Robert Louis Stevenson

Fyrst Otto

Robert Louis Stevenson

Fyrst Otto

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Robert Louis Stevenson: *Fyrst Otto* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år samt i USA. Oversætteren af afsnittene "Til Nelly van de Grift" og "Bibliografisk efterskrift" har givet tilladelse til brug af hans oversættelser på samme vilkår som bogen i øvrigt, dvs. Creative Commons BY-NC-SA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Robert Louis Stevenson: *Fyrst Otto* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+70 years, and in the USA (at the time of publishing). As for the newly translated parts "Til Nelly van de Grift" and "Bibliografisk efterskrift", the translator has consented to the use of his translations under the same Creative Commons BY–NC-SA license as the rest of the book.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Til Nelly van de Grift

(Fru Adulfo Sanchez,
i Monterey.)

Nu endelig, efter alle disse år, har jeg fornøjelsen af atter at præsentere dig for *Fyrst Otto*, som du nok vil huske som en meget lille fyr, faktisk ikke større end et par ark, som du så venligt havde noteret ned for mig. Synet af hans navn vil nok i erindringen føre dig tilbage til en gammel træhytte, helt dækket af vedbend; en hytte, hvis historie skrev sig fra umindelige tider, og som syntes ganske uadskillelig fra den frodige grønne have, hvori den stod, og som dog i sine unge dage havde rejst til søs og havde rundet Kap Horn som adskilte dele i maven af et skib, og som måske havde hørte sømændenes trampen og råben og den skingre lyd af bådsmandspiben. Det vil også genkalde for dig en hel række af beboere – ingen nævnt, ingen glemt – som nu er spredt for alle vinde: De to heste, hunden, og de fire katte, hvoraf et par stykker stadig ser på dit ansigt, mens du læser disse linjer; – den stakkels dame, der ulykkeligvis er gift med en forfatter; – kineserdrengen, der sikkert i dette øjeblik er ved at sætte agn på sin fiskekrog ved bredden af en flod i Blomsternes Land; – og i særdeles skotten, som dengang var syg, næsten til døden, og som du gjorde så meget for at opmuntre og fornøje.

Du kan måske huske, at han var fuld af ambitioner og planer: lige så snart han atter var ved helbred, kan du nok huske, den formue, han ville tjene, de rejser, han ville gå ud på, de nydelser

han ville opleve og give og (blandt andre ting) det mesterstykke, han ville gøre af *Fyrst Otto*!

Nuvel, vi vil ikke indrømme, at vi er endeligt slået. Vi læste i de dage historien om Braddock sammen, og om, hvordan han, da han blev båret døende fra scenen for hans undergang, lovede sig selv at gøre det bedre næste gang: en fortælling, som altid vil røre et modigt hjerte, og en dødstale, der var en mere heldig anfører værdig. Jeg vil prøve at være som Braddock. Jeg har stadig til hensigt at få mit gode helbred tilbage; jeg har stadig til hensigt, på en eller anden måde, at skrive et mesterstykke, måske denne, måske den næste; og jeg vil stadig – på en eller anden måde, til en eller anden tid – gense dit ansigt og holde din hånd.

Indtil da vil denne lille rejsende af papir krydse det store hav og de vide sletter og de mørke bjerge, indtil han til slut kommer til din dør i Monterey, ladet med blide, ømme hilsener. Jeg beder dig, luk ham ind. Han kommer fra et hus, hvor der – ligesom i dit eget – er samlet nogle af de spredte hjemløse fra dengang i Oakland; et hus, hvor du – trods dets fremmedartede, gæliske navn og fjerne beliggenhed – er i kærlig erindring.

Skerryvore,
Bornemouth.

R. L. S.

Første bog

Den omvankende fyrste

1. Fyrsten begiver sig ud på eventyr

Det vil være forgæves arbejde, hvis man på et Europakort giver sig til at lede efter den længst forsvundne stat Grünewald. Som uafhængigt fyrstendømme og lille bitte del af det tyske kejserrige var det gennem århundreder medspillende i det europæiske disharmoniorkester, og da tidens fylde endelig kom og forskellige skaldede diplomater hjalp til, forsvandt det lille skind, som et spøgelse flygter ved daggry. Grünewald var ikke så heldig som Polen, at man med beklagelse mindedes rigets undergang, og nu husker man ikke engang dets grænser.

Terrænet var stærkt kuperet og dækket af tætte skove. Mange floder og vandløb havde deres udspring i Grünewalds fjelddale og drejede hjulene ved mængder af vandmøller. Der var én by, Mittwalden, og mange brune, træbyggede landsbyer, der fra bunden af dybe dale klatrede lidt op ad de stejle bjergskråninger, så man så tage over tage, og forbindelsen mellem bopladserne gik ofte på overdækkede broer over de større vandløb. Hvad turister mindedes efter en rejse i Grünewald, var vandmøllernes brummen, vandløbenes rislen og pludren, den rene, friske duft af savsmuld fra nåletræer, vindens susen mellem bjergfyrrenes talløse hær, jægernes hendøende bål, øksernes dumpe slag mod træstammerne, de utåleligt slette veje, de friske, velsmagende ørreder på aftensbordet i de skinnende rene spisestuer i gæstgivergårdene og kroerne, fuglenes sang og de rige, skønne toner fra kirkebyernes klokker.

Mod nord og øst sænkede Grünewalds højdedrag sig trinvis ned mod en udstrakt slette. På disse sider grænsede landet op

til flere små stater, deriblandt storhertugdømmet Gerolstein. Mod syd grænsede det op til det forholdsvis mægtige kongerige Nedrebøhmen, der var berømt for sine blomster og skovbjørne og beboedes af et ejendommelig renlivet og varmhjertet folk. I de forløbne århundreder havde der været flere ægteskaber mellem de to staters fyrstefamilier, og den sidste hersker over Grünewald, hvis historie det er min agt at fortælle, nedstammede fra den bøhmiske konge Florizel den Førstes datter, Perdita. Det var den almindelige opfattelse i Grünewald, at disse ægteskaber i høj grad havde forandret den oprindelige, mandige og ret brutale grünewaldske stamme. Kulsvierne og de stærke øksesvingere inde fra skovene var stolte af deres hårde hænder, deres snu uvidenhed og næsten vilde, hedenske tro, og de så med ufordulgt foragt på herskerhusets venlige karakter og eftergivende væsen.

Det overlades til den ærede læser selv at gætte, i hvilket Herrens år denne fortælling begynder. Hvad angår årstiden – som det er langt vigtigere at vide besked med – da var man allerede så langt fremme i foråret, at da bjergboerne hele dagen igennem hørte lyden af horn i det nordvestlige hjørne af fyrstendømmet, sagde de sig selv, at nu var fyrst Otto og hans jægere rimeligvis ude for sidste gang, inden jagttiden igen begyndte til efteråret.

På dette sted dannes grænsen af meget stejle klippeformationer, der hist og her er spaltede i gab og kløfter, og den barske, vildsomme egn står i en ejendommelig modsætning til det dyrkede sletteland nedenfor. Kun to veje førte gennem bjerglandet her. Den ene var den kejserlige hovedlandevej, der gik lige ind til Brandenau i Gerolstein, og

som i jævnt faldende zigzag var ført ned ad bjergskråningerne. Den anden vej lå som et pandebånd om selve den yderste bjergpynt og gik til begge sider ind i vilde kløfter, hvor den blev overstænket af ganske små, nedstyrtende bjergbække. Så passerede den et mægtigt tårn eller snarere slot, der var bygget lige ud på kanten af den frygtelige, stejle klippe, og hvorfra der var en storslået udsigt over Grünewalds grænselinje og Gerolsteins travle slette. Felsenburg – det var tårnets navn – gjorde snart tjeneste som fængsel og snart som jagtslot, og det lå så ene og frit for synet, at borgerne nede i Brandenau i en god kikkert kunne tælle borgens vinduer, når de om aftenen spadserede på Lindeterrassen.

Hele den lange dag vedblev hornene at lyde i det skovdistrikt, der var indkilet mellem de to veje, og til sidst, da solen nærmede sig slettens horisontlinje, forkyndte en gjaldende sejrsmusik, at byttet nu blev slagtet. Første og anden jæger havde trukket sig noget til side, og fra toppen af en klippeblok så de ned over skråningerne og ud over sletten. De skyggede med hænderne for øjnene, for de havde solen lige i ansigtet. Solens nedgang var ret bleg. Nede mellem de mange tusinde bladløse poplers kniplingsværk, den opstigende røg fra de mange boliger og aftentågerne fra engene så man tydeligt vingerne på en mølle langsomt bevæge sig. De mindede mest om et æsels lange ører. Og lige ved møllen, ganske som et sabelhug, førte den kejserlige hovedvej ret frem mod øst.

Der er en af naturens små sange eller viser, som der endnu ikke er skrevet tekst eller sat menneskelig musik til: "Vejens kalden". Det er en sang, der stadig lyder i sigøjnernes øren, og på hvis opfordring vore forfædre i nomadetiden vandrede

fremad uden ophør. Tiden på dagen, årstiden og det hele landskab var sammenstemt. Luften var fuld af trækfugleskarer, der styrede mod vest og mod nord og så ud som en hær af prikker mod den lyse himmel. Og nedenunder førte den brede, praktiske landevej hen mod de samme kanter.

De to ryttere oppe på klippeblokken hørte imidlertid ikke noget til vejens vise. De spejdede ivrigt ind i skoven til alle sider, og deres bevægelser røbede både ærgrelse og utålmodighed.

"Jeg ser ikke noget til ham, Kuno," sagde den første jæger. "Der er ikke det ringeste spor, ikke så meget som et hår af hestens hale."

"Han er måske taget hjem," sagde Kuno, men stemmen røbede ikke nogen overbevisning.

"Hjem!" snerrede den anden. "Jeg vædder på, han tager ikke hjem. Nej, nu er det begyndt igen. Det er en ren skandale, akkurat ligesom for tre år siden, før han blev gift. Arvefyrste, arvefjols! Her rider regeringen over grænsen på en gråskimmel. Hvad skal det betyde? Nej, jeg sætter meget mere pris på en god vallak eller en engelsk racehund end på din Otto."

"Det er ikke min Otto," brummede Kuno.

"Så ved jeg ikke, hvis han er," lød svaret.

"Du ville gå i ilden for ham, hvad øjeblik det skulle være," sagde Kuno og så om på ham.

"Jeg!" udbrød jægeren. "Jeg ville før se ham hængt! Jeg er grünewalder med liv og lyst, jeg har aftjent min værnepligt og har oven i købet medaljer. Og jeg skulle hjælpe fyrsten! Nej, jeg hører til Frihedspartiet og holder på Gondremark."

"Sludder! "sagde Kuno. "Hvis nogen sagde det, du sagde nu, slog du ned på ham med det samme, det ved du godt selv."

"Han er vist gået dig til hovedet," svarede hans ledsager. "Dér rider han!" udbrød han i næste øjeblik.

Ganske rigtigt, omtrent et par kilometer nedenfor så man en rytter på en lys hest. Han passerede hurtigt en lyngbevokset lysning og forsvandt så under trækronerne længst borte.

"Om ti minutter rider han ind i Gerolstein," sagde Kuno. "Han er uhelbredelig."

"Hvis han nu forrider den hest, så tilgiver jeg ham aldrig," sagde den anden og greb fastere i tømmerne.

Da de vendte om og red ned fra klippeblokken, forsvandt solen under horisonten, og i det samme lå skoven i gråt, alvorligt tusmørke.

2. Fyrsten spiller Harun-al-Raschid

Natten indhentede fyrsten, da hans hest satte spor i grønsværen i de lavere skovdale, og skønt stjernerne kom frem, og man kunne skelne nåletræernes uendelige masser af trætoppe, regelmæssige og mørke som cypresser, så var stjernelyset dog ikke til nogen nytte for en rytter i en så uvejsom del af skoven, og fyrsten red derfor frem på må og få. Naturens alvor, det uvisse mål for hans ridt, den klare himmel og den friske luft påvirkede ham som vin. Til venstre for ham var der en flod, der pludrede og rislede hæst, men selv det lød behageligt, syntes han.

Klokken var over otte, da han endelig fik lønnen for sin møjsommelige fremtrængen og kom ud af skoven og nåede den faste, hvide hovedlandevej. Foran ham førte den nedad med en bøjning mod øst, hvad han kunne skimte mellem tykningerne på begge sider. Således blev vejen ved, mil efter mil, og stadig sluttede den sig til andre og vedblev til Europas fjerneste lande, nogle steder nåede den lige ud til havet og andre steder faldt byernes lys hen over den. Over alt bevægede de vejfarendes umådelige hær sig som efter fælles indskydelse, og over alt søgte de nu hen til kroernes døre og nattens hvile. Billeder kom og gik i hans hjerne, blodet hamrede i hans årer, en bølge af fristelse skyllede over ham, bød ham spore gangeren og blive ved ind i det ukendte. Så var bølgen forbi. Sult og træthed og alle de tilvante tanker og handlinger, der hører ind under det, man kalder almindelig sund fornuft, fik atter overmagten, og han så nu til venstre to oplyste vinduer mellem vejen og floden.

Han drejede ned ad en sidevej, og lidt efter bankede han med piskeskaftet på døren ind til et stort stuehus. Inde fra gårdspladsen kom der som svar en del arrige hundes gøen. Døren gik op, og en meget høj, hvidhåret gammel mand kom frem i døråbningen og skyggede for lyset. Han havde i sin tid været meget stærk, og hans ansigt havde været meget smukt, men nu var han helt affældig. Tænderne var borte, og stemmen slog over og lød da ret klynkende.

"De må undskylde, men jeg er på rejse og er nu faret vild," sagde Otto.

"De er ved Flodgården, herre," sagde den gamle mand med en ret statelig holdning, "og mit navn er Kilian Gottesheim. Vi bor her omtrent midtvejs mellem Mittwalden i Grünewald og Brandenau i Gerolstein. Der er et halvt hundrede kilometer til hver by, og vejen er fortrinlig, men der er ikke nogen som helst kro eller vinstue på vejen. De må derfor tage imod den gæstfrihed, jeg kan byde Dem. Det er kun beskedent, men De er hjertelig velkommen. Det er jo Vorherre, der sender én gæsterne," sluttede han og bøjede hovedet.

"Amen. Jeg takker hjerteligt," sagde Otto og bøjede sit hoved.

"Fritz," sagde den gamle mand, idet han stak hovedet ind ad døren, "før denne herres hest om til stalden. Må jeg bede Dem træde ind under mit tag."

Otto trådte ind i en stue, der var så stor, at den næsten indtog hele stueetagen. Tidligere havde der vist været to rum, for gulvet i den bageste halvdel af stuen lå et trin højere end flisegulvet foran, og det hvidt skinnende aftensbord så ud, som om det var anbragt på en forhøjning. Rundt om ved væggene stod der store, mørke metalbeslåede skabe, der var også mørke

hylder med gammelt stentøj, bøsser, gevirer og gamle træsnit var anbragt på væggene, i det ene hjørne stod der et højt gammelt stueur med røde roser malet på skiven, og i det andet hjørne lå der et venligt, løfterigt vinfad. Her var på én og samme tid hyggeligt, elegant og ejendommeligt.

En usædvanlig stor og stærk ung mand ilede til for at tage sig af hesten, og da hr. Kilian Gottesheim havde forestillet sin datter for Otto, fulgte denne efter den unge mand til stalden, som det hørte sig til, om ikke for en fyrste, så dog for en god rytter. Da han kom tilbage til stuen, blev der serveret en dampende æggekage og nogle skiver hjemmesaltet skinke for ham. Derefter fik han ragout og ost, og det var først, da gæsten fuldt ud havde tilfredsstillet sin sult, og de alle sad foran bålet i kaminen, at Kilian Gottesheims høflighed tillod ham at rette et spørgsmål til fyrsten.

"De har måske redet langt?" spurgte han.

"Ja, som De siger, jeg har redet langt," svarede Otto, "og jeg var netop udmærket i stand til at yde Deres datters kogekunst fuld retfærdighed."

"De kommer måske nede fra Brandenaukanten?" fortsatte Kilian.

"Ja, netop, og var jeg nu ikke kommet på vildspor, ville jeg i nat have sovet i Mittwalden," svarede prinsen, idet han som alle løgnere indflettede en lille smule sandhed.

"Er det forretninger, der fører Dem til Mittwalden?" lød det næste spørgsmål.

"Nej, den rene nysgerrighed," sagde Otto. "Jeg har aldrig før været i fyrstendømmet Grünewald."

"Det er et behageligt land," sagde den gamle mand og nikkede, "et meget behageligt land. Vi regner os til dels for grünewaldere hér, da vi bor så nær ved grænsen, og flodens vand derude er godt Grünewald vand, hver eneste dråbe. Ja, det er et godt land, herre. Jeg kan i Grünewald se mænd, der svinger en økse, som mangen mand i Gerolstein vel næppe kan løfte, og hvad nåletræer angår, så må der i den lille stat være flere nåletræer, end der er mennesker i hele den vide verden. Nu er det tyve år siden, jeg var på den anden side mosen, vi holder os jo til hjemmet, når vi bliver gamle, men jeg husker det hele, som havde jeg set det i går. Vejen herfra og til Mittwalden går hele tiden op og ned, og på hele turen er der ikke andet til hver side end grønne nåletræer, både små og store – og så vandkraft! Vandkraft for hvert eneste skridt. Vi solgte engang et stykke skov deroppe ved siden af landevejen, og synet af de rede penge, vi fik derfor, har altid siden stået mig i hovedet, og jeg har spekuleret over, hvad alle træerne i Grünewald vel kan være værd."

"Fyrsten ser De vel ikke noget til?" spurgte Otto.

"Nej," svarede den unge mand og talte nu for første gang. "Og vi ønsker heller ikke at se ham."

"Hvorfor ikke det? Er han så afskyet?" spurgte Otto.

"Ikke egentlig hvad De kalder afskyet, men ringeagtet," svarede den gamle mand.

"Ja, så," sagde fyrsten lidt beklemt.

"Jo, netop ringeagtet," nikkede Kilian og stoppede sin lange pibe. "Og jeg mener, det er med rette, han er ringeagtet. Her er der et menneske med store muligheder, og hvordan bruger han dem? Han jager, og han klæder sig meget fint – hvad en mand

må skamme sig over at gøre – han spiller også komedie, og hvis der er andet, han gør, så har vi ikke hørt noget om det her."

"Det er dog alt sammen ret uskyldigt," sagde Otto. "Hvad vil De, han skal gøre? Føre krig?"

"Nej," svarede den gamle mand. "Men se nu her. Jeg har boet her i halvtreds år, og jeg har slidt i det dag ind og dag ud. Jeg har sået og høstet, jeg har været tidligt på benene og sent oppe, og her er resultatet: i alle disse år har gården ernæret mig og min familie og været min bedste ven, bortset fra min kone, og når nu min tid kommer, efterlader jeg en bedre gård, end jeg kom til. Sådan er det; når en mand arbejder ihærdigt efter naturens orden, får han sin føde og livets behageligheder, og det, han rører ved, får livskraft og vokser. Derfor er det min ringe mening, at hvis fyrsten ville arbejde i sin stilling, som jeg har arbejdet og slidt i min, så ville det blive ham både en styrkelse og en berigelse."

"Det tror jeg også," sagde Otto, "og dog er det ikke en sammenligning, der holder stik. For landmandens liv er naturligt og ligefremt, mens fyrstens tilværelse er kunstig og indviklet. Det er let for den ene at bære sig rigtigt ad, og meget vanskeligt for den anden ikke at gøre, hvad der er galt. Hvis Deres høst bliver ødelagt, kan De tage hatten af og sige 'Guds vilje ske', men hvis det er fyrsten, noget slår fejl for, så er det ham selv, det går ud over. Og hvem ved – hvis alle Europas konger hengav sig til uskyldige fornøjelser, ville deres undersåtter måske have det meget bedre."

"Ja, dér har De ret," sagde den unge mand. "Det var et sandt ord. Jeg ser, De ligesom jeg selv er en god patriot og hader fyrster."

Otto blev lidt forlegen og skyndte sig at komme bort fra yderligere drøftelse.

"Det overrasker mig alligevel, hvad De siger om denne fyrst Otto," sagde han. "Jeg må indrømme, jeg har hørt ham mere fordelagtigt omtale. Det blev sagt mig, at han i virkeligheden havde et godt hjerte og kun var sin egen fjende."

"Det passer også," sagde pigen. "Det er en meget smuk og elskværdig fyrste, og vi kender da dem, der vil ofre liv og blod for ham."

"Å, Kuno, den dumrian!" sagde Fritz.

"Ja, Kuno – naturligvis," sagde den gamle mand. "Siden De er fremmed her på egnen og interesseret i fyrsten, tror jeg, at denne her historie vil more Dem. Jeg skal sige Dem, at den Kuno, der blev nævnet, er en af fyrstens jægere og en yderst uvidende og voldsom fyr, en rigtig grünewalder, som vi siger her i Gerolstein. Her på gården kender vi ham godt, for han er ofte kommet helt her hen efter hunde, der er løbet fra ham, og hos mig er alle velkomne uden hensyn til stand eller fædreland. Og mellem Gerolstein og Grünewald har der nu været fred så længe, at vejene er åbne ligesom min dør. Menneskene bryder sig ikke mere om grænsen end fuglene."

"Ja, der har været fred i lange tider, i århundreder," sagde Otto.

"I århundreder," gentog Kilian. "Så meget værre da, om den fred ikke varer ved. Ser De, denne Kuno gjorde en dag noget galt, og Otto, der er noget hastig af sig, fo'r løs på ham med pisken og gennembankede ham grundigt. Kuno tog imod det en tid, men til sidst rev han sig løs og dristede sig til at foreslå fyrsten, at han kastede pisken og i stedet for brødes med ham

som mand mod mand. Vi er allesammen ivrige brydere her, og som regel afgør vi vore trætter ved brydekamp. Nå, fyrsten kastede pisken, og de gik løs på hinanden, men da han er en svækling, blev det nu en helt anden historie. Den mand, han lige havde banket som en negerslave, løftede ham op med et greb bagfra og slyngede ham bort."

"Han brækkede venstre arm, og nogle siger, at han også knækkede næsen," udbrød Fritz. "Det var, hvad han fortjente. Mand mod mand skal det være, og lad os så se, hvem der er den bedste."

"Hvad skete der så mere?" spurgte Otto.

"Så bar Kuno ham hjem, og fra den dag har de været de bedste venner af verden. Jeg mener ikke, den historie er beskæmmende for Kuno, men den er så pudsig," fortsatte Gottesheim. "En mand skal tænke sig om, før han slår til, for min brodersøn har ret: mand mod mand har det altid været."

"Hvis De nu spurgte mig, så ville mit svar måske overraske Dem," sagde Otto. "Jeg mener, det var fyrsten, der vandt ved den lejlighed."

"Ja, det har De også ret i," svarede Kilian alvorligt. "Jeg tvivler ikke på, at i Guds øjne har De ret, men folk her ser anderledes på den slags, og de ler."

"De har lavet en sang om det," sagde Fritz. "Hvordan er det nu, melodien er? Dara-dara-dara ..."

"Nå, fyrsten er jo ung," indskød Otto, der ikke brød sig om at få sangen at høre, "han kan jo måske forbedre sig."

"Han er ikke så ung," udbrød Fritz. "Fyrre år!"

"Seksogtredive," rettede Gottesheim.

"Å," udbrød Ottilia med åbenbar skuffelse, "så er han jo midaldrende. Han skal have været så smuk, da han var ung."

"Og han er også skaldet," tilføjede Fritz.

Otto førte hånden gennem håret. I øjeblikket følte han sig langt fra vel tilpas, og selv de kedelige aftener oppe på slottet i Mittwalden begyndte at vinde ved sammenligningen.

"Seksogtredive," indvendte han. "En mand er da ikke gammel, når han er seksogtredive år. Det er jeg selv."

"Jeg ville have troet, De var ældre," sagde den gamle mand. "Men når De har den alder, er De netop lige så gammel som lille Ottekin, som folk kalder ham, og jeg tør vædde på, De har gjort mere nytte i Deres liv end han i sit. Selv om De er ung i sammenligning med en så gammel mand som mig, så er De dog nået et stykke frem gennem livet, og de mennesker, der er rene tåber og unyttige væsener, begynder at se trætte og ældede ud. Ja, herre, når en mand er seksogtredive år og er af dem, der følger Vorherres vilje og bestemmelse, så har han i den alder skabt sig et hjem og et godt navn, og rimeligvis har han også en hustru og et velegnet pant på sit ægteskab."

"Fyrsten, han er da gift," udbrød Fritz og lo.

"Jeg synes, det lader til at more Dem," sagde Otto.

"Ja, kender De ikke noget til det?" spurgte den unge bonde. "Det troede jeg var kendt over hele Europa." Og hans mimik og gestus forklarede tydeligt, hvad han mente om det ægteskab.

"Man kan mærke, De ikke hører hjemme på de her kanter," sagde den gamle mand. "Sandheden er den, at den fyrstelige familie og det hele hof er en bande pak, hvor den ene ikke er et hår bedre end den anden. De tilbringer tiden med lediggang og dermed følgende fordærvelse. Fyrstinden har en elsker – baron

kalder han sig – fra Østprøjsen, og fyrsten er så lidt mandfolk, at han holder lyset, som man siger. Det er nu ikke det værste ved det, men denne udlænding og hans elskerinde får lov at passe statssagerne, mens fyrsten hæver sin gage og lader det hele gå pokker i vold. Men det vil også få sin åbenbare dom, og den dag oplever jeg måske, så gammel jeg end er."

"Du tager fejl med hensyn til Gondremark," sagde Fritz, der med stigende interesse havde hørt på den gamles ord, "men ellers siger du den rene sandhed, som det sømmer sig en fædrelandskærlig mand. Jeg ville nu alligevel tilgive fyrsten, hvis han ville kvæle sin kone."

"Nej, Fritz," sagde Kilian Gottesheim, "det ville kun gøre ondt så meget værre. For jeg skal sige Dem," fortsatte han, idet han atter henvendte sig til den ulykkelige fyrste, "denne Otto kan takke sig selv for al den uorden. Han har en ung hustru, og han har sit rige, og han har svoret at ville værne om begge."

"Ja, det svor han for alteret!" tilføjede Fritz. "Men man skal ikke tro på fyrster."

"Nu overlader han dem begge til denne prøjsiske lykkeridder," vedblev den gamle. "Lader hende blive forført og synke ned fra ondt til værre, så hendes navn til sidst bliver et mundheld i de smudsigste beværtninger, og hun er endnu ikke tyve år gammel. Folket lader han blive knuget til jorden af svære skatter og kujoneret af baronens militærgale hjælpere. Og nu skal det så hidses frem til krig –"

"Krig!" udbrød Otto.

"Ja, det siger de folk, der har iagttaget, hvad der sker i Grünewald," forsikrede den gamle Kilian. "Det er en sørgelig historie, herre. Det er sørgeligt, at den stakkels fordærvede

kvinde skal gå lige lukt ind i Helvede med folkets forbandelser efter sig, det er sørgeligt, at et solidt og lykkeligt lille land bliver misregeret så skammeligt, men denne Otto kan i hvert fald ikke beklage sig. Det, han har arbejdet hen til, vil han få, og jeg beder blot Vorherre være den store, tåbelige synder nådig."

"Han har brudt sin ed, så han er altså mensvoren. Han tager betalingen, men gør ikke arbejdet, han er altså også en tyv. Hanrej er han blevet, og en dumrian var han fra fødslen af. Jeg ville nødig være i hans sted," sagde Fritz med megen afsky.

"Nu kan De nok begynde at forstå, hvorfor vi har så ringe tanker om denne fyrst Otto," fortsatte den gamle. "En mand kan være from og ærlig i sit private liv, og der er også det, man kalder offentlig dyd, men når et menneske hverken besidder den ene eller den anden slags, så må man bede Vorherre oplyse ham. Om det så er denne Gondremark, som Fritz finder så storartet –"

"Ja, Gondremark, det er en mand for mig," afbrød Fritz. "Jeg ville ønske, vi havde hans lige her i Gerolstein."

"Det er en slet mand," sagde den gamle og rystede på hovedet. "Der kommer aldrig noget godt ud af det, når man begynder med at bryde Guds bud. Men jeg vil give dig ret i, at det er en mand, der arbejder."

"Det er ham, de sætter deres håb til i Grünewald," svarede Fritz. "Det kan godt være, han ikke rigtig passer til de gamle og deres fortørrede ideer, men han er helt igennem en moderne mand med forstand på, hvad tiden kræver. Der er de ting, han gør galt – vi kan alle fejle – men han tænker først og fremmest på folkets vel. Jeg beder Dem lægge mærke til dette – De er jo selv liberal – der kommer den dag i Grünewald, da de tager

deres lyshårede drivert af en fyrste og den Messalina med dejansigtet, de har haft som fyrstinde, og sender dem væk over grænsen, mens de proklamerer baron Gondremark som Grünewalds første præsident. Det har jeg hørt dem sige i en tale. Jeg var engang med til et møde i Brandenau, og de delegerede fra Mittwalden talte på femten tusinds vegne. Og det var femten tusind, der var inddelt i regulære korps, og hver bar en medalje i en snor om halsen, fordi de alle havde forpligtet sig til at holde med Gondremark."

"Ja, dér ser De, hvad det fører til," sagde den gamle mand. "Vilde taler i dag, og endnu vildere handlinger i morgen. For så meget er sikkert, at denne Gondremark står med den ene fod i slottet og den anden i folkets forsamling. Han giver sig ud for at være det, man kalder patriot. Han – en mand fra Østprøjsen!"

"Giver sig ud for!" udbrød Fritz. "Han er skam rigtig nok. Titlen frasiger han sig i det øjeblik, republikken bliver erklæret. Det sagde de i en tale."

"Frasige sig at være baron for at blive præsident. Det kan omtrent komme ud på ét," sagde Kilian. "Men du har et længere liv for dig end jeg, så du vil komme til at se følgerne af det."

"Fader," hviskede Ottilia og rørte ved hans skulder. "Den fremmede herre er vist syg."

"Undskyld, det havde jeg ikke lagt mærke til," sagde Gottesheim. "Er der ikke noget, jeg kan byde Dem?"

"Nej tak. Men jeg er meget træt," svarede Otto. "Og jeg har overvurderet mine kræfter. Jeg vil være Dem taknemmelig, hvis De vil vise mig, hvor jeg skal sove."

"Ottilia, kom med et lys," sagde den gamle mand.

"Ja, De ser skam lidt bleg ud, ser jeg. Vil De ikke have en lille styrkedrik? Ikke det? Nu vel, så skal jeg vise Dem op i gæstekammeret. De er ikke den første, der har sovet godt under mit tag," vedblev den gamle herre, idet han gik op ad trappen foran sin gæst, "for god mad, ærlig vin, en god samvittighed og en lille, fornøjelig passiar, inden man går til hvile, er mere værd end alt apotekerens kram. Se nu her," og han åbnede døren og lod Otto træde ind i et lille, hvidkalket soveværelse, "nu er De i sikker havn. Værelset er kun lille, men luftigt, og lagnerne i sengen er rene og dufter af lavendel. Vinduet vender ud til floden, og der er ingen musik så god som en lille flods fornøjelige nynnen. Atter og atter er det den samme melodi, men den trætter ikke som spillemandens klimpren. Den fører tankerne ud i det fri, og skønt vi bør være glade ved at have gode huse, er der dog intet, der er så godt som Vorherres fri natur. Og tillige beroliger det et menneske på samme måde, som når man fremsiger sin bøn. Nu vil jeg så tage afsked med Dem, men vi ses i morgen, og det er mit inderlige ønske, at De må sove som en fyrste."

Den gamle mand nikkede venligt for tyvende gang og overlod gæsten til sig selv.

3. Fyrsten trøster alderdom og skønhed og taler om at vise hensyn mod den, man elsker

Fyrsten stod tidligt op, omtrent da de første fugle begyndte at synge og solen endnu kastede milelange skygger. For ham, der havde tilbragt en elendig nat, var den tidlige morgens luft styrkende og oplivende, og han besluttede at være lidt forud for sine sovende værtsfolk. Det beroligede og styrkede ham at være den kommende dags Adam. Nu åndede han dybt, mens han gik frem gennem det våde græs ved siden af sin skygge, og han følte sig vel til mode.

En stakitindhegnet sti førte ned i dalen til den lille flod, og han besluttede at følge dennes vilde og springende løb. Tæt ved gården dannede floden et lille vandfald, der mest af alt lignede en lysegrå fint flettet hestehale, og nedenfor boblede og sydede vandet og dannede små hvirvler mellem stenene. På dette sted var der en fremspringende klippekant som et lille forbjerg, og dér gik Otto ned og satte sig for at tænke.

Det varede ikke længe, før solens stråler ramte den skærm over vandfaldet, som dannedes af grenene med deres tynde forårsløv. Det gyldne lys og de bevægelige skygger marmorerede vandets boblende, bølgende flade, lysstrålerne borede sig dybt ned i vandet og fik hvirvlerne til at glimte som diamanter. Det begyndte at blive varmt dér, hvor Otto sad. Lysstrålerne vedblev at flette deres forvirrende spind over vandfladen, og de tilbagekastede blink dansede som sommerfugle på klippevæggen. Vandfaldet viftede i luften, som var det et bølgende gardin.

Otto, der var udmattet efter at have kastet sig frem og tilbage natten igennem, og hvis sjæl var forpint af anger og skinsyge, blev øjeblikkelig vildt forelsket i denne lysglitrende, pludrende og nynnende krog. Han sad med hænderne foldede om knæene og stirrede frem for sig. Der er intet, der i den grad efteraber den ydre tilkendegivelse af fri vilje som ubevidst travlhed, der følger skjulte love, således som for eksempel når en flod baner sig vej mellem hindringer. Det hele synes at være menneskets og skæbnens spil, og Otto vedblev at iagttage disse tilbagevendende forandringer. Det påvirkede ham, og han blev mere og mere søvnig og grundig i sine iagttagelser. Hvirvel og fyrste kom ud på ét, de var lige unyttige, lige formålsløse i denne verden. Hvirvel og fyrste – fyrste og hvirvel.

Han havde rimeligvis sovet en stund, da en stemme vækkede ham. "Herre!" lød det inde fra bredden, og dér stod Kilians datter. Hun var forskrækket over sin dristighed, men gjorde dog tegn til ham. Det var en ligefrem, ærlig ung pige, sund og lykkelig og med den skønhed, der skyldes tilfredshed og godt helbred. Hendes forvirring i øjeblikket gjorde hende kun endnu smukkere og mere yndefuld.

"God morgen," sagde Otto, idet han rejste sig og gik op imod hende. "Jeg stod tidligt op, og nu sad jeg og drømte."

"Herre, jeg beder Dem bære over med fader, for jeg kan forsikre Deres Højhed, at havde han vidst, hvem De var, ville han før have bidt tungen af end sagt det, han sagde. Og så Fritz – som han brugte mund! Men jeg havde mine egne tanker, og i morges gik jeg lige over i stalden, og dér så jeg Deres Højheds krone og våben på stigbøjlerne. Deres Højhed, jeg er vis på, De vil tilgive dem, for de er i virkeligheden uskyldige som lam."

"Kære, De misforstår det hele," sagde Otto fornøjet og taknemmelig. "Det er mig, der har båret mig galt ad, for jeg burde ikke have skjult mit navn og fået disse to mænd til at tale om mig. Og nu beder jeg Dem bevare min hemmelighed og ikke røbe den uhøflighed, jeg har gjort mig skyldig i. Der er ingen grund til at frygte mig, Deres fader og Fritz er sikre her i Gerolstein, og i mit eget land har jeg ingen magt. Det må De jo vide."

"Det mener jeg ikke," sagde hun og nejede. "Deres Højheds jægere vil alle dø for Deres Højhed."

"Lykkelige højhed!" sagde Otto. "Men skønt De er for høflig til at indrømme, at De ved besked, må De dog mange gange have haft lejlighed til at erfare, at jeg betyder intet som helst. Det hørte vi jo med rene ord i aftes. Ser De, hvorledes skyggen flytter sig hen over den hårde klippe? Jeg er bange for, at fyrst Otto kun er den flygtende skygge, og at klippen hedder Gondremark. Jeg siger blot, sæt, Deres fader og Fritz i stedet for var raget uklar med Gondremark. Nå, heldigvis er Fritz jo hans beundrer. Og hvad Deres fader angår, da er han en klog mand og taler godt for sig. Jeg tør også vædde på, at han er fuldt ud hæderlig."

"Ja, det er han, Deres Højhed!" udbrød hun. "Og Fritz er lige så hæderlig. Men det var vrøvl og passiar, hvad de sagde. Når bønder kommer til at vrøvle, kan de blive ved i det uendelige, blot for morskabs skyld, ikke fordi de tænker over, hvad de siger. Hvis De nu kom til den næste gård, tror jeg, De ville høre lige så meget mod min far."

"Nej, nej, dér kan jeg ikke følge Dem," sagde Otto. "For alt det, der blev sagt mod fyrst Otto –"

"Det var skammeligt!"

"Nej – ikke skammeligt, men sandt," svarede Otto. "Jo, netop – sandt. Jeg er alt det, de sagde, jeg var, og ikke blot det, men jeg er endnu værre."

"Men hvordan er det dog, Deres Højhed tager det!" udbrød Ottilia. "Hvis nogen beskylder mig for noget, farer jeg øjeblikkelig løs på dem. Aldrig ville jeg tage mod nogen beskyldning fra nogen, om det så end stod skrevet på min pande. Jeg har aldrig hørt mage til vrøvl, og jeg skulle næsten tro, Deres Højhed skammede sig. Deres Højhed er måske også skaldet?"

"Nej, nej," sagde Otto og trak på smilebåndet. "Dér må jeg protestere. Skaldet er jeg ikke."

"Nå, og Deres Højhed er også god," vedblev hun. "Gør nu ingen indvendinger, Deres Højhed ved det godt, og jeg skal få Dem til selv at sige det … Deres Højhed, jeg beder mange gange om forladelse. Jeg havde ikke i sinde at vise nogen uhøflighed, Deres Højhed ved det jo meget godt."

"Hvad i alverden skal jeg sige?" svarede Otto. "De kan lave mad, og det gør De udmærket. Har De aldrig oplevet, at god mad er blevet sådan mishandlet ved ukyndig tillavning, at ingen har villet spise den? Sådan forholder det sig med mig. Jeg er fuld af gode bestanddele, men tillavningen er mislykket."

"Jeg er lige glad, jeg ved, De er god," gentog Ottilia og rødmede, fordi hun ikke helt havde forstået ham.

"Jeg skal fortælle Dem én ting: det er Dem, der er det," svarede Otto.

"Det er det, der altid bliver sagt om Deres Højhed," sagde hun bebrejdende og forklarende. "De kan vende om på ordene – og

taler så smigrende."

"Glem nu ikke, at jeg er midaldrende," lo fyrsten.

"Skal jeg sige min mening, synes jeg snarere, De er en dreng, og enten De så var fyrste eller ej, kom De og forstyrrede, hvor jeg var ved at lave mad, skulle De snart få ben at gå på … Å, Gud, jeg håber, Deres Højhed vil tilgive mig," sluttede hun. "Jeg glemmer hele tiden, hvem jeg er."

"Det er det samme med mig," udbrød Otto. "Det er netop det, man altid lægger mig til last."

Som de stod dér, kunne de godt se ud som to, der holdt et stævnemøde, kun gjorde vandets larm, at de måtte tale højere, end kærestefolk ville tale. Men en skinsyg tilskuer i det fjerne kunne meget godt finde næring for sin skinsyge ved at se de to så muntre lige overfor hinanden, og nu lød der også inde mellem havens buske og træer en vred stemme, der kaldte på Ottilia.

Hun blegnede. "Det er Fritz," sagde hun. "Jeg kommer til at gå."

"Ja, gå, kære, og jeg behøver ikke at sige: Gå med fred, for De har sikkert opdaget, at jeg ikke er farlig på nært hold," sagde fyrsten og nikkede venligt til hende.

Ottilia skyndte sig op ad skråningen og forsvandt i tykningen efter endnu en rødmende nejen – hun rødmede, fordi hun endnu en gang havde glemt den fremmedes rang.

Otto gik atter ud på klippens fremspring, men hans sindsstemning var ikke mere den samme. Solen skinnede nu på hele vandfladen, og hen over den brune, bølgende flade dansede himlens blå og forårsløvets gyldengrønne i flygtende arabesker. Vindhvirvlerne lo og lyste med deres stærke farver.

Den lille dals skønhed begyndte at påvirke fyrsten på en ejendommelig måde, den lå så nær hans egne grænser, men var dog udenfor. Han havde aldrig i nogen videre grad følt besiddelsens glæde ved de tusind og én vidunderlige og herlige ting, han selv besad, og nu mærkede han, at han misundte en anden, hvad der var hans. Ganske vist, det var kun en smilende, dilettantisk slags misundelse, men den var der dog ligefuldt, det var Achabs higen efter vingården *en miniature*, og han følte det som en befrielse, da hr. Kilian viste sig på skuepladsen.

"Jeg håber, De har sovet godt under mit ringe tag," sagde den gamle mand.

"Jeg beundrer det dejlige sted, hvor De er så lykkelig at bo," sagde Otto og undgik at svare på forespørgslen.

"Det er en helt god egn," sagde Gottesheim og så sig om med tilfredshed. "En del af jorden her har den fedeste og dybeste muld, man kan tænke sig. De skulle blot se min hvede på langageren. Der er ikke den gård i Grünewald, og næppe nok i Gerolstein, der kan måle sig med Flodgården. Når jeg sår, må jeg hele tiden tænke på Vorherres ord – noget tredive fold, noget tresindstyve fold og noget hundrede fold, og så min egen jord, der giver seks snese fold."

"Og her i floden har De vel fisk?" spurgte Otto.

"Det er en ren fiskedam," svarede Gottesheim. "Her er behageligt her. Hvis man havde tid, ville det være fornøjeligt at høre på vandets syngen og brummen nede i det mørke dyb, at se på alt det grønne, der hænger ud over klippen, og på alle småstenene dernede, der er forvandlet til guld og ædelstene. Men De er nået til den tid i livet – og jeg beder Dem undskylde, at jeg omtaler det – da De kan vente, at gigten vil melde sig. Det

er just såtiden for gigt, tiden mellem de tredive og fyrre. Og her har De nu netop fundet et fugtigt og koldt sted. Måtte jeg give Dem et råd, så ville jeg foreslå Dem at skifte opholdssted."

"Ja vel," sagde Otto alvorligt. "De har altså levet Deres liv her?" spurgte han, da de begge begyndte at gå.

"Ja, her er jeg født," svarede Gottesheim, "og jeg ville ønske, jeg kunne sige, at her vil jeg også dø. Men lykkens hjul drejer sig bestandig. Min bedstefader, min fader og jeg selv har dyrket disse agre, mine furer har jeg trukket, som de trak deres. Alle tre navne står nu på havebænken, to Kilian'er og én Johan. Ja, det er to gode mænd, der ude i min gamle have har forberedt sig til den store forandring. Jeg husker så tydeligt, hvordan min fader med ulden nathue på, den gode sjæl, gik rundt og rundt for endnu en gang at se det alt sammen. 'Kilian,' sagde han, 'kan du se røgen af min tobak? Sådan er menneskenes liv.' Det blev hans sidste pibe, og jeg tror, han vidste det, og det har sikkert også været underligt at forlade de træer, han havde plantet, den søn, han havde fået, ja, også den pibe med tyrkerhovedet, han havde røget af, lige siden han som ung knøs havde gået på frierfødder. Men her er der intet vedvarende, og hvad det evige angår, da må vi være glade ved, at det ikke er vore egne fortjenester, vi skal nyde godt af. Men De kan tro, at det alligevel piner mig at skulle dø i en fremmed seng."

"Hvorfor skal De det?" spurgte Otto.

"Hvorfor? Fordi ejendommen skal sælges og koster femten tusind kroner," svarede Gottesheim. "Havde det kun været en tredjedel deraf, tør jeg nok erklære uden at prale, at jeg kunne have skaffet de penge. Men femten tusind overgår langt, hvad jeg kan magte, og hvis jeg ikke er så heldig, at den nye ejer

overlader gårdens drift til mig, er der ikke andet for mig at gøre end at forsvinde."

Otto blev endnu mere indtaget i Flodgården ved at høre dette, og tillige meldte der sig andre tanker. Hvis det virkelig forholdt sig, som han havde hørt, ville Grünewald ikke længe være noget rart sted for ham. Det kunne være godt at have et tilflugtssted, og hvad kunne være mere henrivende end denne ensomme idyl? Desuden havde Gottesheim vakt visse menneskekærlige følelser hos ham. Vi holder alle af at optræde som *deus ex machina*. Og at hjælpe den gamle landmand, der havde været så hård ved ham i sin omtale, ville jo være en vidunderlig hævn. Han blev helt oplivet ved tanken og begyndte at se på sig selv med fornyet agtelse.

"Jeg tror, jeg kan finde en køber til ejendommen," sagde han, "og det en mand, der også i fremtiden vil benytte sig af Deres dygtighed og indsigt."

"Tror De virkelig?" sagde den gamle mand. "Det vil jeg være Dem inderlig taknemmelig for, for jeg begynder at mærke, at selv om man hele livet øver sig i at resignere, synes man alligevel ikke om det til sidst."

"Hvis De vil lade papirerne udfærdige, må De gerne indsætte det som et vilkår for købet, at De lige til Deres død bliver boende her som hidtil."

"Tror De, Deres ven vil have noget imod at betænke Fritz på samme måde. Han er både flink og god."

"Fritz er ung og må selv gøre sig fortjent til at blive taget i betragtning," sagde fyrsten tørt.

"Han har arbejdet her på gården i lang tid," vedblev Gottesheim, "og når man tænker på min høje alder – jeg bliver

otteoghalvfjerds til høsten – kan det være heldigt, om ejeren ved, hvem der kan tage arbejdet op efter mig. De ville spare ejeren for den bekymring ved at sikre Dem Fritz, og jeg tror, det vil friste ham, hvis han bliver her for bestandig."

"Den unge mand har ingen klarhed over forholdene her i verden," svarede Otto.

"Køberen vil måske –" begyndte Kilian.

En svag vredesrødme viste sig på Ottos kinder. "Det er mig, der er køberen," sagde han.

"Det kunne jeg næsten have gættet," svarede Kilian Gottesheim og bukkede høfligt med en gammel mands smukke værdighed. "De gør mig derved en meget stor glæde, og jeg har altså uden at vide det budt husly til min gode engel. Ja, herre, hvis blot de store her i verden, jeg mener dem, der sidder i de høje stillinger, havde hjerte som De har det, hvor ville da ikke alt blive godt her på jorden, og hvor ville de fattige juble."

"Vi skal ikke dømme dem hårdt," sagde Otto. "Vi har alle vore skrøbeligheder."

"Sandt nok, herre," sagde Gottesheim alvorligt. "Må jeg nu have lov at spørge min ædelmodige vært om hans navn?"

Fyrsten fik hjælp ved den dobbelte erindring om en engelsk rejsende, han den foregående uge havde modtaget ved hoffet, og en gammel engelsk landstryger, der hed Transome, og som han havde kendt i sin ungdom.

"Jeg hedder Transome," svarede han. "Jeg er en engelsk rejsende. I dag er det tirsdag, og på torsdag før middag er pengene parate. Skal vi sige, vi mødes i Mittwalden i *Morgenstjernen*?"

"Jeg skal i enhver henseende rette mig efter Deres bestemmelse," svarede den gamle mand. "Så De er englænder. Så hører De til en nation, der er berømt for sin rejselyst. Tør jeg spørge, om Deres Herlighed har noget kendskab med hensyn til landvæsen?"

"Jeg har haft noget kendskab til det før i tiden, men ganske vist ikke i Gerolstein. Som De før sagde, lykkens hjul går rundt, og jeg vil gerne komme dets omdrejning i forkøbet."

"Det er sikkert også rigtigt," sagde Kilian.

De havde slentret ganske langsomt af sted, men gik nu opad stien mellem stakitterne. De havde i nogen tid hørt lyden af stemmer, og nu lød stemmerne højere for hvert skridt, de gik fremad. Da de kom helt op, så de Fritz og Ottilia i nogen afstand, han var højrød i hovedet af vrede og understregede sin hæse tale ved at slå sin knyttede højre hånd mod venstre håndflade. Ottilia stod et lille stykke fra ham, rødmende og ikke i stand til at svare ham tilstrækkelig eftertrykkeligt.

"Bevares vel!" sagde den gamle mand og gjorde en bevægelse som for at vende om.

Otto gik derimod lige hen mod de to, da han mente, han havde nogen del i uoverensstemmelsen mellem dem. Og Fritz havde også stillet sig i tragisk positur i det øjeblik, han så fyrsten og den gamle mand.

"Nå, her kommer De," udbrød han, så snart Otto var så nær, at de bekvemt kunne tale sammen. "De er da i det mindste et mandfolk, så De kan vel svare. Hvad har De været ude efter? Hvad havde I to at bestille dernede bag buskene? Å!" udbrød han og vendte sig igen om mod Ottilia, "at tænke sig, at jeg skulle spilde mine følelser på dig!"

"Undskyld, men det var mig, De henvendte Dem til," sagde Otto. "Af hvad grund skal jeg gøre Dem regnskab for denne unge piges opførsel? Er De hendes fader? Hendes broder? Eller er De gift med hende?"

"De ved vist lige så godt som jeg, at vi går sammen, hun og jeg. Jeg elsker hende, og hun er på vej til også at elske mig, men jeg vil, hun skal forstå, at alt skal kunne tåle dagslyset hos hende. Jeg har også min stolthed."

"Jeg ser, jeg må forklare Dem, hvad kærlighed er," sagde Otto. "Dens væsen er venlighed og mildhed. Det er meget muligt, De er stolt, men man kan også have sin selvagtelse, og jeg vil slet ikke tale om mig selv. Hvis man på samme nysgerrige måde ville udspørge Dem om Deres handlinger, ville De måske finde det ubehageligt at skulle svare."

"Det er alt sammen udflugter," svarede den unge mand, "De ved meget godt, at en mand er en mand, men en kvinde kun en kvinde. Det holder stik over alt både oppe og nede i samfundet. Jeg stillede Dem et spørgsmål, nu spørger jeg Dem igen, og jeg venter her på svaret."

"Når De får sat Dem noget grundigere ind i de liberale anskuelser, vil De måske tale i en anden tone," sagde fyrsten. "De betjener Dem af falsk mål og vægt, min unge ven. De har én vægt for kvinder og en anden for mænd, én for fyrster og én for bønder. De er yderst streng overfor den fyrste, der forsømmer sin hustru, men hvad mener De om den elsker, der forhåner sin elskede? De bruger ordet kærlighed. Jeg kunne tænke mig, den unge pige ville bede sig fritaget for den slags kærlighed. For hvis jeg, der er en fremmed, havde været blot en tiendedel så grov og uhøflig, ville De have været berettiget til at slå mig ned.

Det ville have været Deres pligt som elsker at beskytte hende mod den slags uforskammethed. Beskyt hende derfor først og fremmest mod Dem selv."

"Det er sande ord, De dér siger," lød det fra den gamle mand, der havde stået som tilhører med hænderne på ryggen.

Fritz stod forbløffet, ikke blot på grund af fyrstens uforstyrrelige overlegenhed, men også fordi han begyndte at indse, at han havde uret. Desuden havde det svækket ham, at fyrsten hentydede til hans liberale anskuelser.

"Hvis jeg har været grov, må jeg sige, at jeg mente ikke noget ondt med det og troede ikke, jeg gjorde andet end, hvad jeg var berettiget til. Men er jeg også hævet over alle disse gammeldags anskuelser, og har jeg talt fornærmende, beder jeg hende om undskyldning."

"Jeg tilgiver dig, Fritz," sagde Ottilia.

"Men alt dette er ikke noget svar," udbrød Fritz. "Jeg spurgte, hvad I to talte om. Hun sagde, det havde hun lovet at tie med, og så vil jeg netop vide det. Høflighed kan være god nok, men jeg vil ikke være til nar for nogen. Jeg forlanger simpel retfærdighed, når hun skal være min kæreste."

"Spørger De, hr. Gottesheim, vil De erfare, at jeg har ikke været ledig. Siden jeg stod op i morges, har jeg købt denne ejendom. Så vidt vil jeg gå med hensyn til at tilfredsstille en nysgerrighed, jeg finder ubetimelig."

"Hm! Når der har været forretninger at tale om, så er det en anden sag," svarede Fritz. "Skønt jeg ikke kan begribe, hvorfor det ikke måtte siges. Men naturligvis, når herren køber gården, så er der ikke mere at sige om den ting."

"Nej, absolut ikke," sagde Kilian Gottesheim med stærk overbevisning.

Men Ottilia var langt dristigere.

"Dér ser du!" udbrød hun triumferende. "Hvad sagde jeg til dig? Jeg sagde dig, jeg tjente dig så godt, jeg kunne. Nu kan du måske begynde at fatte det? Hvor du må skamme dig over din mistænksomhed. Du burde falde på knæ både for den fremmede herre og for mig."

4. Fyrsten samler meningstilkendegivelser på vejen

Ved en snild manøvre lykkedes det Otto at slippe af sted lidt før middag. På den måde slap han bort fra den gamle Kilian og den stakkels Ottilias fortrolige taknemmelighed, derimod gik det ikke så let at blive fri for Fritz. Den unge politiker, der uafladeligt nikkede beroligende og hemmelighedsfuldt, tilbød at ledsage ham helt ud til hovedvejen. Af frygt for de muligvis endnu eksisterende rester af skinsyge og for den unge piges skyld lod Otto være med at undslå sig. Han så imidlertid uroligt på sin ledsager og ønskede inderligt, at følgeskabet snart måtte være forbi. En tid gik Fritz ved siden af fyrstens hest uden at sige noget, og de havde allerede tilbagelagt den halve vej ud til chausseen, da han lidt forlegen så op og åbnede ilden.

"Er De ikke, hvad man kalder socialist?" spurgte han.

"Nå, egentlig ikke," svarede Otto. "Hvorfor spørger De om det?"

"Det skal jeg sige Dem," svarede den unge mand. "Jeg lagde straks mærke til, at De var en rigtig rød fremskridtsmand, og at det kun var hensynet til den gamle Kilian, der holdt Dem tilbage. De gjorde ret i at holde Dem tilbage, for gamle folk er altid krystere. Men nu til dags er der så mange grupper; man ved aldrig, hvor vidt et menneske vil gå. Jeg var ikke klar over, at De hørte til de stærke tænkere, før De kom med det vink om kvinder og fri kærlighed."

"Jeg har aldrig lukket min mund op om noget sådant," udbrød Otto.

"Nej, De skulle nok lade være at kompromittere Dem. Men De såede sæden, som vor præsident kalder det. Og det er svært at narre mig, for jeg kender alle agitatorerne og deres manerer og læresætninger. Mellem os sagt" – han sænkede stemmen – "jeg hører selv med til fremskridtshæren. Jeg er medlem af den hemmelige klub, og her ser De min medalje." Han trak et grønt bånd op ved frakkekraven og viste Otto en tinmedalje, der bar et billede af fuglen Fønix og ordet *Libertas*. "De ser altså, at De kan stole på mig," tilføjede han. "Jeg er ikke af dem, der sidder og snakker op i beværtninger, jeg er revolutionær af overbevisning." Og han så betydningsfuldt på Otto.

"Ja, jeg forstår Dem," svarede fyrsten. "Men ser De nu: det allervigtigste med hensyn til et lands bedste er, at man først og fremmest er et godt menneske. Deraf afhænger alt. Selv om De har ret, når De antager, at jeg har med politik at gøre, må jeg dog sige, at min forstand og mit temperament har gjort mig uskikket til at spille nogen ledende rolle. Jeg har desværre vist aldrig været bestemt til at være andet end underordnet. Dog har vi alle noget, vi skal herske over, hr. Fritz, om det så kun er vort eget sind, og en mand, der står i begreb med at gifte sig, må passe godt på sig selv. Ægtemandens stilling er som fyrstens i visse henseender kunstlet og unaturlig, og det er svært at være venlig for nogen i de situationer. Er De med?"

"Ja, jeg forstår Dem," svarede den unge mand, der var bedrøvet og skuffet over, hvad han havde fået at høre. Men med ét gik der et lys op for ham: "Vil De bruge gården til et arsenal?"

"Nu skal vi se," svarede fyrsten leende. "De må ikke være alt for ivrig, og i Deres sted ville jeg ikke omtale den sag foreløbig."

"De kan være ganske rolig, jeg siger ingenting," udbrød Fritz fornøjet, idet han stak den fremmedes anselige drikkeskilling i lommen. "Og De har heller ikke sagt noget, men jeg havde mine egne tanker om Dem lige fra først af. Og husk, at behøver De en fører, så kender jeg alle skovstierne ud og ind," sluttede han.

Otto red leende videre. Passiaren med Fritz havde forekommet ham yderst underholdende, og han var heller ikke utilfreds med sin egen optræden hos Kilian Gottesheim. Han vidste, at der var dem, der havde båret sig langt værre ad, hvor der ikke havde været nær så meget at ærgre sig over. og endelig var vejen og forårsluften netop begge så udmærkede, som han kunne ønske dem.

Op og ned, men dog stadig stigende førte den brede, hvide hovedlandevej ind i Grünewald. Til hver side stod nåletræerne plantet i frodigt grønt mos, små kilder vældede frem mellem deres udløbende rødder, og skønt nogle var brede og undersætsige og andre slanke og høje, stod de alle med samme holdning og lignede en tavs og stillestående hær, der præsenterede gevær.

På hele strækningen løb chausseen i nogen afstand fra byerne og landsbyerne, der alle lå på venstre side. Hist og her kunne fyrsten inde i grønne dale se nogle få tage fra nogle boliger eller også en enkelt skovhuggers hytte ude på et klippefremspring. Vejen var et internationalt anlæg, der tog sigte på fjerne mål og aldeles ikke regnede med livet i Grünewald. Der var så ualmindelig roligt og mennesketomt. Tæt ved grænsen traf Otto en deling af sine egne soldater, der kom marcherende i det hede støv. De kendte ham, og der lød ret spinkle hurraråb, da

han passerede. Derpå red han atter længe uden at møde et menneske inde i de store skove.

Lidt efter lidt fortog hans glade stemning sig, hans tanker kom tilbage som stikkende insekter i en sky og regnede ned over ham som en byge. Han så sig om for at finde noget, der kunne trøste ham, og højt oppe på en sidevej, der førte lige ind mod hovedvejen, så han på én gang en rytter, der forsigtigt red nedad. I øjeblikket var et menneskeligt væsen eller en menneskestemme lige så velkommen som en kilde i ørkenen, og Otto holdt hesten an for at afvente den fremmedes komme. Det viste sig at være en tyklæbet landmand med et meget rødt ansigt. Hans saddelposer var fuldtpakkede, og i en rem om livet bar han en stentøjsdunk. Da fyrsten hilste på ham, svarede han velvilligt, men med en noget tyk og uklar stemme, og på samme tid dinglede han lidt i sadlen. Det var tydeligt, at dunken ikke mere var fuld.

"Skal De til Mittwalden?" spurgte fyrsten.

"Nej, ikke længere end til vejen ned til Tannenbrunn. Skal vi følges ad?"

"Ja, med fornøjelse," svarede Otto. "Jeg ventede netop på Dem af den grund."

De var nu lige ved hinanden, og med bondens instinkt så manden først på den andens hest.

"Det var en fandens fin hest!" udbrød han. "De er skam godt ridende."

Da han dermed havde tilfredsstillet sin interesse for det væsentlige, så han på det mindre vigtige, den anden mands ansigt, og det gav et sæt i ham.

"Fyrsten!" udbrød han og hilste, så han denne gang nær var tumlet ned fra hesten. "Deres Højhed må meget undskylde, at jeg ikke straks kendte Dem."

Fyrsten blev så ærgerlig, at han forglemte sin selvbeherskelse. "Da De kender mig, er det ingen nytte til, at vi rider sammen. Nu rider jeg så forud," og han skulle lige til at spore den grå hest, da den halvfulde fyr rakte hånden ud og lagde den på hans tømme.

"Enten man så er fyrste eller ej, så er det ikke på den måde, det ene menneske opfører sig overfor det andet, vel? De vil ride sammen med mig ukendt, men når jeg kender Dem, så vil De ride foran. Spion!" Han næsten spyttede det sidste ord lige i ansigtet på fyrsten, og han var mørkerød i ansigtet af drik og såret forfængelighed.

Otto blev umådelig forvirret. Han forstod, at han havde handlet uhøfligt ved at pukke på sin stilling og værdighed. Måske følte han også en vis fysisk uro, for fyren så ud til at være kæmpestærk, og han var langt fra ved sin forstand. "Slip min tømme," sagde han, og da manden til hans forundring adlød med det samme, tilføjede han: "De bør forstå, at mens det kunne være mig en glæde at ride sammen med Dem som det ene fornuftige menneske kan følges med det andet, hvorved jeg jo ville høre Deres oprigtige mening, så kan det langt fra være mig nogen fornøjelse at høre de tomme høflighedsfraser, De ville henvende til mig i min egenskab af fyrste."

"De mener, at jeg så ville lyve for Dem?" udbrød manden og blev endnu mørkere i ansigtet.

"Ja, det ved jeg, De ville," svarede Otto, der nu fuldstændig havde genvundet sin selvbeherskelse. "De ville ikke engang vise

mig den medalje, De går med i en snor om halsen," sagde han, for han havde set et glimt af et grønt bånd ved fyrens krave.

Forandringen var øjeblikkelig, det røde ansigt blev gulplettet, og hans tykke fingre greb op efter det forræderske bånd.

"Medalje!" udbrød manden, der nu var forbavsende ædru. "Jeg har ingen medalje."

"Jo, undskyld," sagde fyrsten, "og jeg skal fortælle Dem, hvordan den ser ud. Den har en brændende Fønix og indskriften *Libertas*." Manden var fuldstændig målløs, og fyrsten fortsatte smilende: "De er en nydelig fyr, er De, siden De beklager Dem over uhøflighed hos den mand, De tænker på at myrde."

"Myrde!" protesterede manden. "Nej, sig ikke det. Jeg skal ikke være med i noget kriminelt."

"De ved mærkværdig dårligt besked," sagde Otto. "En sammensværgelse er i sig selv en kriminel handling og fører til døden, jeg garanterer for, at jeg udtrykker mig rigtigt. De behøver imidlertid ikke at blive så elendig over det, jeg er ikke officer. Men den, der vil blande sig i politik, bør se på begge sider af medaljen."

"Deres Højhed ..." begyndte ridderen af flasken.

"Snak, De er jo republikaner," udbrød Otto, "hvad har De med højheder at gøre? Men lad os komme videre. Siden De ønsker det så meget, kan jeg ikke få det over mit hjerte at berøve Dem mit selskab. Og for den sags skyld er der da også noget, jeg vil spørge Dem om. Hvorfor – når I er så mange, for I er jo virkelig mange, jeg har hørt, at I er femten tusind, passer det ikke?"

Manden prøvede på at sige noget, men kunne ikke få ordene frem.

"Når I nu er så mange," fortsatte Otto, "hvorfor kommer I så ikke ganske dristigt frem med jeres ønsker – jeg mener, med jeres befalinger? Mener man da, at jeg elsker min trone over alt andet i verden? Jeg kan næppe tro det. Kom derfor frem og vis mig, at I er de fleste, og jeg trækker mig straks tilbage. Fortæl De det til Deres venner og bring dem forsikringen om min føjelighed. Sig dem også, at hvad så siden de mener om mine mangler, kan de ikke anse mig for mere uskikket til at være hersker, end jeg selv synes. Jeg er en af de dårligste herskere i Europa, kan De sige noget mere nedsættende?"

"Det være langt fra mig ..." begyndte manden.

"Se nu, om De ikke straks vil forsvare min regering," udbrød Otto. "Hvis jeg var i Deres sted, ville jeg ikke give mig af med sammensværgelser, det duer De lige så lidt til som jeg til at være fyrste."

"Jeg må alligevel sige én ting," sagde manden. "Det er ikke så meget Dem som fyrstinden, vi har noget imod."

"Ikke et ord mere!" sagde fyrsten og tilføjede lidt efter i et tonefald, der røbede vrede og foragt: "Jeg giver Dem endnu en gang det råd, at De holder Dem fra politik, og lad mig se, De er ædru, når jeg træffer Dem næste gang. Den, der som De er drukken allerede fra morgenstunden, er den sidste, man bør sætte til at holde dom over selv den værste fyrste."

"Jeg har nok fået en dråbe, men jeg har da ikke drukket," svarede manden og var helt stolt over at kunne drage grænsen så godt. "Og hvis jeg så også havde fået for meget, hvad så? Jeg har ingen at sørge for. Men min mølle har ikke noget at bestille, og det er fyrstindens skyld, mener jeg. Er jeg ene om at mene det? Forhør Dem blot omkring. Hvor er møllerne? Hvor er de

unge mænd, der skulle være i arbejde? Hvordan går det med omsætningen? Alt er lammet. Det er ikke ret og retfærdigt, herre, for det er mig, der må betale for Deres fejl. Det er af fattigfolks lommer, pengene går til alt det. Enten jeg er fuld eller ej, kan jeg se, at mit land går Fanden i vold, og jeg kan også se, hvis skyld det er. Nu har fået sagt det, jeg ville, og De kan putte mig ind i et stinkende fængsel, jeg er akkurat lige glad. Jeg har sagt, hvad sandt var, så nu holder jeg stille og skal ikke mere genere Deres Højhed med mit selskab."

Med disse ord holdt mølleren an og hilste, om end ret klodset.

"Læg mærke til, at jeg ikke har spurgt Dem om Deres navn," sagde Otto. "Jeg ønsker Dem en god ridetur," og dermed red han ret hurtigt frem ad vejen. Han kunne imidlertid ride så hurtigt, han ville, samtalen med mølleren var en bitter pille, som det var ham umuligt at få ned. Først var han blevet dadlet for sin opførsel og til slut blev hans egen logik slået af marken, og begge dele skyldtes en mand, han foragtede. Han blev mere og mere bitter, jo længere han tænkte på det. Da Otto klokken tre om eftermiddagen var nået til vejen, der drejede af til Beckstein, besluttede han at tage ind dér og spise til middag i ro og mag. Der kunne i hvert fald ikke tænkes noget værre end at blive ved på samme måde som hidtil.

Da han trådte ind i gæstgivergården i Beckstein, så han en intelligent udseende ung herre, der sad og spiste med en bog foran sig. Han sørgede for at komme til at sidde tæt ved den læsende og fandt snart en indledning til samtale, så han kunne spørge, hvad det var, den anden læste.

"Jeg sidder og læser den sidste bog, dr. Hohenstochwitz har skrevet. De ved, at han er fætter til Deres fyrste her i Grünewald og gør tjeneste som hans bibliotekar. Det er en meget lærd mand, og han ejer en ikke ringe grad af humor."

"Jeg kender doktoren, men har endnu ikke læst hans bog," sagde Otto.

"Det er to ting, jeg må misunde Dem," svarede den unge mand høfligt. "De har allerede æren og kan skaffe Dem fornøjelsen."

"Doktoren er vist meget anset for sin dygtighed?"

"Ja, han er et mærkværdigt eksempel på forstandens kraft," svarede den unge mand. "Hvem er der af vore unge mænd, der ved noget om hans fætter, skønt han er regerende fyrste? Men hvem har ikke hørt om doktor Gotthold? Åndelig fortjeneste er den eneste udmærkelse i verden, der har sin grundvold i naturen."

"Jeg har den tilfredsstillelse at tale med en studerende – måske med en forfatter?" spurgte Otto.

Den unge mand blev lidt rød i kinderne. "Jeg er lidt af begge dele," sagde han, "tillader De, at jeg giver Dem mit kort. Jeg er licentiat og hedder Roederer, og jeg har skrevet flere værker om teori og praksis i politik."

"De interesserer mig umådeligt, så meget mere som det forekommer mig, at vi her i Grünewald står lige på tærsklen til en revolution," sagde fyrsten. "Siden den slags ting er Deres specialstudium, spørger jeg Dem, om De nærer noget håb med hensyn til noget sådant som en revolution."

"Jeg mærker, at De ikke kender noget til mine småting," sagde den unge forfatter lidt sursødt. "Jeg er autoritetstroende

af overbevisning, og jeg deler ikke de illusoriske, utopiske fantasterier, hvormed empirikerne narrer sig selv og ophidser de uvidende. Tro mig, de tankers tid er forbi eller i det mindste lige ved at være forbi."

"Når jeg ser mig om –" begyndte Otto.

"Når De ser Dem om," afbrød licentiaten, "da er det de uvidende, De ser. Men i tankernes og meningernes laboratorium begynder vi allerede i lyset af studerelampen at kassere alle den slags påfund. Vi begynder at vende tilbage til naturens orden, til det, jeg med et udtryk fra lægeverdenen kunne kalde den afventende behandling af misbrugene. De misforstår mig sikkert ikke," fortsatte han, "men en stat, der befinder sig i den tilstand, vi forefinder i Grünewald, og med en fyrste som Deres fyrst Otto, må vi absolut forkaste, de hører fortiden til. Jeg ville se mig om efter et middel, ikke til at fremkalde ufornuftige, dyriske krampetrækninger, men til på naturlig måde at tilvejebringe en bedre hersker. Det vil måske more Dem," og licentiaten trak på smilebåndet, "hvis jeg forklarede Dem, hvorledes jeg ville, at en fyrste skulle være. Vi, der studerer bag lukkede døre, tænker ikke på selv at gøre aktiv tjeneste. Vi har set, at vejene er uforenelige. Jeg ville ikke have en lærd mand på tronen, om end jeg ville have en sådan i nærheden som rådgiver. Som fyrste ville jeg have en mand med jævn god forstand, hellere en livfuld natur end en, der var tung og dybsindig. Han skulle have et udmærket væsen og besidde den dobbelte kunst at kunne indynde sig og at kunne byde. Han skulle tillige være modtagelig og omgængelig. Jeg har iagttaget Dem, lige fra De kom ind. Var jeg her fra Grünewald, ville jeg

bede Himlen om netop at sætte en mand som Dem i spidsen for regeringen."

"Å, De ville pokker, ville De!" udbrød fyrsten.

Licentiaten lo hjerteligt. "Jeg tænkte nok, det ville overraske Dem," sagde han. "Men det er heller ikke, hvad masserne tænker sig."

"Nej, det kan jeg forsikre Dem for, det ikke er," sagde Otto.

"Eller rettere: ikke hvad de i øjeblikket tænker sig," forklarede licentiaten. "Men den tid kommer, da det bliver de flestes mening."

"Ja, De må undskylde, at jeg tvivler på det."

"Beskedenhed er altid beundringsværdig," lo licentiaten. "Jeg forsikrer Dem imidlertid, at for eksempel med en mand som dr. Gotthold ved Deres side, ville De med hensyn til det praktiske resultat netop være mit ideal af en hersker."

På den måde gik tiden hurtigt for Otto. Men licentiaten skulle desværre overnatte i Beckstein, så for at finde selskab til Mittwalden og derved adsprede sine tanker måtte fyrsten gøre sig gode venner med et lille selskab af træhandlere fra forskellige dele af kejserdømmet, som havde siddet og været ret støjende i den fjerneste del af lokalet.

Det var allerede blevet mørkt, da de steg til hest. Mændene var muntre og højrøstede, deres ansigter var runde og lyste som måner, de drev løjer med hinanden og med deres heste, nu og da sang de i kor, og snart huskede de, snart glemte de, at de havde en ny ledsager med på turen. Otto fik derved både selskab og ensomhed, så han det ene øjeblik lyttede til deres passiar og intetsigende bemærkninger og det næste hørte stemmerne fra den omgivende skov. Stjernernes skin, de svage

dufte inde fra skoven, og hesteskoenes klingren mod vejen passede meget godt til at berolige hans sind. Han var derfor i højeste grad ligevægtig, da de nåede toppen af den lange bakke, hvorfra man ser ned over Mittwalden.

Nede på bunden af en skål af trætoppe glimtede lysene i den lille hovedstad i snorlige linjer, der krydsede hinanden. Det var de oplyste gader, og til højre lå slottet for sig selv og lyste blændende som en fabrik.

Den ene af købmændene var indfødt grünewalder, men kendte dog ikke Otto.

"Dér ligger Jesabels kro," sagde han og pegede ned mod slottet med ridepisken.

"Hvad for noget, kalder De den det?" udbrød en af de andre og lo.

"Ja, det er, hvad man kalder det hus," svarede grünewalderen og tog fat på en sang, hvis tekst og melodi var vel kendt af de andre, som derfor straks sang med i kor. Heltinden i sangen var Hendes Højhed fyrstinden af Grünewald Amalia Seraphina, og Gondremark var helten. Ottos øren blev hede af skam, han holdt hesten an og sad som bedøvet, mens de syngende fortsatte vejen nedad uden ham.

Sangen var på en rå, men iørefaldende populær melodi og længe efter at ordene ikke kunne opfanges, vedblev melodien at give fornærmende ekko i Ottos hjerne. Han flygtede bort fra de lyde. Tæt ved ham var der til højre en vej, der førte lige ned mod slottet, og han fulgte den ind gennem parkens dybe skygger og slyngede veje. En sommereftermiddag var der altid mange mennesker i parken, hvor hoffet og borgerskabet hilste på hinanden, men i denne sene forårsaften var her stille og forladt.

Nu og da var der en hare, der smuttede gennem tykningen, hist og her skinnede en blændende hvid statue, og nu og da gav hestens hove genlyd, når fyrsten red forbi et imiteret tempel eller en pavillon. I løbet af ti minutter nåede han sin egen private have, foran hvilken vejen, der gik over en bro, førte ind til staldene. I staldgården slog klokken ti, og samtidig lød timeslagene fra den store klokke i slotstårnet, mens man længere borte hørte klokkerne i byens kirketårne. Ovre i staldgården var alt roligt, man hørte kun de opstaldede hestes stampen, og Otto sprang af og kom i samme øjeblik i tanker om noget, han engang havde hørt, men for længe siden glemt igen, og som nu kom tilbage i et tilfældigt, belejligt øjeblik. Det var noget om uærlige staldtjenere og tyveri af havre. Han gik over broen og hen til et vindue, hvor han med bestemte ophold mellem hvert slag bankede på vinduet, og mens han bankede, lo han. Med ét blev en luge åbnet i porten, og i det svage stjernelys så han hovedet af en mand.

"Der er ingenting i aften," lød det.

"Kom med en lygte," sagde fyrsten.

"Gud fri os vel!" udbrød staldtjeneren. "Hvem er det?"

"Det er mig, fyrsten," svarede Otto. "Kom med en lygte, tag hesten ind og luk op for mig ind til haven."

Manden tav et øjeblik og blev stående med hovedet indenfor lågen.

"Hans Højhed!" sagde han så. "Hvorfor bankede Deres Højhed så så sært?"

"Det er gammel overtro her i Mittwalden, at det gør havren billigere," svarede Otto.

Med en lyd som en hulken forsvandt staldtjeneren skyndsomst. Da han kom tilbage, kunne det selv ved lygtens skær ses, at han var meget bleg, og han rystede på hænderne, da han lukkede op og tog imod hesten.

"Deres Højhed," begyndte han så, "for Guds skyld ..." Han standsede sønderknust og skyldbetynget.

"For Guds skyld, hvad så?" spurgte Otto muntert. "For Guds skyld lad os endelig få billigere havre, siger jeg. God nat!" Han gik dermed ind i haven og efterlod staldtjeneren om muligt endnu mere forstenet af rædsel.

En række terrasser inde i haven førte ned mod fiskedammen, og på den anden side af denne steg terrænet igen og kronedes øverst oppe af et forvirret virvar af slottets mange gavle og tage. Den moderne, søjleprydede facade, balsalen, det store bibliotek og de fyrstelige gemakker, kort sagt, alle de oplyste rum vendte ud imod byen. Havesiden var langt ældre, og her var der næsten helt mørkt, der skinnede kun et stilfærdigt lys fra nogle få vinduer i forskellige etager.

Haven lå hen i mørke, og der var stærk duft af forårets violer. Fyrsten gik hen over terrassernes græs og fliser og steg ned ad marmortrinnene. Han ville flygte fra sine højst ubehagelige tanker, men fra den slags forfølgelse gives der ingen redning. Da han omtrent var halvvejs nede, opfangede han den fjerne musik fra balsalen, hvor hoffet dansede. Musikken nåede ham kun svagt og afbrudt, men den fremkaldte mange minder, og gennem denne musik og over den lød igen den uanstændige vise, brændehandlerne sang. Han blev helt mørk og bitter. Her kom han nu hjem, hans kone dansede, og han havde spillet en staldtjener et puds, og imens var de begge kun genstand for

ringeagtende omtale blandt deres undersåtter. Hvad var det dog for en fyrste, ægtemand, ja, mand i det hele taget, at denne Otto var blevet til! Og han skyndte sig endnu mere.

Lidt længere nede løb han aldeles uventet på en skildvagt, i næste øjeblik blev han atter anråbt, og da han passerede broen over fiskedammen, blev han standset af en officer, der gik sin runde. Der blev holdt mere omhyggeligt vagt end ellers, men han var aldeles ikke nysgerrig, han blev kun lidt ærgerlig over disse standsninger og afbrydelser. Portneren ved haveporten lukkede op for ham og blev yderst overrasket over at se fyrsten så støvet og lidet pyntelig. Ad private trapper og gange kom han så endelig uset til sit eget værelse. Han rev klæderne af sig og gik i seng i mørke. Musikken nede fra balsalen lød stadig livligt, og stadig hørte han bag disse toner brændehandlernes kor, mens de red ned ad bjerget.

Anden bog

Om kærlighed og politik

1. Hvad der skete i biblioteket

Den næste morgen sad dr. Gotthold allerede ved sit skrivebord i biblioteket, da klokken manglede et kvarter i seks. Der stod en lille kop sort kaffe på bordet tæt ved, og han gennemlæste roligt den foregående dags arbejde. Flere gange så han op, og hans blik gled da hen forbi marmorbusterne og de lange rækker af smukke bøger. Han var en mand på omkring de fyrre, lyshåret og med fine træk, hvis linjer tydede på nogen overanstrengelse, og hans øjne kunne også tænkes at have været mere glansfulde før i tiden. Han gik tidligt til ro og stod tidligt op, og hans liv kendte kun to ting: lærde studier og rhinskvin. Mellem ham og Otto bestod der et gammelt venskab, men det var kun sjældent, de traf hinanden. Skete det, optog de altid tråden, hvor de sidst havde sluppet den, og talte yderst fortroligt sammen. Gotthold, der var kundskabens ugifte tempeltjener, havde måske en halv dag til ende misundt sin fætter, da denne blev gift. Derimod havde han aldrig misundt ham tronen.

Læsning var langt fra nogen yndet adspredelse for hoffet i Grünewald, og det store, behagelige og sollyse galleri med dets bøger og statuer var derfor nærmest Gottholds private arbejdsværelse. I dag havde han imidlertid kun siddet en ganske kort tid foran sit manuskript, da døren gik op, og fyrsten trådte ind. Doktoren så på ham, mens Otto kom nærmere. Fra hvert vindue, han passerede, fik han en luende hilsen fra morgensolen, han så så fornøjet ud og gik så let, var så velklædt og velfriseret, så overlegen og fyrstelig elegant, at hans ensomme fætter egentlig følte sig stærkt tiltrukket af ham.

"God morgen, Gotthold," sagde Otto og tog plads.

"God morgen, Otto," svarede bibliotekaren. "Du er sandelig morgenmand i dag. Er det et ulykkeligt tilfælde, eller vil du til at forbedre dig?"

"Jeg synes, det kunne være på tiden, jeg gjorde det."

"Det kan jeg ikke udtale mig om," sagde doktoren. "Jeg er for skeptisk til at kunne være etisk rådgiver, og hvad gode forsætter angår, da troede jeg på den slags i min ungdom. Det er dem, der danner farverne i håbets regnbue."

"Hvis du tænker over det, kan man ikke kalde mig nogen populær regent," sagde Otto med et blik, der gjorde hans ord til et spørgsmål.

"Populær? Nå, det kommer jo an på, hvad man forstår ved det," sagde Gotthold, idet han lænede sig tilbage og satte fingerspidserne mod hinanden. "Der er forskellige slags popularitet, den litterære, der er fuldstændig upersonlig og lige så uvirkelig som den mare, der rider én om natten, den politiske, der er en stærkt blandet ting, og endelig din popularitet, der er den mest personlige af dem alle. Kvinderne føler sig tiltrukket af dig, lakajerne tilbeder dig, det er lige så naturligt at holde af dig som at klappe en hund, og hvis du var savmøller, ville du være den mest populære borger i Grünewald. Som fyrste – ja, så må man sige, du er kommet på en fejl hylde. Det er måske god filosofi at have erkendt den ting, således som du har."

"Måske god filosofi?" gentog Otto.

"Ja, måske. Men jeg sagde det ikke for at være dogmatisk."

"Det er måske nok filosofisk, men ikke dydigt."

"Nej, ikke hvad man ville kalde en romersk dyd," lo den ensomme mand.

Otto trak stolen nærmere hen til bordet, lænede armene imod det og så fætteren lige ind i øjnene.

"Du mener altså, det er ikke mandigt?" spurgte han.

"Hm!" – Gotthold tøvede lidt. – "Nej, ikke mandigt, når du selv siger det," og han tilføjede leende: "Jeg vidste ikke, du gav dig ud for at være mandig. Det var netop det, jeg var tilbøjelig til at synes om hos dig, ja, som jeg var tilbøjelig til at beundre. De forskellige dyder øver en vis tiltrækning på de fleste af os, vi kræver dem alle, hvor uforenelige de end er, vi skal alle være både dumdristige og klogt forsigtige, vi vil alle prale med vor stolthed og bestige bålet af lutter ydmyghed. Sådan har det ikke været med dig. Uden at indlade dig på noget kompromis var du altid dig selv, og du var værd at se på. Det er, hvad jeg altid har sagt: Otto er som ingen andre, ganske fri for påtagethed."

"Ja, fri for al energi tillige!" udbrød Otto. "Der er meget mere liv i en død hund, der driver nede i kanalen. Og spørgsmålet, Gotthold, det spørgsmål, jeg står overfor, er dette: Kan jeg ikke ved anstrengelse og selvfornægtelse opnå at blive en tålelig regent?"

"Aldrig," svarede Gotthold. "Den tanke bør du opgive, og desuden ville du ikke engang prøve på det, kære barn."

"Nej, Gotthold, jeg lader mig ikke spise af med den slags bemærkninger," sagde Otto. "Hvis jeg er uskikket til at være regent, hvad gør jeg så med de penge, med slottet her og alle herlighederne? Og jeg – tyven – skal håndhæve lov og ret for andre?"

"Jeg indrømmer, det er vanskeligt," sagde Gotthold.

"Nu vel, kan jeg ikke prøve?" fortsatte Otto. "Er det ikke min pligt at prøve? Og kan jeg ikke med råd og hjælp fra en sådan mand som du –"

"Som mig!" udbrød bibliotekaren. "Vorherre bevare os!"

Skønt Otto ikke var i humør til det, måtte han dog smile. "Ja, det fik jeg at vide i aftes," lo han, "at med en mand som mig til at repræsentere og med dig til at trykke på de rigtige knapper kunne der etableres en meget god regering."

"Jeg gad vide, i hvilken forvirret hjerne det foster er opstået," sagde Gotthold.

"Det var hos en af din egen profession – en forfatter. Han hed Roederer."

"Roederer! Det uvidende barn!"

"Du er utaknemmelig," sagde Otto. "Han er en af dine varme beundrere."

"Er han det?" udbrød Gotthold og følte sig tydelig nok imponeret. "Det taler meget til fordel for den unge mand. Jeg må dog læse det igen, som han har skrevet. Det er så meget pænere af ham, som vore synspunkter er modsatte. Øst og vest kan ikke være hinanden mere modsat. Kan jeg have omvendt ham? Umuligt."

"Du er altså ikke autoritetstilhænger?" spurgte fyrsten.

"Jeg? Nej, det ved Gud jeg ikke er. Jeg er rød radikal, kære barn."

"Derved kommer jeg ganske naturligt til det næste punkt. Når det er så tydeligt, at jeg er uskikket til min stilling, når mine venner indrømmer det og mine undersåtter råber på min undergang, når revolutionen lige nu er under forberedelse, bør jeg så ikke gå frem og møde det uundgåelige? Bør jeg ikke

afværge disse rædsler og gøre en ende på denne tåbelighed? Med andre ord: bør jeg ikke abdicere? Tro mig, jeg føler det latterlige ved, at jeg misbruger sproget således, men selv en fyrstelil som jeg kan ikke stilfærdigt trække sig tilbage, men må gøre store gestus, gå på kothurnen og abdicere."

"Ja, eller blive, hvor han er," sagde Gotthold. "Hvad i alverden går der af dig i dag? Ved du ikke, at du i din naivitet rører ved filosofiens allerhelligste indre, dér hvor vanvid holder til huse? Ja, jeg siger vanvid, Otto, for i visdommens ophøjede tempel er det allerinderste helligdomsskrin, som vi omhyggeligt holder låset, fuldt af lutter spindelvæv. Alle mennesker, alle, er i virkeligheden til ingen nytte, naturen tåler dem, men behøver dem ikke og bruger dem ikke, de er kun golde blomster! Alle – lige ned til fyren, der slider i rengøringen af stalden, og som fæhovederne fremhæver som en undtagelse – alle er de unyttige, de spinder reb af sand eller er som barnet, der har åndet på vinduet og nu skriver på ruden og udsletter det skrevne, skriver og udsletter, alt sammen ligegyldige ord! Tal nu ikke mere om den ting. Det er det, der fører til vanvid." Han rejste sig fra stolen og satte sig igen. Så lo han lidt, men forandrede så tone, da han sagde: "Ja, kære barn, vi er ikke her for at måle os med giganter, vi er her for at være lykkelige som blomsterne, hvis dette er muligt. Det var netop, hvad du var i stand til, og derfor har jeg altid hemmeligt beundret dig. Hold du dig til den profession, tro mig, det er den rette. Vær glad til mode, driv den af og vær overlegen. Fanden i vold med al kasuistik, og lad du Gondremark styre som hidtil. Folk siger, at det gør han meget godt, og han er forfængelig nok til at nyde situationen."

"Gotthold, hvad betyder det, at du fortæller mig dette," udbrød Otto. "Jeg kan ikke slå mig til ro med unyttighed. Jeg må være nyttig, eller jeg må være skadelig – én af delene. Jeg indrømmer dig, at både fyrste og fyrstendømme i lige grad er meningsløse, og at en bankier eller en mand, der har en kro, har alvorligere pligter. Men nu, da jeg har ladet det hele skøtte sig selv i tre år og overladt alt – arbejde, ansvar, ære og fornøjelse, hvis der da er nogen – til Gondremark og til – Seraphina –" Han tøvede, da han nævnte det navn, og Gotthold så til siden. "Nu vel," fortsatte fyrsten, "hvad er der kommet ud af det? Skatter, hær, kanoner, det er jo som en æske tinsoldater! Og folket er led og ked af det tåbelige i det og brænder af harme over det uretfærdige derved. Og så krig – jeg har hørt tale om krig – krig i denne kasserolle! Hvilken sammenblanding af tosseri og vanære. Når så den uundgåelige afslutning kommer – jeg mener revolutionen – hvem er det så, der vil være at dadle, hvem er det, den offentlige mening sætter i gabestokken? Det bliver mig, marionetfyrsten!"

"Jeg troede, du blæste den offentlige mening et stykke," sagde Gotthold.

"Det gjorde jeg også før, men jeg gør det ikke længere," sagde Otto mørkt. "Jeg er ved at blive gammel. Og så, Gotthold, så er der Seraphina. Hun er afskyet her i det land, jeg har ført hende til og tilladt hende at ødelægge. Ja, jeg gav hende det som et stykke legetøj, og hun har slået det i stykker. Jo, en nydelig fyrste, en beundringsværdig fyrstinde. Og hendes liv – sig mig, Gotthold, er hendes liv sikkert?"

"I dag er der ikke nogen fare på færde," svarede bibliotekaren, "men siden du spørger mig alvorligt, så vil jeg sige, at jeg svarer

ikke for i morgen. Hun har dårlige rådgivere om sig."

"Ja, hvem råder hende? Netop denne Gondremark, som du anbefaler mig at overlade landets styrelse til," udbrød fyrsten. "Det var et sjældent godt råd. Det er, hvad jeg har gjort i alle disse år, og nu har vi endelig dette resultat. Hun har dårlige rådgivere, siger du. Men der er jo ingen grund til, at vi to mænd ikke taler rent ud til hinanden. Du kender de skandalehistorier, der går om hende?"

Gotthold nikkede, men sagde ikke noget.

"Det var ikke meget opmuntrende, hvad du sagde om min opførsel som fyrste, har jeg da gjort min pligt som ægtemand?"

"Det er en helt anden sag," protesterede Gotthold alvorligt og ivrigt. "Jeg er en gammel pebersvend, en gammel munk. Jeg kan ikke sige min mening om dit ægteskab eller råde dig."

"Jeg behøver heller ikke råd," sagde Otto og rejste sig. "Alt dette må have en ende." Og han begyndte at gå frem og tilbage med hænderne på ryggen.

"Gid Vorherre vil lede dig," sagde Gotthold efter en længere tavshed. "Jeg kan ikke."

"Hvoraf kommer det dog alt sammen," sagde fyrsten og standsede. "Hvad skal jeg kalde det? Manglende selvtillid? Ængstelse for at blive til latter? Omvendt forfængelighed? Det er jo ligegyldigt, hvad man vil kalde det, der har ført mig så vidt. Jeg har aldrig kunnet finde mig i at tumle med noget, der ikke betød noget som helst. Lige fra allerførst af har jeg skammet mig over dette legetøjsrige. Jeg kunne ikke tåle, at folk skulle forestille sig, at jeg troede på noget så tåbeligt. Jeg ville aldrig foretage mig noget, der ikke kunne gøres smilende. Jeg har dog sans for humor, og jeg må vide bedre besked end min

skaber. Det var det samme i mit ægteskab," tilføjede han hæst. "Jeg kunne ikke tro, den unge pige kunne bryde sig om mig, så det kunne ikke gå, jeg trængte mig på. Jeg måtte blive ved at spille ligeglad. Hvilket billede på vanmagt!"

"Vi er af samme blod," sagde Gotthold. "Du tegner dér med fine, sikre linjer den fødte skeptikers billede."

"Skeptiker? – Kujon!" udbrød Otto. "Sig dog kujon. En sølle energiløs og snæverhjertet kujon!"

I det samme som fyrsten udslyngede disse ord med en usædvanlig kraft, ramte de en lille og svær gammel herre, der kom ind ad døren lige ved siden af fyrsten. Med sit papegøjenæb af en næse, sin lille runde mund og stilkede øjne var han et billede på vigtig afmålthed. Men blot ved den ringeste afvigelse fra det sædvanlige forrådte rystende hænder og uforstående ansigtsudtryk, hvor svag en person han var i virkeligheden. Da han nu blev modtaget på en så overraskende måde i Mittwaldens slotsbibliotek, der ellers var tavshedens hjem, slog han armene op i luften, som om han var blevet skudt, og han gav et vræl, som var det en skræmt gammel kælling.

"Å, jeg beder tusinde gange om forladelse, Deres Højhed. Men at træffe Deres Højhed i biblioteket på et sådant tidspunkt! En så usædvanlig begivenhed som Deres Højheds nærværelse var jeg aldeles ikke forberedt på."

"Der skete jo ingen skade, hr. cancellarius," sagde Otto.

"Jeg skal hurtigt forsvinde igen, jeg kom blot efter nogle papirer, jeg i aftes lod hr. doktoren beholde," sagde Grünewalds kansler. "Hr. doktor, vil De være så venlig at give papirerne, så skal jeg ikke forstyrre længere."

Gotthold fremtog en nøgle, åbnede skuffen i skrivebordet og gav den gamle herre en manuskriptbunke, hvorpå kansleren med passende buk og skrabud begyndte at gå.

"Siden vi nu har truffet hinanden, hr. Greisengesang, så lad os passiare lidt sammen," sagde Otto.

"Det er mig en ære at adlyde Deres Højheds befaling," svarede kansleren.

"Der er vel ikke sket noget, siden jeg sidst var her i Mittwalden?" spurgte fyrsten og tog atter plads.

"Nej, Deres Højhed, alt er gået som sædvanlig," svarede Greisengesang. "De sædvanlige, regelmæssige småbegivenheder og småting, der ganske vist svulmer op og bliver kolossale, hvis man forsømmer dem, men som kun er småting, når man ekspederer dem. Deres Højhed bliver adlydt med megen iver og pligttroskab."

"Adlydt, hr. kansler? Hvornår har jeg glædet Dem med en befaling? Nej, lad os i stedet for adlydt sige erstattet. Men – hvad nu angår disse småting, så nævn mig et par stykker."

"Den daglige statsstyrelse, som Deres Højhed så klogeligt holder borte fra Deres fritid ..." begyndte Greisengesang.

"Nu ser vi bort fra min fritid," sagde Otto. "Kom så til kendsgerningerne."

"Forretningsgangen har været ganske som ellers," svarede embedsmanden, der nu var synligt nervøs.

"Det er dog ganske besynderligt, hr. kansler, at De vedblivende undgår mine spørgsmål. Jeg fristes til at tro, at der må ligge noget bagved. Jeg har spurgt Dem, om alt var roligt. Vil De nu gøre mig den fornøjelse at svare."

"Fuldkommen roligt – absolut," fløj det ud af den alderstegne dukke, der tydeligt nok viste, at han ikke talte sandhed.

"Jeg mærker mig disse ord," sagde fyrsten alvorligt. "De forsikrer mig, Deres hersker, at siden jeg tog bort, er der ikke sket noget, det kunne være Deres pligt at underrette mig om."

"Jeg tager Deres Højhed, jeg tager hr. doktoren til vidne på, at jeg har ikke brugt sådanne udtryk," udbrød Greisengesang.

"Stop!" sagde fyrsten og tilføjede efter et kort ophold:

"Hr. Greisengesang, De er en gammel mand, og De tjente min fader før mig. Hverken Deres eller min værdighed tillader Dem at fremstamme undskyldninger eller snuble over usandheder. Nu skal De samle Deres tanker og derpå kategorisk meddele mig alt, hvad det er blevet Dem pålagt at skjule."

Gotthold bøjede sig stærkt fremad. Tilsyneladende havde han atter taget fat på sit arbejde, men hans skuldre rystede af undertrykt munterhed. Fyrsten sad roligt og legede med sit lommetørklæde, mens han ventede.

"Deres Højhed, så pludseligt og uden at have de nødvendige dokumenter ved hånden er det vanskeligt, ja, helt umuligt at yde fuld retfærdighed mod de ret alvorlige begivenheder, der har fundet sted."

"Det vil jeg heller ikke sige noget til," sagde fyrsten. "De kan være berettiget til at stille Dem således. Jeg ønsker, at imellem Dem og mig skal alt gå venligt, for jeg har ikke glemt, min gamle ven, at De fra allerførst har været meget god imod mig, og at De i en årrække tjente mig trofast. Jeg vil derfor ikke tale mere om de ting, De ikke ønsker at svare på straks. Men nu holder De dog nogle papirer i Deres hånd. Her er der altså en

sag, De kan udtale Dem om. Vær nu så god at oplyse mig om den, hr. Greisengesang."

"Om de papirer?" udbrød den gamle herre. "Å, det er en ubetydelighed, Deres Højhed, et politisk anliggende. Det er ganske simpelt et udvalg af optegnelser, der blev beslaglagt hos den engelske rejsende."

"Beslaglagt?" gentog Otto. "Men hvorfor dog, forklar Dem?"

Gotthold så op. "Sir John Crabtree blev arresteret i går aftes," sagde han.

"Er det tilfældet, hr. kansler?" spurgte Otto alvorligt.

"Jo, det blev anset for det rigtigste," forklarede Greisengesang. "Arrestordren var, som den skulle være, udstedt i Deres Højheds navn og underskrevet af Deres Højheds befuldmægtigede. Jeg har kun været medvirkende som tjenstgørende embedsmand, det tilkom ikke mig at forhindre denne forholdsregel."

"Denne mand, min gæst, er blevet arresteret," sagde fyrsten. "Men af hvad grund, hr. kansler? Hvilket påskud var der?"

Kansleren stammede i det.

"Deres Højhed vil måske finde grunden i disse dokumenter," sagde Gotthold og pegede med øverste ende af penneskaftet på manuskriptet.

Otto sendte sin fætter et takkende blik.

"Giv mig papirerne," sagde han til kansleren, men denne betænkte sig på at adlyde.

"Baron von Gondremark har selv taget sig af denne sag," sagde han. "I dette tilfælde er jeg derfor kun slet og ret budbringer, og jeg har ingen ret til at meddele, hvilke

dokumenter jeg besørger. Hr. doktor, jeg stoler på, De vil støtte mig."

"Jeg har hørt meget vrøvl i mine dage og mest fra Dem," sagde Gotthold. "Men her overgår De virkelig Dem selv."

"Så, kom nu med de papirer," sagde Otto og rejste sig. "Jeg befaler Dem at give mig dem."

Hr. Greisengesang adlød øjeblikkelig.

"Med Deres Højheds tilladelse og med min mest ydmyge undskyldning iler jeg nu bort for i kancelliet at arbejde videre i Deres Højheds tjeneste," sagde han.

"Hr. kansler, ser De den stol dér? Dér afventer De mine videre befalinger. Nej, nej, nu ikke mere," udbrød han og gjorde en bydende bevægelse, da den gamle mand åbnede munden. "De har i tilstrækkelig grad overbevist mig om Deres iver for Deres herre, og Deres beskedenhed begynder at trætte mig."

Kansleren gik hen til den omtalte stol og tog plads.

"Hvad er så dette her?" sagde Otto og løste bundtet op. "Det ser ud som manuskriptet til en bog."

"Det er manuskriptet til en rejsebeskrivelse," sagde Gotthold.

"Har du læst den?"

"Nej, jeg så kun titelbladet," svarede Gotthold. "Men jeg fik pakken åben, og der blev ikke talt til mig om noget hemmeligt i den forbindelse."

Otto så vredt hen på kansleren.

"Ja så," sagde han. "At beslaglægge en forfatters papirer i den tid, vi nu lever i, og i en så lillebitte og uvidende stat som Grünewald, det kalder jeg beskæmmende dårskab. Det mere end overrasker mig, hr. kansler, at finde Dem ved et så lurvet stykke arbejde. Jeg vil ikke tale om Deres opførsel overfor Deres

fyrste, men at nedlade sig til den slags udspionering! Hvad skal jeg ellers kalde den slags? At beslaglægge denne herres papirer, en fremmeds private papirer, måske et helt livs arbejde – og de papirer åbner man og læser! Hvad kommer bogen os ved? Man kunne måske spørge doktoren til råds, men vi har ikke nogen *index ekspurgatorius* i Grünewald. Havde vi endda det, så var vi den mest fuldkomne parodi og farce her i denne rædselsfulde verden."

Medens Otto talte, havde han langsomt lukket pakken op, og nu faldt hans blik på titelbladet, der var omhyggeligt prentet med rødt blæk. Dér stod:

Sir John Crabtree

ERINDRINGER

fra besøg ved de forskellige
europæiske hoffer

Derpå kom der en indholdsfortegnelse. Hvert kapitel handlede om et europæisk hof, og som det nittende og sidste i rækken kom Grünewald.

"Aha, hoffet i Grünewald," sagde Otto. "Det vil vist være en ejendommelig historie at læse." Og han følte, han virkelig var yderst nysgerrig.

"Det er en fyr med metode," sagde Gotthold. "Hvert kapitel er blevet skrevet og gjort færdigt på stedet. Jeg skal dog sørge for at få fat på bogen, når den udkommer."

"Det kunne være morsomt lige at se i den nu," sagde Otto, der følte sig vaklende og mindre principfast.

Gotthold rynkede brynene og så ud af vinduet.

Skønt fyrsten forstod bebrejdelsen, vandt svagheden dog overhånd hos ham, og han lo usikkert. "Jeg vil – jeg vil lige løbe det igennem," sagde han.

Dermed tog han atter plads og udbredte den rejsendes manuskript foran sig på bordet.

2. "Om hoffet i Grünewald", en del af den rejsendes manuskript

Man kan spørge mig (således begyndte den engelske rejsendes nittende kapitel), hvorfor jeg netop har valgt Grünewald imellem så mange andre lige så små og lige så kedelige, formelle og fordærvede stater. Jeg må indrømme, at det var tilfældet, jeg lod råde, men jeg har ikke haft grund til at angre mit besøg. Synet af dette lille samfund, der hentæredes ved sine egne mangler og fejl, var måske ikke belærende, men jeg fandt det i hvert fald overordentlig underholdende.

Den regerende fyrste Otto Johann Friederich er en ung mand med ufuldkommen opdragelse, omdisputabelt mod og ikke ringeste gnist af duelighed. Han er nu kun genstand for almindelig foragt. Jeg havde vanskelighed ved at få talt med ham, for han er som regel borte fra hoffet, hvor ingen regner med hans nærværelse, og hvor hans eneste rolle er den at være skærmbræt for hustruens galante eventyr. Da jeg for tredje gang besøgte slottet, traf jeg endelig regenten, der netop var ved at udøve sin lidet hæderværdige funktion med konen ved den ene side og elskeren ved den anden. Han ser ganske godt ud, har rødgyldent, krøllet hår og mørke øjne, hvilken sammensætning jeg altid anser som tegn på en eller anden medfødt legemlig eller åndelig ufuldkommenhed. Hans træk er uregelmæssige, men tiltalende, næsen er måske lidt for kort og munden lidt kvindelig, men han optræder udmærket elegant og kan udtrykke sig særdeles træffende. Men trænger man igennem dette ydre, kommer man til fremragende tomhed,

henflyden af den moralske natur, letsind og mangel på bestemte hensigter, hvilket alt sammen må betegnes som den næsten fuldkomne frugt af en dekadent tidsalder. Han er i stand til ganske overfladisk at snakke med om en masse ting, men magter intet for alvor. "Jeg bliver hurtigt ked af det, jeg tager fat på," sagde han til mig og lo, næsten som om han følte sig stolt over sin uduelighed og mangel på moralsk rygrad. Man ser hans dilettanteri på alle områder: Han fægter dårligt, rider ikke godt, kan heller ikke skyde eller danse videre godt. Han synger – jeg har selv hørt ham synge – ganske som et barn, og han skriver utålelige vers på et mere end tvivlsomt fransk. Han bærer sig ad som enhver anden amatør, og der er ingen ende på det, han foretager sig – og gør dårligt. Hans eneste mandige tilbøjelighed er jagten. Kort sagt, han er kun komediens syngende kammerjomfru, udklædt som mand og anbragt på en cirkushest. Jeg har set det stakkels genfærd af en fyrste ride ud alene eller sammen med et par jægere, og der var ingen, der tog den ringeste notits af ham. Jeg indrømmer, at det virkelig gjorde mig ondt at tænke på den ubetydelige, triste tilværelse, han må føre. Det må have været ganske det samme for den sidste af Merovingerne.

Fyrstinde Amalia Seraphina, en datter af det storhertugelige hus Toggenburg-Tannhäuser, ville være lige så ubetydelig, hvis hun ikke var det vigtige redskab i en ærgerrig mands hånd. Hun er meget yngre end fyrsten, kun toogtyve år, og utrolig forfængelig. Hun er tilsyneladende kvik og begavet, men inderst inde er hun dum. Hun har rødbrune, alt for store øjne, der til tider fortæller både om letsind og vildskab. Panden er høj og smal, skikkelsen tynd og lidt foroverbøjet. Hele hendes

væsen, hendes konversation, der er spækket med franske ord, og selve hendes smag er alt sammen påtaget, og det ser man kun alt for tydeligt. Det er Hoyden, der spiller Kleopatra. Jeg anser hende for ude af stand til at være sandfærdig. I privatlivet vil et sådant pigebarn være af dem, der sætter splid blandt familierne, og som altid på spadsereture er ledsaget af en flok bistert skulende, skinsyge ungersvende. Mindst én gang oplever hun skilsmisse, og kun for kynikerne har hendes type måske en vis interesse. På tronen derimod, og som redskab i hånden på en mand som Gondremark, kan hun blive den, der skaber alvorlig offentlig forstyrrelse.

Den sande styrer i dette uheldige land er Gondremark, og det er en mere sammensat karakter. Som udlænding i Grünewald er hans stilling ganske falsk, og det må betragtes som et under af uforskammethed og frækhed, at han er i stand til at opretholde den, som han gør. Han er dobbeltsidet både i sin tale, i sit ansigtsudtryk og i sin politik. Det skal være en modig mand, der tør afgøre, hvilket af de to standpunkter der fortæller om hans virkelige planer, og jeg drister mig til at antage, at han forsøger begge veje for så at lade skæbnen give et af de vejledende vink, den er så ødsel med.

Som *Maire du Palais* for den uduelige Otto og med den elskovssyge fyrstinde som redskab og talerør følger han en politik, der går ud på vilkårlig anvendelse af magten og stræben efter et udvidet landområde. Han har indkaldt den hele våbenføre, mandlige befolkning til militærtjeneste, har købt kanoner og ammunition samt fristet fremragende udenlandske officerer til at komme til Grünewald, og i sin internationale optræden begynder han nu at vise sig brovtende og truende.

Man kan kalde det latterligt, at nogen tænker på at udvide Grünewald, men den lille stat har en fordelagtig beliggenhed, og naboerne er alle ganske forsvarsløse. Skulle det ved lejlighed hænde, at de større magters gensidige skinsyge lammer deres foretagsomhed, vil en aktiv politik kunne fordoble fyrstendømmet, både med hensyn til areal og befolkning. Det er i hvert fald en plan, der overvejes ved hoffet i Mittwalden, og jeg anser den heller ikke for at være helt vild. På den måde voksede Brandenburg op fra intet og blev en stormagt, og selv om det er lidt sent at prøve på eventyrlig politik, og skønt krigenes tid lader til at være forbi, så må vi dog ikke glemme, at lykken stadig drejer sit hjul både for mennesker og folkeslag. I forbindelse med disse krigerske forberedelser har man opkrævet tyngende skatter, undertrykt aviser, og det lille land, der for tre år siden var velhavende og lykkeligt, stivner nu under tvungen uvirksomhed. Guld er det en sjældenhed at se, og rundt om står vandmøllerne stille.

På den anden side er Gondremark som folketribun blevet midtpunktet for en organiseret sammensværgelse mod staten. En sådan bevægelse havde straks min sympati, og med min gode vilje skulle jeg nok passe på ikke at sige noget, der kunne forsinke revolutionen. For at vise, at jeg taler om, hvad jeg ved, og ikke blot bringer sladder videre, skal jeg anføre, at jeg har selv været til stede ved et møde, hvor de nærmere enkeltheder i en republikansk forfatning omhyggeligt blev drøftet og aftalt, og jeg kan tilføje, at talerne hele tiden henviste til Gondremark som deres fører og voldgiftsmanden ved deres disputter. Han har lært sine marionetter (for det er de), at der er grænser for hans modstandskraft mod fyrstinden, og ved hver ny udvidelse

af regeringsmyndigheden overtaler han dem til af mange grunde at udsætte timen for rejsningen. For således at give nogle eksempler på hans snuhed, skal jeg nævne, at han besnakkede de revolutionære, så de ikke modsatte sig indførelsen af strengere militærtjeneste, da han forklarede, at det var en nødvendig forberedelse til revolte at have en veløvet og veludrustet hær. Og da der forleden dag i udlandet gik rygter om, at der skulle påføres Gerolstein en krig, og jeg endvidere forvissede mig om, at dette ville være signalet til øjeblikkelig opstand, var jeg nær ved at tabe både mund og mæle, da jeg opdagede, at selv dette var man forberedt på at tage imod. Jeg gik fra den ene til den anden i den liberale lejr, og alle havde de det på samme måde: de var alle indekserceret og proppet med intetsigende grunde. "De unge mennesker har godt af at se en rigtig kamp," sagde de. "Og desuden er det lige så godt, at vi tager Gerolstein, for så kan vi give vore naboer frihedens velsignelser på samme tid, som vi selv erhverver dem. Desuden vil republikken være så meget mere modstandsdygtig i tilfælde af, at de europæiske konger skulle slå sig sammen for at tilintetgøre den." Jeg ved ikke, hvad jeg mest skal beundre, mængdens enfoldighed eller lykkeridderens frækhed. Hvor længe han vil være i stand til med sikkerhed at vandre ad så krogede veje, ved jeg ikke, jeg tror ikke, det kan vedblive ret længe endnu, men den ejendommelige mand har nu dog vandret i disse labyrinter i mere end fem år, og hans magtstilling ved hoffet og hans popularitet indenfor de hemmelige sammenslutninger er stadig lige stor.

Jeg kender lidt til ham. Han er svær og ret klodset bygget, men kan stadig tage sig sammen, så han vækker en del

beundring både i selskabssalonerne og balsalene. Han gør nærmest indtryk af at være galdesyg, hans blik er mørkt, og de glatragede kinder har et blåsort skær. Han er absolut menneskehader og ser ned på alle andre. Dog er hans ærgerrighed af ganske almindelig art, og han higer efter bifald og påskønnelse. Når man taler med ham, viser han en glubende tørst efter underretninger, og han foretrækker at høre på andre frem for selv at sige noget. I sammenligning med politikere i al almindelighed viser han en forbavsende forudseenhed. Men alt dette sker uden at vise nogen fornøjelig forekommenhed eller velvilje. Han er nærmest mut. Jeg har under vore mange samtaler iagttaget, at skønt han altid hørte på mig med høflig interesse, følte jeg dog hele tiden, at han skjulte sig bag en utålelig maske. En gentleman ville heller ikke på den måde skilte med sit kærlighedsforhold til fyrstinden og endnu mindre lønne fyrsten med så udtænkt uforskammethed. Han giver ham de mest krænkende øgenavne, som for eksempel fyrst Tankeløs, hvilken betegnelse går fra mund til mund og fremkalder latter over hele landet. Gondremark har altså adskillige af den selfmade mands grovere karaktertræk, og dertil kommer så en overdreven, næsten latterlig stolthed over hans forstand og stilling. Svær, galdesyg og egenkærlig rider han dette hof og dette land som en mare.

Men det er tænkeligt, hans væsen også ejer blidere former, når det behøves. Ja, skønt jeg ikke havde lejlighed til at mærke det, er det aldeles vist, at denne kolde og utilgængelige politiker i høj grad ejer den kunst at kunne indynde sig og være ét og alt for andre. Derfra hidrører rimeligvis den grundløse historie, at han i privatlivet svælger i vellyst. Intet er så overraskende som

forklaringen på hans forbindelse med fyrstinden. Han er ældre end hendes ægtefælle, absolut hæsligere end denne og efter kvinders almindelige opfattelse langt mindre tiltalende, og dog har han ikke blot herredømme over alle hendes tanker og handlinger, men har også ladet hende indtage en ydmygende stilling overfor verden. Her tænker jeg ikke på, at hun har ofret ham hver stump af sit rygte, thi for mange kvinder er der noget tiltrækkende netop ved et sådant offer. Men ved hoffet er der en vis dame med et stærkt medtaget rygte, en grevinde von Rosen, der er enke efter en mystisk og ukendt greve. Hun er ude over sin anden ungdom og har allerede mistet adskilligt af sin tiltrækning, men ikke desto mindre erklæres det med bestemthed, at hun er baronens elskerinde. Først tænkte jeg mig, at hun kun var en lejet medskyldig, der nærmest skulle skærme den egentlige synderinde, men efter kun at have kendt fru von Rosen et par timer havde jeg allerede opgivet den tanke. Hun er af dem, der før fremkalder skandale end afværger den, og hun bryder sig ikke det ringeste om penge, æresbevisninger eller hvad andet, der ellers kunne forgylde en sådan stilling. Så åbenlyst slet som hun var, tiltalte hun mig dog som den mest naturlige ved hoffet i Grünewald.

Denne mands magt over fyrstinden er derfor ubegrænset. Ikke blot har hun ofret ham sit ægteskabsløfte og hver eneste smule af anstændighed i folkets omdømme, men også den skinsyge, kvindekønnet sætter langt mere pris på end indre ære eller ydre agtelse. Ja, mere endnu, for ikke blot er hun ung, om end ikke særlig tiltrækkende, men tillige er hun fyrstinde både af fødsel og stilling, og over alt dette lader hun en kvinde triumfere, der for alderens skyld kunne være hendes moder, og

som absolut står under hende i rang. Det er en af menneskehjertets gåder. Men trangen til forbuden kærlighed synes at vokse, når man først én gang har hengivet sig til den, og for et menneske med denne ulykkelige unge kvindes karakter og temperament synes selv den allerdybeste fornedrelse at være indenfor mulighedens grænser.

3. Fyrsten og den engelske rejsende

Så langt nåede Otto med stigende harme, men så fik raseriet magten over ham. Han kastede manuskriptet hen ad bordet og rejste sig. "Denne mand er en djævel," sagde han. "Han har en smudsig fantasi, hans øren opfanger helst, hvad der siges af ondskab, og hans sprog er vel overvejet med hensyn til at gøre fortræd. Jeg bliver lige så ondttænkende, mens jeg læser det. Kansler, hvor er den fyr anbragt?"

"Han blev ført til Flagtårnet, Deres Højhed, og anbragt i Gamiani-gemakkerne," svarede Greisengesang.

"Før mig op til ham," sagde fyrsten, og tilføjede så, da den tanke pludselig faldt ham ind: "Var det derfor, jeg fandt så mange skildvagter i parken?"

"Jeg ved det ikke," svarede Greisengesang, der stadig indtog samme standpunkt. "Placeringen af vagtmandskab kommer ikke ind under mit område."

Otto vendte sig lynsnart og vredt om mod den gamle mand, men før han fik sagt noget, rørte Gotthold ved hans arm, og han tvang sig til at holde sin harme tilbage.

"Det er godt," sagde han og tog manuskriptet. "Følg med op til Flagtårnet."

Kansleren tog sig sammen, og de to drog af sted. Det blev en lang tur, for biblioteket lå i en fløj af det nye kompleks, mens Flagtårnet hævede sig over det gamle slot, der lå ud mod parken. Op og ned ad mange trapper og gange gik de og kom endelig ud på en lille grusbelagt gårdsplads. Gennem en gitterport så man et grønt glimt af parken, høje røde gavle knejsede på alle sider, og i hjørnet løftede Flagtårnet sig højt op

mod det blå, hvor man allerøverst så et gult flag vaje i vinden. Skildvagten ved foden af tårntrappen præsenterede gevær, i første stokværk gik der også en skildvagt frem og tilbage, og en tredje stod foran døren ind til den provisoriske arrest.

"Vi passer på det udskud som på en kostelig juvel," snerrede Otto.

Gamiani-gemakkerne havde fået det navn efter en italiensk læge, der engang havde benyttet sig af en af de tidligere fyrsters godtroenhed. Det var store, luftige og behagelige værelser, der vendte ud mod parken, men væggene var overordentlig tykke, da det var et meget gammelt tårn, og vinduerne havde svære, smedede gitre. Fulgt af kansleren, der hele tiden måtte trave for at vinde med, gik fyrsten hurtigt gennem det lille arbejdsværelse og den store dagligstue, hvorpå han som en tordenkile brød ind i soveværelset. Sir John var netop ved at lægge sidste hånd på sin påklædning. Det var en mand på et halvt hundrede år med kloge træk, men med et hårdt og ikke imødekommende udtryk. Hans blik og hele skikkelse tydede på, at han var i besiddelse af fysisk mod. Han lod sig ikke bringe ud af ligevægt ved det uventede, pludselige besøg, men bukkede let og med et lidt spottende smil.

"Hvad skylder jeg æren af dette besøg?" spurgte han.

"De har spist mit brød og trykket min hånd," sagde Otto, "og jeg har modtaget Dem under mit tag. Er der nogen høflighed, jeg har undladt at vise Dem? Fik De ikke som hædret gæst alt, hvad De bad om? Og her har jeg takken," sluttede han og slog hånden heftigt mod manuskriptet.

"Deres Højhed har læst mit skrift?" sagde sir John. "Det er mig sandelig en ære. Men det er et meget ufuldkomment skrift.

Nu har jeg meget at tilføje. Jeg kan anføre, at fyrsten, jeg havde beskyldt for lediggang, tværtimod er meget ihærdig indenfor politiadministrationen, og at han selv påtager sig det mest usmagelige. Jeg vil nu være i stand til at fortælle om den tragikomiske måde, hvorpå jeg blev anholdt, og om det ejendommelige besøg, De i øjeblikket beærer mig med. Jeg har for øvrigt allerede sat mig i forbindelse med min gesandt i Wien, og såfremt det ikke er Deres Højheds agt at myrde mig, har jeg min frihed inden ugen er omme, enten det så behager Dem eller ikke. For jeg kan ikke tænke mig, at det fremtidige kejserrige Grünewald allerede er modent nok til at indlade sig i krig med England. Helt bliver vi ikke kvit, for jeg skylder Dem ikke nogen forklaring, fejlen er på Deres Højheds side. Hvis De med forstand har læst mit skrift, bør De være mig umådelig taknemmelig. Men – da jeg ikke er færdig med min påklædning, tænker jeg mig, at slutteren vil vise fangen den høflighed at trække sig tilbage."

Der lå noget papir på bordet, og idet Otto satte sig, udfærdigede han et pas, lydende på sir John Crabtree.

"Vil De sætte seglet under, hr. kansler," sagde han med fyrstelig værdighed og rejste sig.

Greisengesang fremtog en rød porteføljе og forseglede dokumentet ved at fastklæbe en rød oblat. Den nervøse og kejtede måde, han gjorde det på, formindskede ikke det latterlige ved hele forestillingen. Sir John så til med ondskabsfuld fryd, og Otto ærgrede sig, idet han for sent fortrød sin højfyrstelige optræden. Til sidst blev kansleren dog færdig med sit arbejde, og uden at afvente fyrstens befaling

kontrasignerede han passet, hvorpå han med et buk overgav det til Otto.

"De giver så ordre til, at en af mine egne ekvipager bliver gjort parat, og De overbeviser Dem selv om, at sir Johns hele bagage kommer op i vognen, hvorpå De lader den vente bag fasaneriet. Sir John rejser til Wien om en time."

Kansleren fjernede sig med et dybt buk.

"Vær så god, dér har De Deres pas, sir John," sagde Otto. "Jeg må meget beklage, at De har været genstand for en ubehagelig behandling."

"Nå, det bliver da ikke til krig med England af den grund," svarede sir John.

"Nej, nu skylder De mig høflighed. Forholdet er forandret, og vi står atter overfor hinanden som to gentlemen. Det var ikke mig, der gav ordre til Deres arrestation, jeg kom først hjem fra jagten sent i aftes. De kan altså ikke bebrejde mig, hvad der tildrog sig i går, men derimod takke mig for Deres frihed."

"Men De læste dog, hvad jeg havde skrevet."

"Ja, der begik jeg en fejl, og jeg beder Dem tilgive mig. For Deres egen værdigheds skyld kan De kun vanskeligt undslå Dem for at tilgive én, der er et billede på svaghed. Det var heller ikke helt min fejl. Havde papirerne været ganske uskyldige, ville det i det højeste have været nysgerrigt. Men det var Deres egen forseelse, der krænkede mig."

Sir John kneb det ene øje til og så bifaldende på fyrsten. Så bukkede han, men tav fremdeles.

"Da De nu fuldt ud er Deres egen herre, har jeg en bøn til Dem," fortsatte fyrsten. "Jeg anmoder Dem om at gå en tur i parken med mig alene, når det måtte passe Dem."

"Fra det øjeblik, jeg atter er fri," svarede sir John og denne gang med fuldendt høflighed, "står jeg ganske til Deres Højheds tjeneste, og vil De tilgive det flygtige toilette, er jeg parat til at følge med, som jeg står og går."

"Tak, sir John."

Uden yderligere ophold og med fyrsten som fører gik de to nu ned ad de genlydende tårntrapper og ud gennem gitterporten, så de kom ud i morgenens friske luft og sol. De gik over fiskedammens bro, hvor karperne stimede tæt som en bisværm, og derpå steg de op ad den ene terrasse efter den anden, mens fuglene opførte en jublende musik oppe i trætoppene over deres hoveder. Otto standsede ikke, før de havde nået den højeste terrasse. Her var en gang mellem laurbærtræer, og under disse stod der en marmorbænk. Fra denne så man ned over elmetræernes grønne toppe, hvor rågerne havde travlt, og bagved, over slotstaget, vajede det gule flag i den blå luft.

"Må jeg bede Dem tage plads," sagde Otto.

Sir John satte sig uden at sige noget, og i nogle øjeblikke gik Otto frem og tilbage foran ham, fordybet i vrede tanker. Fuglene sang, som var de betalt for det.

"Sir John," sagde fyrsten til sidst, "for mig er De en fuldkommen fremmed, bortset fra, at vi formelt er blevet præsenteret for hinanden. Jeg ved intet om Deres karakter eller ønsker, men jeg har aldrig gjort Dem imod med vilje. Der er en rangsforskel imellem os, og den ønsker jeg, at vi ser bort fra. Hvis De fremdeles anser mig for berettiget til så meget hensyn, ville jeg gerne, De simpelt hen betragter mig som gentleman. Det var galt af mig at se i disse papirer, som jeg herved

tilbagegiver Dem, men er nysgerrighed upassende, hvad jeg åbent indrømmer, da er falskhed både krysteragtig og grusom. Jeg åbnede Deres manuskript, og hvad fandt jeg – hvad fandt jeg om min hustru? Løgne!" udbrød han. "Det var løgn, der stod. Gud hjælpe mig, men der er ikke fire sande ord i Deres utålelige smædeskrift. De er en mand, De er så gammel, at De kunne være hendes fader, De er en gentleman og en lærd og forfinet mand. Og De skraber alle disse skandalehistorier sammen og agter at offentliggøre dem i en bog. Det er Deres ridderlighed. Men gudskelov, at hun endnu har en ægtefælle. De siger her i det skrift, jeg står med, at jeg er en dårlig fægter, jeg må bede Dem undervise mig i kunsten. Parken er lukket omkring os, dér henne er fasaneriet, hvor Deres vogn holder, så hvis jeg falder – nå ja, jeg har jo set det i Deres bog, at De ved, hvor lidt man tager hensyn til mine bevægelser. Det er jo almindeligt, at jeg forsvinder. Dette vil så atter være en forsvinden, og inden den har vakt opmærksomhed, har De passeret grænsen i god behold."

"Deres Højhed beder om, hvad der er umuligt," sagde sir John.

"Hvis jeg nu slog Dem!" udbrød fyrsten med et pludseligt truende udtryk.

"Så ville det være et fejt slag, for jeg kan ikke drage sværdet mod en regerende hersker," svarede sir John.

"Men denne mand, som De ikke tør byde nogen oprejsning, ham krænker De uden videre."

"Tilgiv mig Deres Højhed, men De er uretfærdig. Jeg kan ikke kæmpe med Dem, da De er regerende hersker, men just af samme grund er jeg berettiget til at kritisere Deres optræden

og Deres hustru. Deres Højhed er i ét og alt en offentlig skabning, De tilhører offentligheden med hud og hår. På Deres Højheds side har De loven, hæren og spionernes øjne. Vi på den anden side har kun ét våben – sandheden."

"Sandheden!" gentog fyrsten og gjorde en heftig bevægelse.

Der blev et øjebliks tavshed.

"Deres Højhed," sagde sir John, "De må ikke vente at plukke druer af tidsler. Jeg er gammel og kynisk. Der er ingen, der bryder sig en døjt om mig, og efter at jeg nu har været sammen med Dem i dag, kender jeg ingen, jeg synes bedre om end Deres Højhed. De ser, jeg har skiftet mening og besidder den sjældne dyd, at jeg indrømmer det. Her river jeg det stads itu, her i Deres egen have. Jeg beder Dem, og jeg beder fyrstinden om tilgivelse, og jeg giver Dem mit æresord på, at når min rejsebog udkommer, vil man ikke finde så meget som navnet Grünewald i den. Og dog var det et ret pikant afsnit. Jeg ville ønske, Deres Højhed havde læst om de andre hoffer. Jeg er en sort krage, men det er alligevel ikke min fejl, at verden er så modbydelig."

"Er det ikke Deres syn, det er galt med?" spurgte Otto.

"Jo, meget rimeligt. Jeg er et menneske, der går og snuser rundt, jeg er aldeles ikke digter. Jeg tror på en bedre fremtid for verden, i hvert fald tror jeg aldeles ikke på den tid, vi lever i. Omkvædet på min vise er 'rådne æg'. Men jeg tror nok, jeg ser det klart, når jeg træffer på noget, der virkelig er godt. Denne dag vil jeg bestandig erindre med taknemmelighed, for i dag har jeg truffet en hersker med nogle mandlige dyder, og – som gammel radikaler og gammel hofmand – beder jeg om at få lov til ærligt at trykke Deres Højheds hånd."

"Nej, kom til mit hjerte," sagde Otto, og englænderen, for hvem det var ganske uventet, følte sig knuget tæt ind til Otto.

"Så, her er nu fasaneriet," sagde Otto, "og lige ved det vil De finde min vogn, som jeg beder Dem gøre brug af. Jeg ønsker Dem en lykkelig rejse til Wien."

"I Deres ungdoms ildfuldhed forglemmer Deres Højhed, at jeg er endnu fastende."

"Nu er De Deres egen herre," sagde Otto smilende. "De må rejse eller blive, ganske som De vil. Men jeg giver Dem den advarsel, at Deres ven måske vil vise sig at have mindre magt end Deres fjender. Fyrsten har De ganske på Deres side, han er villig nok til at bistå Dem, men hvem er det, jeg taler til? – De ved bedre end jeg, at fyrsten er ikke den eneste i Grünewald."

"Ja, der er flere om magten," svarede sir John og nikkede alvorligt. "Gondremark elsker at opsætte, hans politik er underjordisk, og han frygter dagslyset, men nu da jeg har set Deres Højhed handle, forlader jeg mig gerne på Deres beskyttelse. Hvem ved? Det ender måske med, at De bliver et andet menneske."

"Tror De virkelig?" udbrød fyrsten. "De giver mig mod igen."

"Jeg vil holde op med at tegne portrætter," sagde sir John. "Jeg er en blind ugle, og jeg har taget mærkværdigt fejl i min bedømmelse af Dem. Men husk alligevel, at det er én ting at tage et krafttag, men noget andet at blive ved dagen igennem. For jeg stoler stadig væk ikke på Deres medfødte anlæg, den korte næse, hårets og øjnenes afvigende farve, nej, de er dog bestemmende, og jeg må slutte, som jeg begyndte."

"Jeg er stadig den syngende kammerjomfru?" sagde Otto.

"Nej, Deres Højhed. Jeg beder Dem glemme, hvad jeg har skrevet. Jeg er ikke som Pilatus, og kapitlet eksisterer ikke mere. Grav det ned i jorden – for min skyld!"

4. Mens fyrsten er i forværelset …

Fyrsten følte sig i høj grad oplivet af morgenens bedrifter og gik nu til fyrstindens forgemak, opsat på at udføre et adskilligt vanskeligere foretagende. Portiererne blev trukket til side, dørvogteren meldte ham, og han trådte ind med lidt mere overlegen værdighed og elegant gang end sædvanlig. Der var omtrent en snes mennesker, der ventede, og de fleste var damer. Det var en af de få kredse i Grünewald, hvor Otto vidste, at man satte pris på ham, og mens en hofdame forsvandt gennem en sidedør for at underrette fyrstinden om hans komme, gik han rundt i stuen for at indkassere hyldest og uddele komplimenter. Havde den slags været hans vigtigste pligt, ville han have været en beundringsværdig hersker. Den ene dame efter den anden var i lige grad genstand for hans indtagende opmærksomhed.

"Frue, hvordan går det til, at De dag for dag bliver mere bedårende?" spurgte han en af damerne.

"Og Deres Højhed for hver dag mere solbrændt?" svarede hun. "Nu vil jeg være dristig og sige, at vi har begge en såre smuk teint, men mens jeg har besvær med min, kommer Deres Højheds brune lød af sig selv."

"Ja, jeg ender med at blive en ren neger, hvilket jo passer fortrinligt for skønhedens slave," sagde Otto. "Madame Grafinski, hvornår skal vi igen spille komedie? Det er lige blevet mig fortalt, at jeg er en dårlig skuespiller."

"*O ciel!*" udbrød madame Grafinski. "Hvem kunne driste sig til at sige det? Hvad har det været for et uhyre?"

"En udmærket mand, forsikrer jeg Dem."

"Umuligt!" lød det sødt. "Deres Højhed spiller som en engel."

"De har sikkert ret, frue, for hvem kunne tale usandt og dog se så henrivende ud," sagde fyrsten. "Imidlertid lader det til, at vedkommende herre hellere ville have set mig spille som en skuespiller."

Rundt om fra lød der dæmpet bifald over denne spinkle åndrighed, og Otto udvidede sig som en påfugl. Intet frydede ham som at være mellem kvinder og høre smiger og fornøjelig passiar.

"Fru von Eisenthal, hvor er Deres frisure dog henrivende," sagde han.

"Ja, det siger alle," var der én, der bemærkede.

"Når blot jeg behager fyrsten!" Og fru von Eisenthal nejede dybt og sendte Otto et brændende varmt blik.

"Er det noget nyt? Måske wiener-mode?" spurgte han.

"Noget splinternyt i anledning af Deres Højheds tilbagekomst. Jeg følte mig så ung i morges, det må have været en forudanelse. Men hvorfor forlader Deres Højhed os nogensinde?"

"Blot for at føle glæden ved at komme tilbage," sagde Otto. "Jeg er som en hund, jeg må begrave mit ben og så vende tilbage for at stirre betaget på det.".

"Et ben! Fy, hvilken sammenligning! Deres Højhed medbringer skovfolkenes rå måde at udtrykke sig på."

"Benet er dog det bedste, hunden ved," sagde fyrsten. "Men dér ser jeg fru von Rosen."

Otto forlod den gruppe, han havde passiaret med, og gik hen mod en vinduesfordybning, i hvilken der stod en dame.

Grevinde von Rosen havde indtil nu været tavs og lidt nedtrykt, men da Otto nærmede sig, blev hendes udtryk lyst og muntert. Hun var høj, slank som en nymfe og med en meget fri og stolt holdning. Hendes ansigt, der var skønt, da det var i hvile, blev et helt andet og endnu skønnere nu, da hun lo og fik lidt farve som følge af hendes sindsstemning. Hun sang fortrinligt, og selv når hun talte, var der en mængde overgange i hendes stemme, så de dybe tonefald rummede en rigdom af tenorstemmens ejendommeligheder, mens de øverste klang som musik, især når hun lo. Hun var som en rigt sleben ædelsten med en mangfoldighed af farvestråler, en kvinde, der tilbageholdt sin største skønhed for derpå i et kærtegnende sekund at lade den blinke og blænde som et skinnende våben rettet mod den, der betragtede hende. Hun kunne vise sig kun som en høj skikkelse med blegt ansigt, der fortalte om et vildt, hensynsløst sind, og så kunne hun med ét åbne sig som en blomst, der vender sig mod liv og farve, glæde og ømhed – fru von Rosen havde altid en dolk i reserve, så hun kunne gøre det af med ubelejlige beundrere. Hun vendte sig mod Otto med en hurtig, glad bevægelse.

"Endelig kommer De til mig, fyrst Grusom," sagde hun. "Sommerfugl! Får jeg ikke lov at kysse Deres Højheds hånd?" tilføjede hun.

"Frue, det er mig, der må kysse Deres!" Og fyrsten bøjede sig og kyssede den hånd, han førte op mod sine læber.

"De nægter mig enhver gunst," sagde hun og smilede.

"Hvad nyt er der så passeret ved hoffet?" spurgte fyrsten. "De er jo min avis."

"Det er grøftevand det hele," svarede hun. "Den hele verden sover og bliver gammel imens. Det er en evighed, siden jeg mindes nogen som helst opvækkende begivenhed, og det sidste, der havde lidt af sensationen over sig, var sidste gang, min lærerinde fik lov at give mig en ørefigen. Men nu gør jeg alligevel mig selv og Deres Højheds ulykkelige, fortryllede slot lidt uret. Nu skal jeg fortælle det." Og bag viften, med mange talende blikke og understregende bevægelser, kom nu historien med den øvede fortællers hele kunst. De andre havde trukket sig tilbage, for det hed sig, at fru von Rosen stod højt hos fyrsten. Ikke desto mindre sænkede hun flere gange stemmen, så de to måtte bøje sig mod hinanden.

"De er den eneste underholdende kvinde her på denne jord," sagde Otto og lo.

"Har Deres Højhed nu opdaget det?"

"Ja, frue, jeg bliver jo klogere med årene," svarede han.

"Årene," gentog hun. "Tal ikke om de forrædere. Jeg tror ikke på årene, almanakken bedrager."

"De har sikkert ret, frue," svarede fyrsten. "Nu har vi været gode venner i seks år, og jeg har set, at De i den tid er blevet yngre."

"Smigrer!" udbrød hun og tilføjede så med et andet tonefald: "hvorfor siger jeg det, når jeg selv mener det samme. For en uge siden havde jeg en alvorlig konference med min vigtigste rådgiver, spejlet, og det svarede: 'Ikke endnu'. Mit ansigt går til skrifte én gang om måneden på den måde, og det er en højtidelig, alvorlig stund. Ved De, hvad jeg gør, når spejlet en dag siger: 'Nu'?"

"Det aner jeg ikke."

"Jeg heller ikke," svarede grevinden. "Man kan jo vælge mellem så meget. Selvmord, hasardspil, gå i kloster, skrive sine memoirer eller give sig af med politik – jeg er bange for, det bliver det sidste."

"Det er en trist beskæftigelse."

"Å, jeg kan egentlig godt lide den," svarede hun. "Når alt kommer til alt, er politikken næstsøskendebarn til sladderen, og der er da ingen, der vil nægte, at *den* er morsom. Hvis jeg nu for eksempel fortalte Deres Højhed, at fyrstinden og baronen rider ud hver dag for at inspicere artilleriet, så er det enten politik eller skandale, at jeg taler til Deres Højhed om det. Jeg er alkymisten, der foretager forvandlingen. De har været over alt, siden Deres Højhed tog bort," fortsatte hun, og hendes ansigt klarede op, da hun så, at Ottos blev mørkt, "det er altså en tarvelig stump ondsindet sladder – og der blev råbt hurra for dem alle vegne – med den tilføjelse bliver det hele en politisk efterretning."

"Lad os tale om andre ting," sagde Otto.

"Det ville jeg netop foreslå," sagde hun, "eller jeg ville snarere fortsætte med politikken. Ved De, at denne krig er populær – i den grad populær, at man råber hurra for fyrstinde Seraphina."

"Der er jo intet, der er umuligt," sagde fyrsten, "og det kan altså også hænde, at vi kommer i krig, men jeg giver Dem mit æresord på, jeg ved ikke med hvem."

"Og det vil Deres Højhed gå med til?" udbrød hun. "Jeg giver mig ikke ud for at være moralsk, og jeg indrømmer, at jeg har altid foragtet lammet og derimod næret en romantisk følelse for ulven. Hold op med at være lam, og lad os se, der er en fyrste. Jeg er træt af spindesiden."

"Jeg troede, De hørte til den retning, frue?"

"Jeg ville høre til Deres, *mon prince*, hvis De havde nogen," svarede hun. "Er det sandt, at Deres Højhed ikke har nogen ærgerrighed? I England var der engang en mand, som de kaldte Kongeskaberen. Jeg tror," tilføjede hun, "jeg kunne skabe en fyrste."

"En skønne dag, frue, beder jeg Dem måske hjælpe med til at skabe en landmand."

"Er det en gåde?" spurgte grevinden.

"Ja, og den er oven i købet rigtig god."

"Lige for lige. Nu skal jeg: Hvor er Gondremark?"

"Førsteministeren? Sikkert i førsteministeriet," sagde Otto.

"Ja, netop," sagde grevinden og pegede med viften ind mod fyrstindens stue.

"De og jeg, *mon prince*, er i forværelset. Synes De, jeg er uvenlig?" tilføjede hun. "Prøv mig, og De vil erfare det. Giv mig et hverv eller spørg mig om noget, der er ikke den udåd, jeg ikke vil forøve for Deres skyld, og der er ikke den hemmelighed, jeg ikke er parat til at forråde."

"Jeg har alt for megen respekt for min ven til at bede om noget sådant," svarede han og kyssede hendes hånd. "Så vil jeg hellere vedblive at være helt uvidende. Vi fraterniserer ligesom fjendtlige forposter, men lad os begge være tro mod vor egen hær."

"Å, hvis alle mænd var ædelmodige som De, så var det en fryd at være kvinde," udbrød hun. Hun så alligevel ud, som om hans ædelmodighed i hvert fald havde skuffet hende, det var, som om hun søgte efter en udvej, og da hun så fandt den, lyste det atter op i hendes ansigt. "Må jeg nu sige farvel til min hersker? Jeg

ved, det er oprørsk af mig, at det er *un cas pendable*, men hvad skal jeg gøre? Min bjørn er skinsyg."

"Det er tilstrækkeligt, frue. Sig ikke mere. Ahasverus rækker Dem sceptret, ja, mere end det, han vil adlyde Dem i alt."

Dermed forlod han hende og gav sig til at konversere Grafinski og von Eisenthal. Men grevinden forstod at bruge sine våben, og hun havde efterladt en behagelig pil i fyrstens hjerte. Gondremark skinsyg – det var en dejlig hævn. Grevinde von Rosen som den, der gav anledning til skinsyge, det var sandelig et helt nyt lys, han nu så hende i.

5. … Gondremark er derinde

Grevinde von Rosen havde talt sandt. Grünewalds store førsteminister sad allerede inde hos Seraphina. Hendes morgentoilette var overstået, og fyrstinden var smagfuldt klædt og sad foran et højt spejl. Sir Johns beskrivelse af hende var uelskværdigt sand – sand i sine udtryk og dog fornærmende, et mesterstykke af en kvindehader. Hendes pande var måske for høj, men det klædte hende, hendes skikkelse måske lidt foroverbøjet, men hver enkelthed var veldannet og fuldendt som en ædelsten, hendes hænder, fødder og øren, det smukke hoveds holdning, alt var nydeligt og fint sammenstemt. Var hun ikke en skønhed, var hun i hvert fald livfuld, åndrig og nydelig på tusinde måder. Det mest tiltrækkende hos hende var hendes øjne, der dog hele tiden på det mest veltalende bar falsk vidnesbyrd om hendes tanker, for mens hun i sit umodne, ikke blødgjorte hjerte kun kendte til mandlig ærgerrighed og magtbegær, var blikket snart dristigt, indbydende eller ildfuldt, snart overtalende eller listigt som hos en rovlysten sirene. På en måde var hun også listig. Da hun ærgrede sig over, at hun ikke var en mand og ikke kunne udmærke sig ved handling, havde hun fundet, at som kvinde tilkom det hende at udøve et passende herredømme, hun søgte at underlægge sig visse felter, at gøre sin indflydelse gældende og dog holde hjertet frit. Hun elskede ikke nogen mand, men holdt af at se mændene lyde hende, hvilket er en almindelig ærgerrighed hos unge kvinder. Sådan var måske også den dame med handsken, der sendte sin elsker i løvernes gab. Men snaren lægges for begge køn, og verden bliver snildt bedraget.

Tæt ved hende havde Gondremark anbragt sig i en lav lænestol på en katteagtig måde. Hans kraftige blå kæber og det mørke galdesyge blik lod til at understrege hans åbenbare ønske om at være behagelig. Hans ansigt bar præget af dygtighed, temperament og en vis dristig, røveragtig uhæderlighed, som det dog ville være urigtigt at kalde for falskhed. Mens han sad dér og smilede til fyrstinden, var hans væsen nærmest for fint og dog ikke elegant.

"Nu burde jeg vel tænke på at gå," sagde baronen. "Jeg bør ikke lade min hersker vente ude i forværelset. Lad os nu komme til en beslutning med det samme."

"Kan det ikke – kan det ikke udsættes?" spurgte hun.

"Umuligt," svarede Gondremark. "Det kan Deres Højhed sikkert også indse. På de tidligere stadier kunne vi efterligne slangen, men når vi vil stille et ultimatum, er der kun ét at gøre: vi må være tapre som løver. Det havde været bedre, om fyrsten var blevet ude i skovene, men nu er vi for langt fremme til at kunne lade os opholde af noget."

"Hvad kan vel have ført ham til Mittwalden?" spurgte hun. "Og nu netop i dag?"

"Dårerne følger ofte deres instinkt," svarede Gondremark. "Men Deres Højhed overdriver faren. Tænk blot på, hvor meget held vi har haft, og hvilke små udsigter der var fra først af. Skulle Tankeløs nu? – aldrig!" Og han lo, idet han ligesom pustede et fnug bort fra sig.

"Tankeløs er stadig fyrste i Grünewald."

"Ja, så længe det behager Deres Højhed at være overbærende, men heller ikke længere," sagde baronen. "Der er også noget, der hedder naturens ret, den stærke skal have magten. Sådan er

loven. Tænker han bare på at krydse Deres Højheds vej, tænk så på historien om jerngryden og lergryden."

"Kalder De mig en gryde? De er ugalant, hr. baron," lo fyrstinden.

"Inden vi er færdige med vor storhed, vil jeg have haft lejlighed til at give Deres Højhed en mængde titler og navne."

Den unge dame rødmede af glæde.

"Friederich er jo stadig fyrste, *monsieur le flatteur*," sagde hun. "De er da den, der sidst af alle vil anbefale revolution?"

"Kære frue, den er jo allerede fuldbyrdet!" udbrød han. "Efter statskalenderen er fyrsten ganske vist regenten, men det er min høje fyrstinde, der råder og styrer." Han så på Seraphina med glad beundring, og hendes hjerte svulmede af fryd. Hun så på sin kæmpestore slave og inddrak magtens berusende glæde. Han fortsatte imidlertid med den kluntede spøgefuldhed, der klædte ham så dårligt: "Hun har kun én fejl, der er kun én fare, der truer den store fremtid, der venter hende. Må jeg sige, hvad det er? Må jeg være så uærbødig? Den findes hos hende selv – hendes hjerte er for mildt."

"Hun mangler mod, hr. baron," sagde fyrstinden. "Sæt vi nu har forregnet os, sæt vi nu bliver overvundet?"

"Overvundet?" sagde baronen med et lille glimt af dårligt lune. "Bliver hunden overvundet af haren? Alle vore tropper ligger ved grænsen, i løbet af fem timer vil avantgardens fem tusinde bajonetter hamre løs på Brandenaus porte, og i hele Gerolstein er der ikke femten hundrede mand, der kan bære våben. Regnestykket kunne ikke være simplere, der vil ikke blive tale om modstand."

"Det er ingen stor bedrift," sagde hun. "Er det det, De kalder ære og hæder? Det er jo som at slå et barn."

"I diplomatisk henseende er det et vovestykke, der kræver mod," svarede han. "Det er et alvorligt skridt, vi foretager, og for første gang henleder vi Europas opmærksomhed på Grünewald, og jeg forsikrer, at det kommende fjerdingår betyder enten knald eller fald for os. Det er på det område, jeg må forlade mig på Deres Højheds råd," tilføjede han næsten barsk. "Havde jeg ikke set Deres Højhed ved arbejdet, kendte jeg ikke Deres Højheds klare og hurtige opfattelse, ja, da ville jeg skælve for følgerne. Men det er på det felt, mændene må indrømme deres uduelighed. Historien viser, at når de store politikere ikke var kvinder, havde de kvinder ved deres side. Madame de Pompadour blev dårligt hjulpet, hun havde ikke fundet sin Gondremark, men hvilken fremragende politiker hun var! Ligeledes Catharina de Medici, hvilket klarsyn, hvilket geni til at finde udveje og hvilken elasticitet i modgangens time! Ah, Deres Højhed, hendes 'Tankeløse' var hendes egne børn, og der var det ene vulgære træk hos hende, at hun husmoderligt lod familiehensyn og familiehengivenhed lægge bånd på den frihed, hun havde brug for."

Disse ejendommelige historiske synspunkter, der absolut blev fremført *ad usum Seraphinæ*, havde ikke i dag den sædvanlige beroligende virkning på hende. Det var tydeligt nok, at hun i øjeblikket havde fattet uvilje mod sine egne bestemmelser, for hun vedblev hele tiden at modsige sin rådgiver, mens hun så på ham med sænkede øjenlåg og et hånligt drag om munden.

"Hvor mænd dog egentlig er drenge og elsker store ord!" sagde hun. "Mod! Ja vist! Hvis De skulle skure kasseroller, herr von Gondremark, så ville De vel kalde det husligt mod?"

"Ja, det ville jeg, hvis jeg skurede dem godt," sagde baronen med fasthed.

"Jeg vil prøve på at forstå Deres mod," sagde hun. "Men vi har jo bedt om lov, ganske som børn. Bedstemor i Berlin, onkel i Wien og hele den øvrige familie har jo klappet os på hovedet og sagt, at vi må godt. Derfor begriber jeg Dem ikke, når De taler om mod."

"Fyrstinden ligner ikke sig selv i dag, hun glemmer, hvor faren ligger," svarede baronen. "Det er rigtigt nok, at vi fra alle sider er blevet opmuntret, men fyrstinden ved kun alt for godt, hvor lidet vi kan forlade os på dette. Overfor Rigsdagens offentlighed glemmes og fornægtes alle de hemmelige aftaler. Faren er virkelig nok, selv om den ikke ligger på det militære område, men just derfor er den lettere at bekæmpe. Selv om jeg deler Deres Højheds forventninger med hensyn til Alvenaus dygtighed, må vi dog ikke glemme, at han endnu ikke har vist sin brugbarhed som øverstkommanderende. Hvor det derimod drejer sig om forhandlinger, er det os selv, det kommer an på, og med Deres Højheds hjælp tør jeg le ad faren."

"Måske forholder det sig således," sagde Seraphina med et suk. "Men jeg ser faren andetsteds. Sæt nu folket – disse afskyelige mennesker – sæt nu folket øjeblikkelig gør oprør? Hvordan vil vi tage os ud i Europas øjne, hvis vi overfalder Gerolstein på samme tid, som min trone truer med at falde?"

"Nej, Deres Højhed, nu ser De for sort på det," sagde Gondremark og smilede. "Hvad er det, folket harmes over?

Hvad andet vel end skatterne, familiernes sønner vender hjem bekransede med hæder, hjemmene smykkes med plyndrede skatte, hver føler sin del i den militære berømmelse, og vi er atter glade og lykkelige alle sammen! 'Ja, dér kan vi se,' hvisker de til hinanden, 'fyrstinden vidste nok, hvad det var, hun gjorde. Hun havde ret, hun har en god forstand, se nu blot, hvor godt vi sidder i det, helt anderledes end før.' Men hvorfor sidder jeg og siger alt det? Det er jo kun, hvad fyrstinden selv har fortalt mig, og det var derved, jeg blev omvendt, så jeg indlod mig på dette foretagende."

"Hr. von Gondremark, jeg synes, De som regel tilskriver Deres fyrstinde Deres egen klogskab," sagde Seraphina ret tørt.

Lige et øjeblik var Gondremark ude af stand til at svare på denne kloge bemærkning, men i næste sekund havde han atter genvundet fatningen.

"Gør jeg det?" sagde han. "Det er meget muligt. Jeg har lagt mærke til den samme vane hos Deres Højhed."

Det blev sagt så ligefremt og lød så rigtigt, at Seraphina følte sig lettet. Hendes forfængelighed havde følt sig foruroliget, og nu blev hun i bedre humør.

"Alt dette kommer ikke sagen ved," sagde hun. "Vi lader stadig Friederich vente derude, og jeg ved endnu intet om vor slagplan. Hvordan skal jeg modtage ham nu? Og hvad skal vi gøre, hvis han deltager i Statsrådet?"

"Nu vil jeg overlade ham til Dem, fyrstinde. Jeg ved, hvad De er i stand til. Send ham hen til komedierne. Men med den største venlighed," tilføjede han. "Kunne det for eksempel ikke passe min herskerinde at have lidt hovedpine?"

"Nej, absolut ikke," sagde hun. "En kvinde, der kan styre, må lige så lidt som en mand, der kan kæmpe, unddrage sig et møde. Man må ikke vanære sine egne våben."

"Så beder jeg min *belle dame sans merci* om at vise den eneste dyd, hun mangler," svarede han. "Vær barmhjertig mod den unge mand og foregiv en vis interesse for hans jagt, vær træt af politik og lad, som om hans selskab er en behagelig hvile efter de tørre og kedsommelige statsforhandlinger. Vil Deres Højhed dermed autorisere slagplanen?"

"Det er jo så uvæsentligt," svarede Seraphina. "Det er Statsrådet, det drejer sig om."

"Statsrådet?" udbrød Gondremark. "Tillader Deres Højhed?" Han rejste sig og begyndte at trippe rundt i stuen, idet han helt godt efterlignede Otto både i stemme og bevægelser. "Hvad er der i dag, hr. von Gondremark? Hr. cancellarius, en ny paryk! De kan ikke narre mig, jeg kender hver eneste paryk i Grünewald, jeg har herskerens blik. Hvad er det for papirer? Nå, ja, ja vel. Ja vist så, ja vist så. Jeg tør vædde på, at ingen af herrerne havde lagt mærke til den paryk. Ja, ja gør det endelig, den slags aner jeg ikke det mindste om. Bevares, er der så mange dokumenter. Dem kan De ganske roligt underskrive, De har jo min bemyndigelse. Kan De se, hr. cancellarius, jeg kendte Deres paryk. Og på denne måde," sluttede Gondremark, idet han atter talte med sin egen stemme, "på denne måde oplyser og bistår vor hersker af Guds særlige nåde sit Statsråd."

Da baronen vendte sig om mod Seraphina for at indkassere hendes bifald, var hun stiv og krænket.

"De behager at være vittig, hr. von Gondremark, og har måske glemt, hvor De er. Den slags generalprøver kan være

vildledende. Deres herre, fyrsten af Grünewald, kan undertiden være mere nøjeregnende."

Gondremark forbandede hende i sit inderste hjerte. Intet er så hårdt og krænkende for et forfængeligt menneske som at blive skarpt irettesat for dumme narrestreger. Gondremark var imidlertid en jernmand, han lod sig ikke mærke med noget, han søgte slet ikke at undskylde sig, men holdt sig tappert til sagen. "Hvis han – som Deres Højhed siger – er mere nøjeregnende, er vi nødt til at tage tyren ved hornene."

"Nu får vi at se," sagde hun og rettede på sin nederdel, som om hun ville rejse sig. Harme, ringeagt, afsky og alle andre bitre følelser klædte hende som juveler, og nu tog hun sig glimrende ud.

"Gud give, de må komme op at skændes," tænkte Gondremark. "Den forbandede vildkat kan godt finde på at svigte mig på dette tidspunkt, med mindre de kommer op at skændes. Det er vist på tiden, han kommer ind. Vaps! Puds – puds hende!" Som følge af disse overvejelser bøjede han sig ærbødigt og kyssede kavalermæssigt fyrstindens hånd. "Jeg beder fyrstinden tillade sin tjener at gå. Jeg har meget at ordne før statsrådsmødet."

"Gå," sagde hun og rejste sig.

Idet Gondremark forsvandt ud gennem en sidedør, trykkede hun på en elektrisk knap og gav ordre til at lade fyrsten komme ind.

6. Fyrsten taler om ægteskabet og illustrerer, hvad skilsmisse er

Hvilken verden af fortrinlige hensigter havde Otto dog, da han trådte ind i sin hustrus eget arbejdsværelse! Hvor faderlig og øm var han ikke, og hvor gode og moralske var ikke de ord, han havde forberedt sig på at sige. Seraphina var heller ikke i noget uelskværdigt humør. Hendes sædvanlige ængstelse for, at Otto ved en eller anden dumhed skulle ødelægge hendes store planer, forsvandt nu helt i hendes forbigående mistillid til selve planerne. Desuden havde hun fået en vis harmfuld rædsel for Gondremark. Hun holdt egentlig ikke af baronen. Bag hans uforskammede servilitet, bag den hengivenhed, som han stadig proklamerede med taktløs intimitet, følte hun, hvor grov en natur han var. På samme måde kan man være stolt af at have tæmmet en bjørn og dog føle ubehag ved dyrets lugt. Og endelig havde hun visse skinsyge anelser om, at manden var falsk og bedrog til begge sider. Ganske vist holdt hun ham for nar, når hun lod, som hun troede på hans forelskede bemærkninger, men måske var det ham, der holdt hendes forfængelighed for nar. Det uforskammede i hans sidste parodi på fyrsten, og det hæslige i hendes egen stilling: at hun sad og så på hans fremstilling, tyngede stærkt på hendes samvittighed. Hun følte sig næsten skyldbetynget, da hun nu modtog Otto, og dog var han velkommen som den, der befriede hende fra noget hæsligt.

Ved en sammenkomst er der imidlertid ofte de tusinde ting, der spiller ind og forstyrrer, og straks da Otto trådte ind, fik han

et ubehageligt indtryk. Han så, at Gondremark var gået, men stolen, han havde siddet på under sin rådslagning, stod endnu tæt ved Seraphinas plads, og det pinte ham ikke blot, at denne mand var blevet modtaget, men også, at han skulle forsvinde så hemmelighedsfuldt. Mens han søgte at bekæmpe sig, kom han til at udtrykke sig ret skarpt, da han sendte den tjener ud, der havde ført ham ind.

"Lad nu, som du er hjemme," sagde hun lidt irriteret over hans bydende tone og det blik, han havde kastet på stolen.

"Jeg er her så sjældent, at jeg næsten har en fremmeds rettigheder."

"Du vælger selv dit selskab, Friederich," sagde hun.

"Ja, det er det, jeg kommer for at tale med dig om," svarede han. "Nu er det fire år siden vi blev gifte, og disse fire år har måske hverken været lykkelige for dig eller mig, Seraphina. Jeg ved meget godt, at jeg ikke passede til at blive din ægtefælle. Jeg var ikke ung, jeg havde ingen ærgerrighed, jeg var overfladisk, og du foragtede mig – jeg vil ikke sige, det var med urette. Men for at vise retfærdighed til begge sider, må du huske, hvorledes jeg har båret mig ad. Da jeg så, at det morede dig at spille fyrstindens rolle på denne lille scene, gav jeg dig så ikke straks min legetøjsæske, det hele Grünewald? Fra det øjeblik, jeg mærkede, at jeg var dig imod som ægtefælle, har du vist ikke haft en mindre påtrængende mand. Du vil måske fortælle mig, at jeg mangler følelse, at jeg er ret ligeglad, hvorfor man ikke kan fæste nogen tiltro til mine meninger, at jeg går, som vinden blæser, og at alt dette ligger i min karakter. Én ting er i hvert fald sand, det er så umådelig let, alt for let, at lade tingene skøtte sig selv. Men jeg begynder at mærke, at det er ikke altid

klogt at bære sig sådan ad. Selv om jeg var for gammel og for usympatisk til at være din mand, burde jeg dog stadig have erindret, at jeg var fyrste over det land, du kom til som gæst og barn. I den henseende var der også pligter, og dem har jeg ikke opfyldt."

Det krænker altid, når den ene part kræver fortrin på grund af sin højere alder.

"Pligt!" lo Seraphina. "Jeg må le, når jeg hører dig sige det, Friederich. Hvad er nu det for ideer? Gå du hen og gør kur til damerne og bliv ved at være den porcelænsfigur, du er. Mor dig, *mon enfant*, og lad os om staten og pligten."

Den flertalsform, hun anvendte, generede fyrsten.

"Jeg har moret mig for meget, hvis jeg overhovedet har moret mig. Der er dog også en del at sige til det. Du mener vist, jeg nærer en umådelig stor forkærlighed for jagt. Men der var virkelig de tider, da jeg følte mig stærkt interesseret i det, man elskværdigt kunne kalde min regering. Og jeg har altid haft en ret god smag, så jeg kunne skelne mellem levende lykke og kedsommelig vanetilværelse. Havde valget stået til mig mellem jagten, Østrigs trone og dit selskab, ville jeg aldrig have været i tvivl om, hvad jeg ville vælge. Du var et pigebarn, en ikke udfoldet knop, da du blev givet til mig –"

"Du kære Himmel!" udbrød hun, "skal det være en elskovsscene?"

"Jeg er aldrig latterlig," sagde han, "det er min eneste fortjeneste, og du kan være vis på, dette bliver en ægteskabelig scene *à la mode*. Når jeg erindrer begyndelsen, er det kun høfligt, at jeg taler sørgmodigt. Vær retfærdig overfor mig og indrøm, at det ville være underlig uhøfligt af mig at hentyde til

de dage uden tillige at gøre det beklagende. Vær endnu lidt mere retfærdig og indrøm – selv om det blot sker af føjelighed – at du selv med beklagelse tænker på den tid."

"Jeg har intet at beklage," sagde fyrstinden. "Men du overrasker mig, jeg troede, du var så lykkelig."

"Lykkelig og lykkelig, det kan man være på så mange måder," sagde Otto. "En mand kan være lykkelig under et oprør, han kan være lykkelig, når han sover eller drikker vin. Rejser kan gøre ham lykkelig, og det siger man også, at et dydigt liv kan gøre – jeg har ikke prøvet det. Det hedder sig også, at der er lykke i gamle, rolige, sædvanemæssige ægteskaber. Lykkelig, ja, jeg kan godt sige, jeg er lykkelig, hvis du synes, men jeg siger det ganske ærligt, at jeg var lykkeligere, da jeg førte dig hjem."

"Det lader til, at du har forandret mening," sagde fyrstinden, og det var hende lidt svært at sige det.

"Nej, jeg ikke," svarede Otto. "Jeg har ikke forandret mig. Kan du huske, Seraphina, at vi på hjemvejen så roser ved en vej, og at jeg stod ud og plukkede dem? Det var en smal markvej mellem store træer, henne for enden lyste den nedgående sol som guld, og rågerne fløj over hovedet på os. Der var ni, ni røde roser, og du gav mig et kys for hver. Da sagde jeg til mig selv, at hver rose og hvert kys betød et år i kærlighed. Men halvandet år efter var det helt forbi. Mener du, at mit hjerte er forandret?"

"Det ved jeg ikke," svarede hun helt automatisk.

"Det er ikke forandret," fortsatte fyrsten. "Selv om det er fra en ægtefælle, er der intet latterligt i en kærlighed, der selv indrømmer, at den er ulykkelig og intet forlanger. Jeg byggede på sand – tilgiv, det rummer ikke det mindste gran af bebrejdelse – jeg formoder, jeg byggede på min egen

ufuldkommenhed, men mit hjerte var med, da jeg byggede, og det ligger stadig mellem ruinerne."

"Hvor umådelig poetisk!" sagde hun og lo lidt, men det var, som om latteren ikke var ægte, og hun mærkede en fremmed, ukendt eftergivende blidhed hos sig. Så gjorde hun sin stemme hård og tilføjede: "Hvad er det, du vil?"

"Hvad jeg vil, Seraphina? Ja, det er ret svært at sige det. Jeg vil fortælle dig, at jeg er alligevel din ægtefælle, og jeg er en stakkels tåbe, der elsker dig. Forstå mig ret," udbrød han heftigt, "jeg er ikke nogen tiggende ægtemand. Hvad du ikke kan give mig af kærlighed, finder jeg mig ikke i at få tildelt af medlidenhed. Og hvad grund har jeg til at være skinsyg? Men i verdens øjne i det mindste er jeg stadig din ægtefælle, og jeg spørger dig, om du behandler mig retfærdigt? Jeg holder mig for mig selv, jeg lader dig være fri, og jeg har ladet dig få din vilje i alt. Hvad gør du til gengæld? Jeg opdager, at du har været for tankeløs, Seraphina. Og mellem sådanne personer som vi i vor ophøjede stilling, er det nødvendigt at vise særlige hensyn og særlig høflighed. Det er måske ikke let at undgå skandale, men det er i hvert fald svært at udholde."

"Skandale!" udbrød hun og åndede dybt. "Skandale! Er det det, du kommer for at tale om."

"Jeg har prøvet på at fortælle dig, hvorledes det har sig med mine følelser," svarede han. "Jeg har fortalt dig, at jeg elsker dig – og elsker dig forgæves, hvad der er meget bittert for en ægtefælle, og jeg har været ganske åben og ærlig, så jeg kunne tale uden at krænke dig og da jeg nu har begyndt, vil jeg også fortsætte og slutte."

"Ja, det forlanger jeg," sagde hun. "Hvad er det, det drejer sig om?"

Otto blev mørkerød i ansigtet. "Jeg er nødt til at sige, hvad jeg hellere lod være," svarede han. "Jeg råder dig til at omgås Gondremark noget mindre."

"Gondremark! Men hvorfor?"

"Jeres fortrolighed er årsagen til skandalehistorierne," sagde Otto med fasthed. "Og det, der siges, er en kval for mig og ville være dræbende for dine forældre, hvis de anede det."

"Du er den første, der fortæller mig om det, og jeg takker dig."

"Du har måske grund til det," sagde han. "Jeg er måske den eneste blandt dine venner –"

"Tal ikke om mine venner," afbrød hun. "Mine venner er af en anden slags. Du kommer her til mig og er sentimental. Hvornår så jeg sidst noget til dig? I mellemtiden har jeg styret dit rige for dig, og det gav du mig ingen hjælp med. Da jeg endelig er træt af at udføre mands arbejde, og dit sædvanlige legetøj keder dig, kommer du her og giver en scene med ægteskabelige bebrejdelser, som var vi urtekræmmeren og hans kone, der skændtes! Stillingen er helt omvendt, og du burde i det mindste kunne forstå, at jeg kan ikke på samme tid udføre dit regeringsarbejde og samtidig bære mig ad som en lille pige. Vi fyrstelige mennesker lever jo i en atmosfære af skandale, det bør en fyrste vide. Du spiller en modbydelig rolle. Tror du på disse rygter?"

"Stod jeg ellers her?"

"Det er det, jeg vil vide besked med!" udbrød hun, og hendes harme og foragt voksede. "Hvis du nu troede det – hvis du

gjorde?"

"Jeg ville gøre mit bedste for at antage det modsatte," svarede han.

"Det tænkte jeg nok. Å, du består kun af lavhed!"

"Nu kan det være nok," udbrød han. "Med vilje misforstår du min holdning og misbruger min tålmodighed. I dine forældres navn og i mit eget navn råder jeg dig til at være mere forsigtig."

"Er det en anmodning, *monsieur mon mari*?"

"Jeg kunne befale dig det, om det passede mig," sagde Otto.

"Ja, efter loven kunne du sætte mig i fængsel," svarede Seraphina. "Men det var også det eneste, du ville opnå."

"Du agter altså at blive ved som hidtil."

"Ja, absolut," sagde hun. "Så snart denne komedie er forbi, beder jeg friherre von Gondremark besøge mig. Forstår du?" tilføjede hun, idet hun rejste sig.

"Så beder jeg dig give mig din hånd," sagde Otto, hvis puls hamrede af vrede. "Jeg må bede dig sammen med mig besøge en anden del af mit ringe hus. Det skal ikke stå længe på, og det er den sidste forpligtelse, du vil kunne pålægge mig."

"Den sidste?" udbrød hun. "Med største glæde."

Hun gav ham hånden, og han tog imod den, fra begge sider blev der vist overdreven ydre elskværdighed, og begge var de indvendig hvidglødende. Han førte hende ud gennem sidedøren, som Gondremark havde benyttet. De gik hen ad et par tomme korridorer, der vendte ud til en gårdsplads, og kom derpå ind i fyrstens fløj. Det første rum var et våbenkammer med rustninger og våben fra alle lande, og det vendte ud til terrassen foran slottet.

"Har du ført mig herhen for at slå mig ihjel?" spurgte hun.

"Jeg har kun ført dig herhen, fordi vi skal videre," svarede Otto.

Så kom de til et arbejdsværelse, hvor en gammel kammertjener sad og halvsov. Han rejste sig og bukkede for fyrsteparret, idet han spurgte dem, hvad de havde at befale.

"De bliver foreløbig her," sagde Otto.

De trådte derpå ind i et galleri, hvor Seraphinas billede var det mest fremtrædende. Hun var i jagtdragt og havde røde roser i håret, hvad Otto havde bestemt i de første måneder af deres ægteskab. Han pegede på billedet uden at sige noget, hun løftede øjenbrynene, men sagde heller ikke noget, og de gik videre frem gennem en tæppebelagt korridor, hvor der var fire døre. En af dem førte ind til Ottos soveværelse, en anden ind til Seraphinas. Her løftede Otto for første gang hendes hånd, og idet han trådte frem, skød han slåen for.

"Det er længe siden slåen blev skudt for på den anden side," sagde han.

"Det var tilstrækkeligt med den ene," sagde Seraphina. "Er der så mere?"

"Skal jeg føre dig tilbage?" spurgte han og bukkede.

"Jeg foretrækker, at friherre von Gondremark følger mig tilbage," sagde hun, og hendes stemme klang harmfuldt.

Otto kaldte på kammertjeneren. "Hvis friherre von Gondremark er her, så bed ham komme her," sagde han, og da tjeneren var borte, spurgte han: "Er der mere, jeg kan gøre?"

"Nej tak. Det har været meget morsomt."

"Nu har jeg givet dig din fuldstændige frihed," fortsatte Otto. "For dig har det været et elendigt ægteskab."

"Elendigt!" sagde hun.

"Det er blevet gjort dig let, og det skal blive endnu lettere," fortsatte fyrsten. "Men én ting må du vedblive at bære – min faders navn, der nu er dit. Jeg overgiver det i dine hænder. Siden du ikke vil høre på mit råd, så beder jeg dig så meget mere om at følge dit eget, så du kan bære navnet værdigt."

"Det varer længe, inden hr. von Gondremark kommer," sagde hun.

"Å, Seraphina, Seraphina!" udbrød han.

Og dermed endte deres sammenkomst.

Hun gik hen til et af vinduerne og så ud, og et øjeblik efter meldte kammertjeneren friherre von Gondremark, der trådte ind med et ret vildt og uroligt blik på grund af den usædvanlige tilkaldelse. Fyrstinden vendte sig om mod ham med et strålende smil, kun lidt mere farve i kinderne end ellers forrådte hendes sindstilstand. Otto var bleg, men fuldt ud herre over sig selv.

"Hr. von Gondremark, vil De gøre mig den tjeneste at føre fyrstinden til hendes eget gemak."

Baronen, der stadig ikke fattede, hvad der var på færde, bød hende armen, som hun smilende modtog, og parret sejlede af sted hen gennem malerigalleriet.

Så snart de var borte, og Otto fuldt ud begreb, hvor galt han havde båret sig ad, hvorledes han havde gjort just det modsatte af, hvad han havde haft til hensigt, stod han som lamslået. Det var en så fuldstændig og ligefrem kolossal latterlig fiasko, at han selv kunne indse det, og i sin forbitrelse lo han højt. Oven på den sindsstemning kom der et anfald af heftig anger, og da han så igen tænkte på, hvad han var blevet udsat for, blev han atter vred. På den måde fulgte den ene omvæltning ovenpå den

anden i hans sind, snart jamrede han over sin inkonsekvens og mangel på temperament, og snart flammede han op i hvidglødende indignation og følte den ædleste medlidenhed med sig selv.

Som en tiger gik han frem og tilbage i sin stue, og i øjeblikket var han farlig. Som en pistol kunne han det ene øjeblik dræbe og det næste blive sparket til side. Men lige nu, da han gik hen ad det lange gulv i sin vekslende sindsstemning og rev og sled i lommetørklædet, var han spændt til det yderste, og hver nerve var i brug. Man kunne sige, pistolen var ladt. Når så skinsygen fra tid til anden tilføjede hans ømmeste følelser et svidende slag og præsenterede en række strålende billeder af hende for hans indre øje, ja, da var det uhyggeligt og ildevarslende, som hans ansigt fortrak sig. Han brød sig ikke om skinsygens mange måder at ytre sig på, og dog pinte den ham. Her på sin vredes højde bevarede han stadig sin tro på Seraphinas uskyldighed, men tanken om hendes mulige fejltrin var den bitreste dråbe i hans lidelsers kalk.

Det bankede, og kammertjeneren kom ind med et brev. Han tog det og krøllede det sammen, mens han blev ved at gå frem og tilbage i forvildede tanker, så der forløb et par minutter, inden han fattede, at det var en eller anden meddelelse. Så standsede han og åbnede konvolutten. Det var en blyantsnotits fra Gotthold:

> "Statsrådet er hemmeligt sammenkaldt til møde
> med det samme.
>
> *G. v. H.*"

Når statsrådet blev samlet på denne måde, inden den sædvanlige mødetid og uden hans vidende, var det jo tydeligt, man frygtede hans indblanding. Frygtede: det var en dejlig tanke. Og så Gotthold – han, der altid havde regnet ham for en ren bondedreng – han havde nu ulejliget sig med at advare ham! Gotthold ventede sig altså noget af ham. Godt, han skulle ikke skuffe ham. Fyrsten, der længe havde været stillet i skygge af hustruens elsker, skulle nu vende strålende tilbage. Han kaldte på sin egen kammertjener, fik omhyggeligt ethvert spor af uorden fjernet, hvorpå han velfriseret, parfumeret og fint påklædt på ny var den indtagende, bedårende fyrste. Der var kun en næsten umærkelig dirren ved hans næsebor, da han begav sig af sted for aldeles uventet at deltage i Statsrådet.

7. Fyrsten opløser Statsrådet

Det forholdt sig, som Gotthold havde skrevet. Sir Johns befrielse, Greisengesangs urovækkende beretning og endelig optrinnet mellem Seraphina og fyrsten havde fået de sammensvorne til – med en vis ængstelse – at vove et tappert skridt. Der havde været nogle øjeblikkes forvirrende faren frem og tilbage, liberiklædte sendebud var ilet af sted med breve, og klokken halv elleve var statsrådet samlet – omtrent en time før dets sædvanlige mødetid.

Det var ikke nogen stor forsamling. Gondremark havde opnået at rense kraftigt ud, og nu var rådets medlemmer alle som én kun "redskaber". Ved et sidebord sad der tre sekretærer, og for enden af hovedbordet præsiderede Seraphina. Til højre for hende sad baronen, til venstre Greisengesang og derefter finansministeren Grafinski, grev Eisenthal, et par non-kombattanter og, til almindelig overraskelse for alle, Gotthold. Otto havde udnævnt ham til medlem af statsrådet, kun for at han kunne nyde godt af gagen, og da han aldrig gav møde, var det ikke faldet nogen ind at annullere hans udnævnelse. Det var ret ildevarslende, at han havde givet møde netop nu, og Gondremark sendte ham også et surt, misfornøjet blik. Non-kombattanten ved siden af ham så dette blik og flyttede sig forsigtigt lidt længere bort fra en, der så tydeligt var i unåde.

"Tiden er knap, Deres Højhed," sagde Gondremark. "Men vi kan måske godt begynde?"

"Ja, med det samme," svarede Seraphina.

"Jeg beder Deres Højhed undskylde mig, men det vides måske ikke, at fyrst Otto er kommet tilbage," sagde Gotthold.

"Fyrsten vil ikke deltage i Statsrådet," sagde Seraphina med en pludselig rødmen. "Må jeg bede om depecherne, hr. cancellarius. Er der ikke en til Gerolstein?"

Den ene sekretær rakte kansleren et papir.

"Jo, her, Deres Højhed," sagde Greisengesang. "Skal jeg læse den op?"

"Vi ved jo alle, hvad den indeholder," svarede Gondremark. "Og Deres Højhed bifalder den jo, ikke sandt?"

"Ja, ubetinget," sagde Seraphina.

"Så kan vi lige så godt betragte den som oplæst," erklærede baronen. "Vil Deres Højhed behage at underskrive den?"

Det gjorde fyrstinden, hvorpå Gondremark, Eisenthal og den ene af nonkombattanterne gjorde ligeså. Skrivelsen blev derpå rakt tværs over bordet til bibliotekaren, der roligt begyndte at gennemlæse det skrevne.

"Vi har meget knap tid, hr. doktor," udbrød baronen barsk. "Hvis det ikke passer Dem at underskrive med Deres herskers bemyndigelse, må De lade skrivelsen gå videre. Eller også kan De forlade mødet," tilføjede han, idet hans irritation nu flammede op.

"Jeg vil ikke følge Deres opfordring, hr. baron, og med beklagelse må jeg igen bemærke, at vor hersker ikke er til stede," svarede doktoren roligt, hvorpå han atter tog fat på at læse dokumentet, mens de andre ærgerligt vekslede blikke.

"Deres Højhed, mine herrer, hvad jeg her står med i hånden, er simpelt hen en krigserklæring," sagde han.

"Ja, simpelt hen," sagde Seraphina og så ham ind i øjnene.

"Dette lands hersker befinder sig under samme tag som vi, og jeg forlanger, at han bliver tilkaldt," fortsatte Gotthold. "Jeg

behøver ikke at anføre mine grunde til det, for i Deres hjerter skammer De Dem jo alle over dette tilsigtede forræderi."

Statsrådet blev som et oprørt hav, og der lød forskellige udråb.

"De fornærmer fyrstinden," tordnede Gondremark.

"Jeg opretholder min indsigelse," svarede Gotthold.

Just som forvirringen og larmen var på sit højeste, blev døren slået op, en tjener meldte fyrsten, og med fornem, venlig værdighed trådte Otto ind. Det virkede som olie på det oprørte hav, enhver fandt straks sin plads, og for at fatte sig gav Greisengesang sig ivrigt til at ordne sine papirer. Men i deres iver for at illudere, glemte de alle som en at rejse sig.

"Mine herrer!" sagde fyrsten og standsede.

De kom alle på benene i en fart, men bebrejdelsen demoraliserede end yderligere de svagere medlemmer.

Fyrsten gik langsomt hen mod den nederste ende af bordet, så standsede han igen og så på Greisengesang.

"Hvordan kan det være, hr. cancellarius, at jeg ikke har fået meddelelse om, at mødetiden var blevet forandret?"

"Deres Højhed!" stammede kansleren. "Hendes Højhed fyrstinden –" og så standsede han.

"Jeg mente ikke, du ville komme til stede," sagde Seraphina.

Deres blikke mødtes et sekund, og Seraphina slog sine øjne ned, men hendes vrede steg kun så meget mere, da hun følte sig beskæmmet.

"Nu beder jeg Dem tage plads, mine herrer," sagde Otto, idet han satte sig. "Jeg har været borte en tid, så vi er sikkert tilbage med adskilligt. Inden vi går over til forretningerne, hr. Grafinski, må jeg bede Dem sørge for, at der straks bliver sendt

mig femten tusind kroner. Vil De notere det," tilføjede han, da finansministeren stadig stirrede forbavset på ham.

"Femten tusinde kroner?" spurgte Seraphina. "Hvad skal de bruges til?"

"Til mine egne formål," sagde Otto med et smil.

Gondremark sparkede til Grafinski og fik ham sat i gang.

"Hvis Deres Højhed vil antyde, hvortil pengene skal bruges –" begyndte marionetten.

"De er ikke her for at udspørge Deres fyrste," sagde Otto.

Grafinski så hen til Gondremark, og denne kom ham til hjælp.

"Ja, Deres Højhed har grund til at blive overrasket," svarede han høfligt og værdigt, "og skønt jeg ved, at det aldrig har været hr. Grafinskis mening at udtale sig sårende, ville det dog have været bedre, om han først havde forklaret sig. For øjeblikket er statens finanser fuldstændig opslugte eller, hvad vi håber at kunne bevise, klogt anbragte. Jeg tvivler ikke om, at vi om en måned vil være i stand til at opfylde ethvert pålæg, vi måtte få fra Deres Højhed, men just nu frygter jeg for, at selv en så lille sag er mere, end vi kan påtage os. Vor iver og gode vilje skorter det ikke på, det er kun vor evne, der ikke strækker til."

"Hvor mange penge har vi i finanshovedkassen, hr. Grafinski?" spurgte Otto.

"Deres Højhed, vi skal bruge hver krone, der findes," protesterede finansministeren.

"De undgår mit spørgsmål," sagde Otto med et lynende blik og drejede hovedet om mod bordet ved siden. "Hr. sekretær, vil De bringe mig oversigten over beholdningen af rede penge."

Grafinski blev ligbleg, og kansleren, der ventede, at turen skulle komme til ham, så ud, som om han var ved at opsende fromme bønner, mens Gondremark mest lignede en stor tiger før springet. Gotthold så med forbavselse på fætteren. Ganske vist mærkede man nu både mod og handlekraft hos ham, men hvad skulle al den snak til om penge i dette alvorlige øjeblik, og hvorfor spildte han nu sine kræfter på et rent personligt anliggende?

"Jeg ser her, at vi har firs tusinde kroner i kassen," sagde Otto og pegede på tallene i regnskabsoversigten.

"Ja, det er rigtigt, Deres Højhed," svarede baronen. "Men vore forpligtelser, der heldigvis ikke alle skal indfries nu, beløber sig til langt mere, og i øjeblikket ville det være moralsk uforsvarligt at give en eneste gylden ud. Kassen må egentlig regnes for at være tom, og man har allerede præsenteret os en stor regning for krigsmateriel."

"Krigsmateriel?" udbrød Otto med udmærket påtaget overraskelse. "Husker jeg ikke fejl, da betalte vi jo disse regninger i januar."

"Der er sket yderligere bestillinger siden den tid," forklarede baronen. "En ny artilleripark er blevet kompletteret, vi har fået fem hundrede sæt våben, syv hundrede bagagemuldyr – det findes alt sammen opført i en særlig fortegnelse – hr. sekretær Holtz, vil De give mig fortegnelsen."

"Mine herrer, man skulle tro, vi skulle i krig," sagde Otto.

"Det skal vi også," sagde Seraphina.

"I krig!" udbrød fyrsten. "Men med hvem, mine herrer? Vi har jo haft fred i århundreder her i Grünewald. Hvem har krænket os eller tænker på at angribe os?"

"Her er der et ultimatum, Deres Højhed," sagde Gotthold. "Det var netop ved at blive underskrevet, da Deres Højhed så belejligt kom til stede."

Otto lagde papiret foran sig og trommede på bordet med fingrene, mens han gennemlæste skrivelsen. "Var det meningen at afsende dette papir uden først at have indhentet mit samtykke?" spurgte han.

En af nonkombattanterne dristede sig til at svare, da han var ivrig efter at vise sig føjelig.

"Doktor von Hohenstockwitz var netop lige fremkommet med en indsigelse," sagde han.

"Giv mig resten af denne korrespondance," sagde fyrsten. Papirerne blev rakt ham, og han læste det hele igennem fra ende til anden, mens statsrådsmedlemmerne sad og så ret dumt frem for sig. Sekretærerne bagved vekslede fornøjede blikke, for et sådant optrin i Statsrådet var en sjælden og velkommen oplevelse.

"Mine herrer, det smerter mig, hvad jeg her har læst," sagde Otto. "Dette krav på Obermünsterol er en ren og skær uforsvarlighed, der er ikke gnist af retfærdighed i det. Der er ikke engang stof nok til en passiar efter bordet, og det tænker De på at fremtvinge som en *casus belli*."

"Deres Højhed, kravet på Obermünsterol er kun et påskud," sagde Gondremark, der var for klog til at forsvare, hvad der ikke kunne forsvares.

"Det er godt," sagde fyrsten. "Hr. cancellarius, vil De tage Deres pen." – "Statsrådet," begyndte han at diktere – "jeg tilbageholder enhver tilkendegivelse af min indsigelse," sagde han som i parentes og mere direkte henvendt til fyrstinden, "og

jeg siger intet om den mærkelige måde, hvorpå denne sag er blevet fremmet uden mit vidende. Det er mig nok, at jeg er kommet i rette tid" – "Statsrådet," gentog han, "har yderligere undersøgt forholdene og som følge af oplysningerne i sidste skrivelse fra Gerolstein glæder det Statsrådet at meddele, at det i ét og alt så vel med hensyn til de faktiske forhold som de bestående følelser stemmer overens med den storhertugelige regering i Gerolstein". Har De det? Vil De så udfærdige skrivelsen i overensstemmelse dermed."

"Deres Højhed må undskylde mig, men Deres Højhed kender kun så ufuldstændigt, hvad der ligger bagved hele denne korrespondance," sagde baronen, "og enhver sådan indblanding vil kun være skadelig. En skrivelse som den, Deres Højhed foreslår, vil kuldkaste hele den politik, vi hidtil har ført her i Grünewald."

"Politik – i Grünewald!" udbrød fyrsten. "Man skulle tro, De var blottet for humoristisk sans. Vil De fiske i en kaffekop?"

"Med al respekt for Deres Højhed vil jeg dog gøre opmærksom på, at selv i en kaffekop kan der være gift," svarede baronen. "Hensigten med denne krig er ikke blot ganske simpel landvinding, endnu mindre er det en kamp for ærens skyld, for Deres Højhed har ret i, at staten Grünewald er for lille til at vise nogen ærgerrighed. Men der er en alvorlig politisk tilstand for øjeblikket, republikanske, socialistiske og samfundsomvæltende bestræbelser har slået rod over alt her i landet, og en virkelig frygtindgydende hemmelig organisation er vokset op uden om Deres Højheds trone."

"Ja, det har jeg hørt sige, hr. von Gondremark," sagde fyrsten, "og jeg ved endvidere, at De er den, der med størst autoritet kan

fortælle om den."

"Det er mig en ære, at Deres Højhed har den tillid til mig," svarede Gondremark ganske uforknyt. "Og det er udelukkende med henblik på disse vanskelige forhold, at man er slået ind på denne udenrigspolitik. Der måtte gøres noget for at bortlede folks opmærksomhed, for at beskæftige lediggængerne og gøre Deres Højheds regering populær og om muligt sætte Deres Højhed i stand til med ét slag at nedsætte skatterne ganske betydeligt. Den påtænkte ekspedition – for man kan ikke uden overdrivelse kalde det en krig – forekom Statsrådet at svare fortrinligt til hensigterne. Man har allerede sporet en betydelig forbedring i den offentlige mening under regeringens første forberedelser, og jeg er overbevist om, at når nu heldet følger efter, vil virkningen overgå vore dristigste forhåbninger."

"De er meget behændig, hr. von Gondremark," sagde Otto. "De fylder mig med beundring; jeg har ikke før forstået at vurdere Deres egenskaber."

Seraphina så glædestrålende op, da hun mente, Otto var besejret, men Gondremark forholdt sig afventende, stadig væbnet mod alle eventualiteter, da han vidste, hvor stædig en svag karakter kan være, når den gør oprør.

"Den hærplan, som jeg blev overtalt til at billige – gik den i virkeligheden ud på at tjene netop dette formål?" spurgte fyrsten.

"Jeg mener stadig, at den har haft gode følger," svarede baronen. "Disciplin og disponibel hærmagt virker udmærket beroligende. Men jeg må tilstå, at da dette dekret blev affattet, kendte jeg ikke den revolutionære bevægelses store omfang, og

der var vist ingen af os, der tænkte sig, at en sådan hær også kunne komme ind under republikanernes program."

"Hvordan kunne den dog det?" spurgte Otto.

"Ja, det må Deres Højhed nok spørge om," svarede baronen. "Bevægelsens ledere mente, at i tilfælde af en folkerejsning ville en hær, der var udgået fra folkets brede lag, vise sig lunken overfor de revolutionære og ikke vise troskab mod regeringen."

"Jeg begynder at forstå," sagde fyrsten.

"Deres Højhed begynder at forstå," gentog Gondremark med sukkersød høflighed. "Tør jeg bede Deres Højhed fuldføre sætningen."

"Jeg begynder at forstå revolutionens historie," svarede Otto tørt og fortsatte: "Og hvilken slutning drager De?"

Baronen fortrak ikke en mine.

"Deres Højhed," sagde han, "jeg drager simpelt hen deraf den slutning, at krigen er populær. Hvis krigsrygterne blev dementeret i morgen, ville der blive stor skuffelse i vide kredse, og som situationen er i øjeblikket, skal der ikke meget til for at fremskynde skæbnesvangre begivenheder. Dér har vi faren. Revolutionen er overhængende, og vi sidder her i Statsrådet med et damoklessværd hængende over os."

"Så gælder det om, at vi lægger vore hoveder i blød," sagde fyrsten, "og finder en hæderlig måde, vi kan redde situationen på."

Lige fra bibliotekarens første indvending til nu havde Seraphina ikke sagt tyve ord. Hun var lidt mere rød i kinderne end ellers og sad det meste af tiden med nedslagne øjne, mens hun beherskede sin vrede, men nu tabte hun helt tålmodigheden.

"Finde en måde!" udbrød hun. "Den har vi fundet, før du vidste noget om, at det var nødvendigt. Underskriv nu papiret og lad os få ende på denne forsinkelse."

"Jeg sagde en *hæderlig* måde," sagde Otto og bukkede let. "I mine øjne og efter hr. von Gondremarks fremstilling vil krig være en utilladelig udvej. Fordi vi har regeret dårligt her i Grünewald, er der jo dog ingen grund til at lade menneskene i Gerolstein bløde og betale for vore fejltrin. Det skal aldrig ske, ikke så længe jeg lever. Men jeg tillægger det så stor betydning, hvad jeg her i dag har hørt for første gang – og jeg standser ikke engang og spørger, hvorfor jeg først erfarer det i dag – at jeg nu er ivrig for at finde en eller anden udvej, som jeg selv kan slå ind på med god samvittighed."

"Og hvis det så mislykkes?" spurgte hun.

"Mislykkes det, møder jeg ulykken på halvvejen," svarede fyrsten. "Ved den første åbenbare tilkendegivelse af misfornøjelse sammenkalder jeg stænderne, og i fald det behager dem at beordre det, abdicerer jeg."

Seraphina lo vredt. "Det er den mand, vi har arbejdet for!" udbrød hun. "Vi fortæller ham om situationen, og han vil finde på udveje, siger han. Og udvejen er at abdicere. Skammer du dig ikke over at komme her i den ellevte time til dem, der har båret dagens byrde og hede? Jeg var på pladsen, og jeg sad her og bestræbte mig kun for at opretholde din værdighed. Jeg rådførte mig med de klogeste, jeg kunne finde, mens du spiste eller var på jagt. Jeg har lagt mine planer med omtanke, nu var de modne til udførelse, og så" – hun kunne næsten ikke få ordene frem – "så kommer du tilbage en formiddag, blot for at ødelægge det hele! I morgen er du atter ude for at more dig, og

du tillader os atter at tænke og arbejde for dig. Så kommer du atter tilbage, og på ny modsætter du dig det, du hverken havde energi eller forstand til at skabe. Det er utåleligt! Vær dog beskeden og indtag ikke den plads, du ikke er værdig til at udfylde. Jeg ville ikke i dit sted fremføre mine befalinger med så store ord eller på så overlegen en måde – det skyldes dog ikke dine egne fortjenester, at du bliver adlydt. Hvad er du? Hvad har du her at gøre i denne alvorlige forsamling? Gå!" råbte hun. "Gå hen til dine ligemænd! Om det så er folk på gaden, så ler de ad en sådan fyrste."

Alle de tilstedeværende sad som lamslåede ved at høre dette udbrud.

"Behersk Dem dog!" lød det sagte fra baronen, der i sin uro glemte at være forsigtig.

"De henvender Dem til *mig*!" udbrød fyrsten. "Jeg finder mig ikke i nogen hvisken."

Seraphina brast i gråd.

"Deres Højhed," sagde baronen, "denne dame –"

"Hr. von Gondremark, én eneste bemærkning endnu, og jeg lader Dem arrestere," sagde Otto.

"Deres Højhed har at befale," svarede Gondremark og bukkede.

"Husk det lidt hyppigere," sagde Otto. "Hr. cancellarius, vil De bringe alle papirerne op i mit arbejdsværelse. Mine herrer, mødet er hævet!"

Han bukkede og forlod stuen, fulgt af Greisengesang og sekretærerne, just som fyrstindens damer, der i al hast var blevet tilkaldte, kom ind gennem en anden dør for at bistå hende.

8. Krigspartiet tager affære

En halv time efter sad Gondremark atter inde hos Seraphina.

"Hvor er han nu?" spurgte hun.

"Han sidder sammen med kansleren, Deres Højhed. Og hvad der er aldeles forbavsende, han arbejder."

"Å, han blev født til at pine mig," udbrød hun. "Hvilket fald, hvilken ydmygelse! At en sådan plan skulle falde for en sådan ubetydelighed! Nu er alt jo tabt."

"Der er intet tabt, Deres Højhed," svarede Gondremark. "Derimod er der noget vundet. De har vundet Deres sunde omdømme og ser ham, som han er – ser ham som Deres Højhed ser alt, hvor Deres alt for gode hjerte ikke er med i spillet, ser ham med en statsmands kritisk dømmende blik. Så længe han havde ret til indblanding, var den kommende stormagt endnu langt ude i det blå. Jeg indlod mig ikke på vore planer, før jeg havde undersøgt, hvilke farer der kunne opstå, og jeg var endog forberedt på det, der nu er indtruffet. Jeg vidste to ting. Jeg vidste, Deres Højhed var født til at byde og jeg til at lyde, jeg vidste, at ved et sjældent træf havde hånden fundet sit redskab. Fra første færd var jeg vis i min sag, ligesom jeg er det den dag i dag, nemlig at ingen arvelig dåre har magt til at rokke den alliance, her er dannet."

"Jeg er født til at byde!" sagde hun. "Har De glemt, at jeg brast i gråd?"

"Deres Højhed, det var Alexanders tårer," udbrød baronen. "De tårer rørte mig, ja, fik mig til at bæve, og et øjeblik forglemte jeg mig. Men jeg havde allerede bemærket og beundret den fatning, De viste fra allerførst af. Og så Deres

Højheds store selvbeherskelse! Den var sandelig fyrstelig." Han tav lidt og fortsatte så: "Det var noget, der var værd at se. Jeg inddrak tillid ved at være vidne til det, og jeg prøvede på at efterligne Deres Højheds sindsro. Jeg har elsket to ting her: Grünewald og min herskerinde!" Han bøjede sig og kyssede hendes hånd. "Nu må jeg enten fratræde min post og forlade landet og den dronning, jeg havde besluttet at tjene – eller –"

"Ah, hr. von Gondremark, der er intet '*eller*'," sagde Seraphina.

"Giv mig tid til at tale ud, Deres Højhed," svarede han. "Da jeg først gjorde Deres Højheds bekendtskab, var De endnu ganske ung, og ikke enhver ville have lagt mærke til Deres evner, men jeg havde ikke talt med Deres Højhed mere end to gange, før jeg var klar over, at jeg havde fundet min herskerinde. Jeg tror nok, jeg har visse statsmandsanlæg, og jeg er meget ærgerrig. Men mine politiske evner går i retning af at tjene, og for at finde et mål for min ærgerrighed måtte jeg først finde en, der var født til at herske. Dette er vort forbunds grundvold og egentlige væsen, vi har gensidigt trængt til hinanden. Man siger, at ægteskaber sluttes i Himlen, hvor meget mere da et så rent, arbejdsbestemt og åndeligt kammeratskab af to, der er fødte til at grunde et rige! Og der er mere endnu. Vi traf hinanden, da vi var modne og opfyldt af store tanker, der fik form og vandt klarhed for hvert ord, vi vekslede. Vi voksede begge – ja, Deres Højhed, åndeligt talt voksede vi op som tvillinger. Før vi traf hinanden, var hele min tilværelse famlende, og jeg var optaget af småting – må jeg have lov til frit at smigre mig selv? – var det ikke det samme med Deres Højhed? De havde ikke tidligere vist dette omfattende ørneblik og den rigdom af indskydelser. På

denne måde havde vi gensidigt formet hinanden, og nu stod vi parate."

"Ja, det er sandt," udbrød hun. "Jeg føler det. Det var Deres genialitet, men Deres ædelmodighed blænder Deres syn på mig. Jeg kunne kun byde Dem stillingen og denne trone samt et udgangspunkt. Men jeg tilbød det alt sammen uforbeholdent, med varme gik jeg ind på alle Deres tanker, og De følte Dem sikker på mig og på min støtte – De var vis på, at jeg ville være retfærdig overfor Dem. Fortæl mig det igen, gentag det atter, at jeg har hjulpet Dem."

"Nej, Deres Højhed, det var Dem, der skabte mig," sagde han. "I ét og alt var det Deres Højhed, der inspirerede mig. Og mens vi forberedte vor politik og overvejede hvert skridt, hvor ofte måtte jeg da ikke beundre Deres skarpsynethed, Deres mandige arbejdsomhed og åndskraft. De ved, Deres Højhed, at dette er ikke smiger, Deres egen samvittighed bekræfter, hvad jeg siger. Har De nogensinde forsømt en eneste dag? Har De nogensinde hengivet Dem til fornøjelser? De er ung og smuk, men har ført et anstrengende liv fuldt af åndeligt arbejde. Men, Deres Højhed, De får Deres belønning: Med Brandenaus fald lægges den faste grundvold for Deres trone."

"Hvad tænker De da på?" spurgte hun. "Er alt da ikke styrtet sammen?"

"Nej, fyrstinde, og vi har begge den samme tanke."

"Hr. von Gondremark, jeg forsikrer Dem ved alt, hvad jeg holder helligt, at jeg har ingen tanke, jeg kan slet ikke tænke, jeg føler mig helt knust."

"Deres Højhed, De ser på en rig naturs følelsesliv, der er blevet misforstået og nu for ganske nylig hånet," sagde baronen.

"Men spørg Deres intelligens og giv mig så svar."

"Jeg finder intet, kun håbløs forvirring."

"De finder ét ord indskrevet med flammeskrift, Deres Højhed, ordet *abdikation*."

"Å, den kryster!" udbrød hun. "Han lader mig om at bære det hele, og i prøvens stund borer han bagfra en dolk ind i mig. Der er intet som helst hos ham! Ingen ærbødighed, ingen kærlighed, intet mod – han glemmer alt: sin hustru, sin værdighed, sin trone og sin faders ære."

"Ja, og han vil abdicere," fortsatte baronen. "Deri ser jeg et lys i mørket."

"Jeg fatter, hvad De tænker på. Men det er den rene galskab, baron. Jeg er langt mere upopulær end han, det ved De. Hans svaghed undskylder de, ja, der er dem, der elsker svagheden hos ham, men mig hader de."

"Ja, det er folkets taknemmelighed," sagde baronen. "Men vi spilder tiden med ubetydeligheder, og nu skal jeg sige, hvad det er, jeg har i sinde. Den mand, der i farens stund kan tale om at abdicere, er i mine øjne et giftigt kryb. Jeg taler med alvorens hele brutalitet, Deres Højhed, for øjeblikket er ikke til omskrivninger. I en så høj stilling er det farligere at have en kryster end nogen som helst anden. Vi lever på en vulkan. Hvis denne mand får det, som han vil have det, vader vi måske i uskyldigt blod her i Grünewald, inden ugen er omme. Deres Højhed ved, at jeg taler sandhed, uden at blegne har vi imødeset denne katastrofe, der stadig er mulig og tænkelig. For ham betyder det intet, han abdicerer jo! Abdicerer, du retfærdige Gud! Og dette ulykkelige land er overgivet til hans omsorg, mændenes liv og kvindernes ære ..." Det var, som om

stemmen svigtede ham, men i næste øjeblik fik han magt over sin sindsbevægelse og talte videre: "Men Deres Højhed forstår langt værdigere, hvilket ansvar, der er. Jeg deler Deres tanker, og lige overfor de rædsler, der er forestående, erklærer jeg, og Deres Højheds hjerte gentager det, at vi er gået for vidt til, at vi nu kan standse. Æren, pligten, ja, hensynet til vort eget liv byder os at gå videre."

Hun så på ham og rynkede eftertænksomt panden. "Jeg føler det," sagde hun. "Men hvorledes skal det gøres? Han har magten."

"Magten, Deres Højhed? Magten er hos hæren," svarede han og fortsatte, inden hun kunne sige noget, "jeg må frelse min fyrstinde, hun må frelse sin minister, og vi må begge frelse denne forblindede unge mand fra hans egen galskab. Hvis uvejret bryder løs, bliver han det første offer, jeg ser ham blive revet i stykker," udbrød han, "og Grünewald, ulykkelige Grünewald! Nej, Deres Højhed, De har magten og må bruge den, det tilsiger Deres egen samvittighed Dem."

"Vis mig hvordan!" udbrød hun. "Hvis jeg stillede ham under nogen som helst tvang, ville revolutionen straks bryde løs omkring os."

Baronen lod, som om han følte sig slået af hendes ord.

"Det er sandt," sagde han. "Deres Højhed ser klarere end jeg. Og dog, mener jeg, der bør være en udvej."

Han tav og ventede på det belejlige øjeblik.

"Nej," svarede hun. "Jeg sagde Dem straks, der er ingen udvej. Vore forhandlinger ligger knuste, takket være en elendig, uvidende, lunefuld nar – der måske er borte i morgen, hvem ved? Han tager måske atter ud til sine bondefornøjelser!"

Gondremark kunne næsten bruge en hvilken som helst bemærkning.

"Deres Højhed! Dér sagde De det!" udbrød han og slog sig for panden. "Dosmer, jeg er, at jeg slet ikke havde tænkt på det. Deres Højhed, uden at De selv måske ved det, har De fundet en løsning på spørgsmålet."

"Hvad mener De? Tal!"

Han lod, som om han tog sig sammen, og sagde så med et stort smil: "Fyrsten må igen på jagt."

"Ja, gid han ville tage ud!" udbrød hun. "Og gid han ville blive derude!"

"Ja, blive derude," gentog baronen, men med et så betydningsfuldt tonefald og udtryk, at hun skiftede farve. Baronen så, hvor angst hun blev, og skyndte sig derfor at forklare hende, hvad han tænkte på. "Denne gang tager han på jagt i en vogn, godt eskorteret af vore udenlandske lansenerer. Han tager til Felsenburg, der ligger sundt og højt. Vinduerne er små og tilgitrede, man skulle tro, det hele var indrettet i den bestemte hensigt. Kommandoen betror vi til skotten Gordon, han er i det mindste fri for alle skrupler. Hvem savner fyrsten? Han er taget på jagt, han kom hjem om tirsdagen og tog atter bort torsdag. Imens går det fremad med krigen, vor fyrste bliver hurtigt ked af ensomheden og samtidig med vor triumf – eller lidt senere, hvis han er meget stædig – bliver han løsladt på de vilkår, vi bestemmer, og jeg ser ham atter tage fat på sit teatervæsen. "

Seraphina sad og så mørkt frem for sig. "Ja," udbrød hun pludselig, "men depechen til Gerolstein? Den er han jo ved at skrive."

"Den kan ikke komme for i Statsrådet før fredag," svarede Gondremark. "Private breve frygter jeg ikke, da alle budbringerne står under min kontrol, og jeg har sørget for, de alle er udsøgte folk. Jeg er ret forsigtig, når jeg selv skal sige det."

"Det lader det til," sagde hun med et glimt af den uvilje, hun nu og da følte overfor ham. Efter et lille ophold tilføjede hun: "Hr. von Gondremark, jeg synes ikke om en så vidtgående forholdsregel."

"Det gør jeg heller ikke, Deres Højhed," svarede han. "Men hvad andet er der at gøre? Vi er ellers ganske forsvarsløse."

"Ja, men dette er så pludseligt. Og det vil være en statsforbrydelse," sagde hun og nikkede rædselsslagen.

"Se blot lidt nærmere på sagen," sagde han. "Hvem er forbryderen?"

"Fyrsten! Det ved Gud det er!" udbrød hun. "Skylden er hans, men alligevel –"

"Vi gør ham jo ikke fortræd," sagde Gondremark.

"Nej, selvfølgelig," svarede hun, men det var let at høre, at hun ikke syntes om forslaget.

Så længe verden har stået, synes det altid at have været de modige mænds selvfølgelige ret, at lykken stod dem bi. En af fyrstindens damer bankede og bad om lov til at træde ind. Der havde været en mand med et brev til friherre von Gondremark, sagde hun. Det viste sig at være en blyantsmeddelelse, som den snedige Greisengesang havde set sit snit til at kradse ned og få afsendt lige for næsen af Otto. Det dristige ved denne handling fortalte om afsenderens store forskrækkelse, for kun skræk kunne sætte Greisengesang i bevægelse. Der stod: "I første

statsrådsmøde bliver fyrstindens og rådets fuldmagt taget tilbage – Corn. Greis."

Retten til at underskrive skulle altså berøves Seraphina efter tre års arbejde. Det var mere end en fornærmelse, det ville være en offentlig beskæmmelse, og hun gav sig ikke tid til at tænke på, hvorledes hun havde gjort sig fortjent til det. Åndelig talt gav hun et spring, ligesom en såret tiger kan springe.

"Jeg underskriver ordren," sagde hun. "Hvornår skal han bort?"

"Det tager mig tolv timer at få mine folk samlet, og det er bedst, det sker ved nattetid. Skal vi sige i morgen ved midnat?"

"Ja, udmærket," svarede hun. "Min dør står Dem stadig åben, hr. baron. Så snart ordren er udfærdiget, bringer De den her, så jeg kan underskrive den."

"Deres Højhed er den eneste af os alle, der ikke sætter sit hoved på spil ved dette vovestykke. Af den grund og tillige for at afværge enhver betænkelighed drister jeg mig til at foreslå, at ordren helt igennem viser Deres Højheds håndskrift."

"Ja, De har ret," svarede hun.

Han lagde papiret foran hende, og hun skrev arrestordren med fast og tydelig hånd, hvorpå hun gennemlæste det skrevne. Med ét smilede hun ondt. "Jeg glemte hans dukke," sagde hun. "Det er bedst, de holder hinanden ved selskab." Og hun tilføjede derpå befalingen til også at indespærre doktor Gotthold.

"Deres Højhed husker bedre end Deres tjener," sagde baronen, hvorpå han omhyggeligt gennemlæste det skæbnesvangre papir.

"De kommer vel som sædvanlig op i den store salon i eftermiddag?" spurgte hun.

"Jeg tror, det er bedre at undgå risikoen ved en offentlig tilsidesættelse," sagde han. "Det kunne skade os i den nærmeste fremtid, hvis jeg på en eller anden måde blev fortrædiget."

"De har ret," sagde hun og rakte ham hånden som til en gammel ven og ligemand.

9. Prisen for Flodgården – Forfængelighed forud for faldet

Pistolen var virkelig blevet affyret. Under almindelige forhold ville det optrin, der fandt sted i Statsrådet, fuldstændig have gjort det af med Ottos energi og vrede, han ville have tænkt over sin vrede og fordømt den, erindret alt, hvad der var sandt, og glemt alt, hvad der var uretfærdigt i Seraphinas beskyldninger, og i løbet af en halv time ville han være nået til den sindstilstand, under hvilken en katolik søger tilflugt ved skriftestolen og en drukkenbolt ved flasken. To mindre sager bevarede hans mod. For det første havde han endnu en mængde forretninger at udføre, og for et menneske med Ottos anlæg for at forsømme og udsætte er besørgelsen af forretninger det bedste middel til at berolige samvittigheden. Hele eftermiddagen sled han i det sammen med kansleren, han læste, dikterede, underskrev og afsendte papirer, og han følte sig ret tilfreds med sig selv. Men dernæst var der noget andet, der foruroligede ham: det var ikke lykkedes ham at få penge, og den følgende dags formiddag ville derfor bringe den gamle Kilian en skuffelse. Det ville altså sige, at han ville synke endnu dybere i omdømmet hos de mennesker, der kun havde haft så lidt tilovers for ham. For et menneske med hans tankegang var det værre end døden. Mens han arbejdede, og arbejdede klogt og dygtigt, med sit fyrstendømmes forhadte små anliggender, udformede han i al hemmelighed en plan, hvorved han kunne forandre situationen. Det var en plan, der var lige så behagelig for ham som menneske som uhæderlig for ham i hans egenskab

af fyrste. Det var hans frivole natur, der her tog hævn over eftermiddagens byrder og alvor. Han måtte le, når han tænkte på det. Greisengesang undrede sig højligt og mente, det hele skyldtes formiddagens livlige optrin.

Som følge deraf dristede den gamle hofmand sig til at komplimentere sin hersker i anledning af hans holdning. Han sagde, at den mindede ham om fyrst Ottos fader.

"Hvad behager?" sagde fyrsten, hvis tanker var langt borte.

"Jeg mener den myndighed, Deres Højhed viste i Statsrådet," forklarede han.

"Nå den! Å ja," svarede Otto i en ligegyldig tone. Men hans forfængelighed var dog blevet vakt, hans tanker vendte tilbage og dvælede bifaldende ved formiddagens optrin og enkelthederne ved hans triumf. "Jeg knægtede dem alle," tænkte han.

Da de mest påtrængende sager var ekspederet, var det allerede blevet sent, så Otto beholdt kansleren til middag hos sig og blev underholdt med en del gamle historier og moderne komplimenter. Kanslerens løbebane havde lige fra den allerførste begyndelse været baseret på at stå i et ubetinget tjenende forhold. Han var kravlet opad fra den ene ærespost og bestilling til den anden, og hans tænkemåde var ganske fordærvet. Hans medfødte instinkt kom ham godt til nytte nu, da han her var sammen med Otto. Først kom han med et par ironiske bemærkninger om den kvindelige intelligens. Derpå vovede han sig lidt længere frem, og inden tredje ret blev serveret, dissekerede han kunstfærdigt Seraphinas karakter for hendes velvilligt lyttende ægtefælle. Selvfølgelig blev der ikke nævnet navne, og selvfølgelig var det åben hemmelighed, hvem

den mand var, overfor hvem hun blev stillet. Men den stive gamle herre havde et rent ud vidunderligt instinkt, så han ved ondskabsfulde bemærkninger banede sig vej ind i andres sind. Han fremstillede snildt sin tilhørers mange dyder uden en eneste gang at forurolige hans selvagtelse. Otto blev helt rosenfarvet ved den listige smiger, og han følte sig helt tilfreds. Når selv Greisengesang kunne se de svagheder, der var i Seraphinas karakter, og således illoyalt forråde dem i den modsatte lejr, kunne han, den kasserede ægtefælle – den tilsidesatte fyrste – næppe have været for streng.

I rigtig godt humør sagde han derfor farvel til den gamle herre, hvis stemme havde lydt så godt, og begav sig op til salonen. Han var allerede midt på trappen, da han blev grebet af samvittighedsnag, men da han trådte ind og så sin hustru, glemte han kanslerens abstrakte smiger og vågnede atter op til livets poetiske fakta. Hun stod et godt stykke borte fra ham under en strålende lysekrone og vendte ryggen til ham. Linjerne i hendes skikkelse gjorde, at han følte sig legemligt svag. Det var dette pigebarn, der havde hvilet i hans arme, og som han havde svoret at værne om og være god imod. Dér stod hun nu, hun, der var mere værd end held og anerkendelse.

Seraphina bragte ham selv tilbage til virkeligheden. Hun sejlede henimod ham og så så smilende på ham, at hendes udtryk var fornærmende i al sin kunst. "Du kommer sent, Friederich," læspede hun. Hun spillede udmærket komedie, sådan som det hører sig til i ulykkelige ægteskaber, og hendes aplomb indgød ham afsky.

Der var ingen etikette ved disse små aftenselskaber. Folk kom og gik, som det passede dem. Vinduesnicherne blev

tilflugtssteder for lykkelige par, og de, der gerne ville samtale og fortælle, samledes omkring den store kamin, fuldt ladede med skandalehistorier, mens de spillende samledes om kortbordene i det tilstødende store galleri. Otto gik stilfærdigt i den retning, men strøede dog elskværdigheder omkring sig, mens han gik fremad, indtil han nåede det bord, ved hvilket grevinde von Rosen sad. Da han havde fanget hendes blik, gik han hen mod en vinduesfordybning, og i næste øjeblik kom hun hen til ham.

"Det var godt, Deres Højhed kaldte på mig," sagde hun. "De kort bliver min ruin."

"Så bliv fra dem," sagde Otto.

"Det kan jeg ikke," lo hun. "Det er min triste skæbne. Min eneste chance var at dø af tæring, nu dør jeg på et kvistkammer."

"De er så bitter i aften."

"Jeg har tabt," svarede hun. "Deres Højhed kender ikke til begærlighed."

"Så er det altså et uheldigt øjeblik, jeg kommer i."

"Jeg skal altså gøre Dem en tjeneste!" udbrød hun livligt, og hendes ansigt blev skønnere end nogensinde.

"Jeg er ved at danne mit parti, og jeg kommer for at spørge, om De vil være med."

"Ja, absolut," svarede grevinden. "Så bliver jeg da menneske igen."

"Jeg tager måske fejl," vedblev Otto, "men jeg tror oprigtigt, at De ikke ønsker mig ondt."

"Jeg ønsker Dem det så godt, Deres Højhed, at jeg ikke tør sige det."

"Hvis jeg altså beder Dem vise mig en tjeneste?"

"Så gør jeg det, hvad så siden det drejer sig om."

"Jeg vil bede Dem i aften gøre ham til gårdejer, vi taler om."

"Himlen må vide, hvad Deres Højhed mener!" udbrød hun. "Jeg ved det ikke og er lige glad. Der er ingen grænser for mit ønske om at tjene Deres Højhed. Vi siger, den gårdejer er blevet til."

"Jeg skal sige det på en anden måde. Har De nogensinde stjålet?"

"Ja, ofte!" udbrød grevinden. "Jeg har overtrådt alle ti bud, og var der flere i morgen, ville jeg ikke sove, før jeg også havde brudt dem."

"Det drejer sig om indbrud, og jeg tænkte mig oprigtig talt, det ville more Dem," sagde fyrsten.

"Jeg har ingen praktisk erfaring, da jeg aldrig har knust en rude. Derimod adskillige hjerter, mit eget indbefattet. Men viljen har jeg skam, og det kan ikke være svært, da synder er så uromantisk lette at begå. Hvad er det, vi skal bryde ind i?"

"Finanshovedkassen," sagde Otto, og ganske kort, nu og da vittigt og nu og da rørende, fortalte han hende om sit besøg i Flodgården og sit løfte til Kilian om at købe den. Derpå refererede han afslaget i Statsrådet og sluttede med et par praktiske bemærkninger om finanshovedkassens vinduer, og hvad der kunne være at tage sig i agt for ved det påtænkte foretagende.

"De nægtede Deres Højhed pengene," sagde hun, da han var færdig. "Og De tog imod dette afslag?"

"Ja, de anførte deres grunde," sagde Otto og blev lidt rød. "Og det var grunde, jeg ikke kunne sige noget imod. Derfor nødes

jeg nu til at formindske mit eget lands midler ved tyveri. Det er ikke videre værdigt, men det er morsomt."

"Morsomt? Ja," svarede hun og stod så i nogle øjeblikke i dybe tanker. "Hvor meget behøver De?" spurgte hun endelig.

"Ti tusind kroner vil være nok, jeg har selv nogle penge endnu."

"Udmærket," sagde hun og genvandt på ny sin letsindighed. "Jeg er Deres sande medskyldige. Hvor mødes vi?"

"De kender den flyvende Merkur i parken? Tre veje mødes dér, og man har anbragt en bænk og opstillet statuen. Det er et meget bekvemt sted, og guden passer netop for os."

"Barn!" sagde hun og gav ham et let slag med viften. "Ved min kære fyrste, at han er en stor egoist – Deres bekvemme mødested ligger mile borte fra mit opholdssted. De må give mig god tid, jeg tror ikke, jeg kan være der før klokken to. Men når den slår to oppe i tårnet, kommer Deres hjælper og er velkommen, håber jeg. Det er sandt – tager Deres Højhed nogen med?" tilføjede hun. "Jeg mener ikke som anstandsfigur – jeg er ikke snerpet."

"Jeg tager en af mine staldtjenere med," sagde Otto. "Jeg greb ham i at stjæle havre."

"Hvad hedder han?"

"Det må jeg tilstå, jeg ikke ved. Jeg er endnu ikke bonkammerat med min havretyv," svarede fyrsten. "Jeg vil have ham med for hans professionelle anlægs skyld –"

"Ligesom mig! Smigrer!" udbrød hun. "Men vil De føje mig i én ting. Lad mig finde Dem ventende på bænken – ja, De venter mig, for på denne ekspedition er det ikke længere fyrste og grevinde, det skal være damen og herren – og Deres ven tyven

må ikke være nærmere end henne ved fontænen. Lover De mig det?"

"Det er Dem, der skal befale, De skal være kaptajnen og jeg kun supercargoen," svarede Otto.

"Ja, Himlen hjælpe os alle i havn," sagde hun. "Det er ikke fredag!"

Der var noget i hendes væsen, som Otto ikke forstod, og som muligvis vakte hans mistanke.

"Er det ikke mærkeligt, at jeg netop skulle vælge min medskyldige i fjendens lejr?" spurgte han.

"Dumhed!" sagde hun. "Men det er Deres eneste klogskab, at De ved, hvem der er Deres venner." Og i skjul af den dybe vinduesniche greb hun hans hånd og kyssede den lidenskabeligt. "Gå nu," sagde hun. "Gå med det samme."

Han gik, noget forbløffet var han, og i sit hjerte var han ikke vis på, om han ikke var dumdristig. For i et glimt havde hun strålet for ham som en kostelig juvel, og til trods for den stærke rustning, han bar i skikkelse af sin tidligere kærlighed, havde han dog følt sig rystet. I næste øjeblik viste han frygten bort fra sig.

Både Otto og grevinden trak sig tidligt tilbage, og ved et omstændeligt påskud slap fyrsten derpå af med sin kammertjener. Så gik han hen ad en privat trappe og ud gennem en bagdør for at finde staldtjeneren.

Staldene lå igen i mørke, og Otto brugte atter den mystiske banken. På ny stak staldtjeneren hovedet ud, og for anden gang blev han syg af skræk.

"God aften, min ven," sagde Otto venligt. "Vil du komme med en havresæk – den skal være tom denne gang – og så følge med

mig. Vi bliver borte hele natten."

"Deres Højhed," stammede manden. "Jeg skal passe på de små stalde, og jeg er alene."

"Kom nu," sagde fyrsten. "De er jo ellers ikke noget mønsterværdigt pligtmenneske." Da Otto så, at manden rystede over hele kroppen, lagde han en hånd på hans skulder. "Hvis jeg ville gøre Dem fortræd, stod jeg vel ikke her?"

Fyren følte sig øjeblikkelig beroliget. Han fik fat på en sæk, og Otto førte ham af sted hen ad flere gange og alleer og underholdt ham på turen med fornøjelig passiar, indtil han endelig posterede ham ved en vis fontæne, hvor en triton med store øjne uafladeligt sprøjtede vand ned i en kumme. Så gik han alene hen til den åbning mellem træerne og buskene, hvor en afstøbning efter Gian Bolognas *Merkur* stod på tåspidserne i det svage stjernelys. Natten var varm og stille. En tynd lille spån af en nymåne var lige kommet frem, men den var endnu for ubetydelig og stod for lavt på himlen til at kunne måle sig med den talløse mængde af mindre lys. Langt borte kunne han for enden af en bred allé se en del af den lygtebelyste terrasse, hvor en skildvagt gik frem og tilbage, og bag terrassen så man et stykke af byen med gadebelysningens uregelmæssige striber. Men lige omkring ham var alt så hemmelighedsfuldt uklart i det svage lysskær, og i al den dybe stilhed var det, som om den opstigende gud var i live. I nattens stilhed og mørke blev Ottos samvittighed på én gang lysende og klar som skiven på et tårnur. Han ville ikke se med sjælens øje, men viseren bevægede sig hurtigt og pegede på en række slette handlinger, der tog vejret fra ham. Hvad havde han her at gøre? Pengene var blevet givet ud på en dårlig måde, men det var for en stor del på grund

af hans egen forsømmelighed. Og nu tænkte han på at forstyrre pengeforholdene i det land, han havde været for doven til at styre. Nu tænkte han igen på at give pengene dårligt ud, selv om det denne gang gjaldt om at vise en vis ædelmodighed. Og den mand, han have irettesat, fordi han stjal havre, var nu sat til at skulle stjæle penge. Og så fru von Rosen, som han så ned på med noget af den kyske mands utiltalende foragt for den ufuldkomne kvinde. Fordi han anså hende for så nedværdiget, at hun ikke kendte til betænkeligheder, havde han bestemt hende til at blive endnu mere nedværdiget og sætte hele sin usikre position i livet på spil ved at være med til denne uhæderlige bedrift. Det var endnu hæsligere end forførelse.

Han følte, han måtte gå meget hurtigt frem og tilbage og småfløjte ret ivrigt. Da han endelig hørte skridt i den smalleste og mørkeste af gangene, var det med udbrud af lettelse, han sprang grevinden i møde. Det er så svært at brydes med sin gode engel, og det er så dejligt, når man i det rette øjeblik får en kammerat, der absolut ikke er så fuld af dyd som en selv!

Det var en ung mand, der kom henimod ham. Han var ikke høj og havde en ejendommelig gang, som han kom dér med bredskygget, blød hat og slæbende på en tung taske. Otto veg tilbage, men den unge mand gav tegn med hånden og stønnede, som om kræfterne snart var forbi, da han nåede bænken, som han kastede sig ned på, og afslørede fru von Rosens træk.

"Det er Dem, grevinde!"

"Nej, nej," stønnede hun, "min yngre broder, grev von Rosen. Han er en brillant fyr, men lad ham lige få vejret."

"Å, frue ..." sagde han.

"Kald mig greve," svarede hun. "De må respektere mit inkognito."

"Lad det da være greve. Og lad mig bønfalde den tapre herre om straks at gå med til vort forehavende."

"Sæt Dem her ved siden af mig," sagde hun og pegede på den tomme plads på bænken. "Jeg skal gå med om et øjeblik. Å, jeg er så træt – føl, hvor mit hjerte banker! Hvor er Deres tyv?"

"På sin post," svarede Otto. "Skal jeg præsentere ham? Han lader til at være en udmærket kammerat."

"Nej, De må ikke jage med mig endnu. Jeg må tale med Dem. Ikke således at forstå, at jeg ikke synes om Deres tyv, jeg elsker enhver, der har mod til at gøre noget galt. Og jeg har aldrig brudt mig om dyd, før jeg blev forelsket i min fyrste." Hun lo, og det lød som sagte musik. "Og det skyldes endda ikke Deres dyder."

Otto var forlegen. "Men hvis De nu så føler Dem lidt udhvilet?" sagde han.

"Vent nu lidt, vent nu lidt. Lad mig blot få vejret," sagde hun og stønnede lidt stærkere.

"Hvad er det, der har trættet Dem?" spurgte han. "Denne store taske? Hvordan i alverden finder De på at komme med den. De kunne godt have stolet på, at jeg skulle have bragt en tom taske eller sæk, og denne her lader sandelig ikke til at være tom. Kære greve, hvad er det for noget stads, De har belemret Dem med? Det kan jeg lettest få at vide ved selv at se efter." Og han rakte hånden hen mod tasken.

Hun standsede ham straks. "Nej, Otto, ikke på den måde," sagde hun. "Nu skal jeg tale rent ud og sige det hele. Det er besørget allerede. Jeg har plyndret finanshovedkassen ganske

alene. Her er de ti tusind kroner. Jeg håber, det er tilstrækkeligt!"

Hendes forlegenhed var så åbenbar, at fyrsten uden at sige noget stirrede hende ind i ansigtet, mens han endnu holdt hånden udstrakt og hun holdt den tilbage ved håndleddet.

"De!" sagde han endelig. "Men hvordan?" Så rettede kan sig pludselig. "Å, jeg forstår det. De må sandelig have ringe tanker om Deres fyrste."

"Nu vel da, det var altså ikke sandt," udbrød hun. "Pengene var mine egne, ærligt og redeligt, og nu er det Deres penge – det var noget ganske uværdigt, De foreslog. Men jeg elsker Deres ære og jeg svor, jeg skulle redde den, om De så selv ville den til livs. Jeg beder Dem lad mig redde den" – og pludselig talte hun i et helt andet tonefald. "Otto, jeg bønfalder Dem, lad mig redde Deres ære. Tag det stads fra Deres stakkels ven, der elsker Dem."

"Frue, frue," jamrede Otto, yderst elendig, "jeg kan ikke – jeg må gå."

Han rejste sig halvt op, men i samme nu lå hun på jorden foran ham og omfavnede hans knæ. "Nej, De må ikke gå! Foragter De mig i den grad? Jeg hader de penge, jeg ville vove dem i spil og ikke blive en smule rigere. Det er en pengeanbringelse, det vil frelse mig fra ødelæggelse. Otto!" udbrød hun, da han atter gjorde et svagt forsøg på at skyde hende fra sig, "lader De mig ene tilbage her i vanære, dør jeg på stedet!" Han stønnede højt. "Tænk dog på, hvad jeg lider!" sagde hun. "Hvis De lider under en smule undseelse, så tænk på, hvad jeg lider ved min beskæmmelse! At få et afslag for det tøjeri! Hellere vil De stjæle, så lavt tænker De om mig! Hellere vil De

trampe mit hjerte i stykker! Hvor det er hårdt imod mig. Å, kære fyrste! Otto, hav dog medlidenhed med mig!" Hun holdt stadig fast på ham, og nu fandt hun hans hånd, som hun kyssede atter og atter, og da begyndte det at løbe rundt for ham. "Å, jeg forstår det," udbrød hun. "Hvor grufuldt! Det er, fordi jeg er gammel, fordi jeg ikke længere er smuk!" Hun brød ud i hulken.

Dette var nådestødet. Nu måtte Otto trøste hende og være god imod hende, og inden der var vekslet ret mange ord, havde han taget imod pengene. Det var uundgåeligt, at det måtte blive resultatet, hvor kvinden stod overfor den svage mand. Fru von Rosen holdt øjeblikkelig op med at hulke og takkede ham med skælvende stemme, da hun atter tog plads på bænken.

"Nu forstår De, hvorfor jeg bad Dem holde tyven på afstand, og hvorfor jeg kom alene."

"Skån mig, frue," klynkede Otto. "De er alt for god, alt for ædel!"

"Det undrer mig at høre Dem. De har undgået en stor dumhed. De kan nu møde den gode, gamle mand, og De har fundet en udmærket måde at anbringe en vens penge på. De har foretrukket virkelig venlighed for intetsigende betænkeligheder, og nu skammer De Dem over det. De har gjort en ven lykkelig, og det sidder De nu og sørger over. Fat nu dog mod igen! Jeg ved, det er nedtrykkende at gøre, hvad der er rigtigt, men De behøver jo ikke at lade det blive en vane. Tilgiv Dem selv denne dyd, se mig ind i ansigtet og vis mig, at De kan smile!"

Han så virkelig på hende. Når en mand er blevet omfavnet af en kvinde, ser han hende i et trylleskær, og er det på en sådan

tid af døgnet, i stjernernes usikre skin, bliver hun vildt betagende skøn. Håret får et svagt skær over sig, øjnene bliver som aldrig før, ansigtet tegner sig i mørket, tegnes af lidenskaben, kan man gerne sige. Otto blev trøstet for sit nederlag og begyndte atter at leve op. "Nej, jeg er ikke utaknemmelig," sagde han.

"De lovede mig morskab," svarede hun og lo. "Jeg gav Dem noget, der var lige så godt. Vi lavede en stormfuld scene sammen."

Han lo, men hverken hans eller hendes latter lød helt troværdig.

"Hvad giver De mig nu til gengæld for min fortræffelige deklamation?"

"Hvad vil De have?" spurgte han.

"Hvad jeg vil have? Er det på ære, De tilbyder det? Sæt jeg nu bad om kronen." Og hun så på ham med et flammende blik, skøn i sin sejrsfølelse.

"På ære," svarede han.

"Skal jeg forlange kronen?" fortsatte hun. "Nej, hvad skulle jeg med den? Grünewald er kun en lille stat, og min ærgerrighed går videre. Nej, jeg vil have – jeg opdager, at der er ingenting, jeg vil have," sluttede hun. "Jeg vil give Dem noget i stedet. Jeg vil give Dem lov til at kysse mig – én gang."

Otto nærmede sig, og hun vendte ansigtet op imod ham, de smilede begge, så de var nær ved at briste i latter, så da deres læber mødtes, blev fyrsten ganske forvirret ved den pludselige skælven, der kom over ham. Begge trak sig øjeblikkelig tilbage og sad i nogle øjeblikke uden at kunne sige noget. Otto havde en ubestemt følelse af, at tavsheden var farlig, men han kunne

ikke finde på, hvad han skulle sige. Med ét var det, som om grevinden vågnede op. "Hvad angår Deres hustru –" begyndte hun klart og roligt.

De ord rev Otto ud af hans ubevidste tilstand. "Jeg vil ikke høre noget mod hende," udbrød han vildt, men fattede sig så og tilføjede med et mere venligt tonefald: "Jeg skal fortælle Dem en hemmelighed: jeg elsker min kone."

"De skulle have ladet mig tale ud," svarede hun smilende. "Forstår De ikke, at det var med vilje, jeg nævnte hende. De havde jo ganske tabt besindelsen – og det havde jeg også. Så lad nu være med at blive forbavset, fordi jeg siger det," tilføjede hun noget skarpt. "Det er en ting, jeg ikke kan udstå. Hvis De ikke er dum, vil De se, at jeg bygger forskansninger om Deres dyd. Og i hvert fald vil jeg sætte pris på, at De forstår, jeg ikke er ved at dø af kærlighed til Dem. Det er alt sammen noget, jeg gør med smil, der ligger ingen tragedie i det for mig! Og nu kommer så det, jeg vil sige om Deres hustru: hun er ikke Gondremarks elskerinde og har aldrig været det. De kan være vis på, han ville have pralet af det, hvis det havde været tilfældet. God nat!"

I næste øjeblik var hun et langt stykke nede ad alleen, og Otto var alene sammen med pengetasken og den flyvende gud.

10. Gottholds ændrede opfattelse – Faldet fuldført

Til afsked havde grevinden på samme tid givet den stakkels Otto et kærtegn og et klaps. De kærkomne ord om hans hustru og den dydige måde, hvorpå sammenkomsten sluttede, burde utvivlsomt have glædet ham. Men da han tog pengetasken og gik hen til rideknægten, meldte der sig flere pinlige følelser. Først at fejle og derpå at blive irettesat er at sætte en mands forfængelighed på en dobbelt prøve. Opdagelsen af hans egen svaghed og mulige utroskab havde været et hårdt slag for ham og på samme tid at få oplysning om sin hustrus troskab fra en, der ikke holdt af hende, forøgede det bitre ved overraskelsen.

Han havde omtrent tilbagelagt den halve vej mellem fontænen og den flyvende Merkur, før der begyndte at blive klarhed i hans tanker, og det overraskede ham, at han følte sig irriteret. Han standsede og slog vredt til en lille busk. Resultatet var, at en sky af vækkede spurve fløj ud for derpå at forsvinde lidt længere borte. Han så dumt efter dem, og da de var forsvundet, vedblev han at stirre op mod stjernerne. "Jeg er vred, men med hvad ret?" spurgte han sig selv. "Absolut ikke med nogen!" Men han vedblev at være vred. Han forbandede grevinde von Rosen og fortrød det øjeblikkelig. Pengene tyngede ham.

Da han kom hen til fontænen, fik hans irritation og vigtighed ham til at gøre noget utilgiveligt. Han overgav pengene til den uhæderlige staldtjener. "Gem de penge for mig, til jeg sender bud efter dem i morgen," sagde han. "Det er en stor sum, så De

kan forstå, jeg ikke har slået hånden af Dem." Dermed spankede han videre, som om han havde været uhyre højmodig. Det var et fortvivlet forsøg på med flyvende faner igen at drage ind i sin selvagtelse, og selvfølgelig førte det ikke til noget. Da han lå i sin seng, sparkede han og kastede sig frem og tilbage til henimod daggry. Så faldt han ubelejligt i en så blytung søvn, at klokken var ti, da han vågnede. Hvis han nu efter alt det foregående ikke mødte frem for den gamle Kilian til den aftalte tid, ville det være et alt for sørgeligt uheld. Han skyndte sig alt, hvad han kunne, fandt (mærkværdigt nok), at staldkarlen havde været pålidelig, og nåede lige at træde ind i gæstestuen i "*Morgenstjernen*" et par minutter før tolv. Dér traf han Kilian, der var stiv og stram og i kisteklæderne. En sagfører fra Brandenau stod vagt over de udbredte dokumenter, og værten i "*Morgenstjernen*" og hans egen staldtjener blev tilkaldt som vidner. Det var tydeligt, at den gamle landmand var overrasket over den ærbødighed, den store mand, værten, viste den fremmede køber, og først da Otto tog pennen og skrev under, gik sandheden op for ham, og han blev helt ude af sig selv.

"Hans Højhed!" udbrød han. "Hans Højhed!" og han vedblev at gentage dette udbrud, til han helt havde gjort sig fortrolig med kendsgerningen. Så vendte han sig om mod vidnerne.

"Mine herrer, De bor i et af Gud benådet land, for jeg kan forsikre på ære og samvittighed, at blandt alle ædelmodige herrer er denne mand kongen over dem alle. Jeg er en gammel mand, der har oplevet både det gode og det onde, deriblandt også årene med den store hungersnød, men en mere fortræffelig herre har jeg aldrig mødt, nej, aldrig."

"Det ved vi godt her i Grünewald," udbrød værten, "og hvis vi så mere til Hans højhed, ville vi være mere tilfredse."

"Der er ingen, der er så god som fyrsten," begyndte staldtjeneren og måtte så pludselig standse, da han ikke kunne bekæmpe sin bevægelse, og de så alle hen på ham, og Otto følte anger ved at se manden så taknemmelig.

Derpå var det sagførerens tur at sige en kompliment:

"Jeg ved ikke, hvad Forsynet vil tilskikke Deres Højhed, men denne dag bør stå som en strålende dag i Deres regerings annaler. Soldaternes råb kan ikke sige det tydeligere end sindsbevægelsen i disse hæderlige menneskers ansigter." Dermed bukkede sagføreren fra Brandenau, trådte nogle skridt tilbage og tog sig en pris med en mine som hos den, der har grebet det belejlige øjeblik.

"Ja, unge herre," sagde Kilian, "hvis De vil tilgive mig den frihed, at jeg kalder Dem således. Jeg tvivler ikke om, at De har gjort mangen dags godt arbejde, men De har aldrig gjort det bedre, og der er ingen dag, der vil få flere velsignelser. Hvad der nu end er Dem beskikket af triumfer og glæder i Deres høje stilling, så bliver det ikke formindsket ved en gammel mands velsignelser."

Det hele optrin fik stærkt karakteren af hyldest, og da fyrsten slap bort, var han kun optaget af én tanke: at færdes overalt, hvor han var mest sikker på at blive rost. Hans optræden i statsrådet forekom ham at være et pænt kapitel i hans historie, og derved kom han til at tænke på Gotthold. Ham ville han opsøge.

Gotthold sad som sædvanlig i biblioteket, og lidt vredt kastede han pennen fra sig, da Otto trådte ind. "Nå, her

kommer du," sagde han.

"Ja, jeg tror, vi lavede revolution."

"Det er jeg bange for," svarede doktoren.

"Bange? Men hvorfor dog? Nu kender jeg min egen styrke og de andres svaghed. Nu er det min mening, at jeg vil regere."

Gotthold svarede ikke, men så ned for sig og strøg sig om hagen.

"Er du ikke enig med mig? Synes du ikke om det?" udbrød Otto. "Du er en vejrhane."

"Tværtimod," svarede doktoren. "Mine iagttagelser har bekræftet min frygt. Det går ikke, Otto, det går ikke."

"Hvad går ikke?" spurgte han, og der gik som et stik igennem ham.

"Ingenting af det," svarede Gotthold. "Du duer ikke til et virksomt liv, du mangler styrken, vanen, selvbeherskelsen og tålmodigheden. Din kone er meget bedre, langt bedre, og skønt hun ikke er i gode hænder, viser hun ganske anderledes anlæg. Hun er et forretningsmenneske, mens du – kære dreng, du er dig selv. Jeg siger: gå du tilbage til dine fornøjelser; som en smilende skolemester lader jeg dit liv blive lutter fridage. Ja," fortsatte han, "der kommer for alle den dag, da de vender om i deres tænkemåde. Jeg var nået til i lige grad ikke at tro på noget eller nogen som helst, og hvis der i videnskabernes landkort var to kortblade, til hvilke jeg havde endnu mindre tiltro end til noget af det øvrige, så var det politik og moral. Jeg kunne dårligt lade være at synes om dine laster; da de var negative, smigrede de min filosofi, og jeg kaldte dem næsten dyder. Men jeg tog fejl, Otto, så nu har jeg afsvoret min skeptiske filosofi, og jeg ser, at dine fejl er utilgivelige. Du egner dig ikke til at være

fyrste, og du egner dig ikke til at være ægtemand. Jeg forsikrer dig for, jeg ser hellere en mand, der er i stand til at gøre ondt, end en, der kludrer under sit forsøg på at være god."

Otto tav stadig, yderst fortørnet.

Lidt efter fortsatte doktoren:

"Nu tager jeg først den mindste sag: din opførsel overfor din kone. Jeg hører, du gik hen og fik talt ud. Jeg ved ikke, om det var rigtigt eller galt, du opirrede hende i hvert fald. Så fornærmede hun dig i Statsrådet, og til svar fornærmede du hende – mand og kone for åbent tæppe! Ovenpå den historie agter du så at tilbagekalde den fuldmagt, du har givet hende – det fortæller man her, og den slags historier spredes jo som en løbeild. Vil hun nogensinde kunne tilgive dig det? Hun, der er ung, ærgerrig og ved, at hun besidder talenter, du mangler? Aldrig, Otto. Og som for at sætte kronen på værket, så går du midt under din ægteskabelige krise hen i en vinduesniche og har fortrolig passiar med den farlige von Rosen. Jeg tænker mig ikke, der blev sagt noget galt, men det var en tankeløs mangel på hensyn til din kone. Jeg vil sige dig, von Rosen er ikke anstændig."

"Gotthold, jeg vil ikke høre noget ondt om grevinden."

"Noget godt får du sikkert ikke at høre om hende," svarede Gotthold, "og vil du, at din kone skal stå som idealet af den virkelig fine dame, så skal du rense hoffet for de anløbne."

"Hvor kan et sådant fraseord dog virke uretfærdigt," udbrød Otto. "Det er uligheden mellem kønnene. Du kalder hende anløben. Men hvad er så Gondremark? Hvis hun nu var en mand –"

"Det ville komme ud på ét," sagde Gotthold hårdt. "Når jeg ser en mand, der er nået til skelsår og alder, og som taler dobbelttydigt og brovter med sine laster, så ser jeg til den anden side. 'Du er jo ikke engang en gentleman,' siger jeg. Og hun, hun er ikke engang dame."

"Hun er den bedste ven, jeg har, og jeg ønsker, hun bliver respekteret."

"Er hun din ven, så siger jeg så meget desto værre," svarede doktoren. "Det bliver ikke ved det."

"Ja, det er det overbærende og kærlige ved dyden," udbrød Otto. "Frugten er plettet, altså helt fordærvet. Men jeg kan sige dig, du gør fru von Rosen blodig uret."

"Kan *du* sige mig det!" sagde doktoren og smilede tvivlende.

Otto blev rød i hovedet.

"Nej, se du på din kone og skam dig så. Det er en kvinde at blive gift med og derpå miste. Hun er af gudernes slægt, og du ser hendes sjæl i hendes øjne."

"Jeg hører, du har forandret dit syn på Seraphina," sagde Otto.

"Forandret det!" udbrød doktoren og rødmede. "Hvornår har jeg set anderledes på hende? Men jeg indrømmer, jeg beundrede hende i Statsrådet. Da hun sad dér uden at sige noget, men stampede let med foden, beundrede jeg hende, som jeg ville beundre en orkan. Havde jeg hørt til dem, der tør vove sig ind i ægteskabet, så havde det netop været en skabning, der kunne have fristet mig. Hun virker indbydende, som Mexico virkede indbydende på Cortez. Det var en vanskelig opgave, indbyggerne uvenlige – ja, jeg tror grusomme – men hovedstaden var brolagt med guld, og luften strømmede ud fra

selve paradiset. Ja, en sådan erobrer kunne jeg ønske mig at være. Men at flirte med von Rosen! Aldrig i livet!"

"Hvem taler du til?" udbrød Otto. "Du er dog vel den, der meget godt ved, at jeg elsker min hustru!"

"Å, elsker!" udbrød Gotthold, "elsker er sådan et stærkt ord. Det står i alle leksika. Havde du elsket hende, havde hun elsket dig igen. Hvad forlanger hun? Lidt udholdenhed."

"Det er svært at elske for to."

"Svært? Hvor er prøvestenen! Å, jeg kender mine digtere," udbrød doktoren. "Vi er kun støv og ild, alt for indtørrede til at kunne tåle livets svidende flammer, og kærligheden skulle som skyggen fra en stor klippe ikke blot give ly og forfriskelse til elskeren, men også til hans elskede og deres børn, og deres venner skulle søge hvile i udkanterne af dette fredens sted. Kærligheden er ikke kærlighed, når den ikke kan bygge et hjem. Og du kalder det kærlighed at være misundelig, at trættes og at udpege fejl? Du kalder det kærlighed, at du åbenlyst modarbejder hende, og at I gensidigt håner hinanden? Kærlighed!"

"Gotthold, du er uretfærdig. Jeg kæmpede for mit land."

"Ja, dér har vi det værste af det hele," svarede doktoren. "Du kunne ikke engang indse, at du havde uret, og at tilbagetog nu ville være undergang for dem."

"Ja, men du støttede mig jo!" udbrød Otto.

"Det gjorde jeg. Jeg var lige så dum som du. Men nu er mine øjne åbne. Hvis du fortsætter, som du har begyndt, lader denne fyr Gondremark falde i unåde og offentliggør dine private forhold, vil der ske det mest modbydelige her i Grünewald. En revolution, min ven – en revolution."

"Af en rød at være taler du mærkværdigt."

"Jeg er rød republikaner, men ikke rød revolutionær," svarede doktoren. "En fuld grünewalder er ikke hyggelig. Der er kun én, der kan redde Grünewald i den klemme, og det er den tvetungede Gondremark, som jeg indstændigt råder dig til at slutte fred med. Det bliver ikke dig, det kan aldrig blive dig, du, der, som din kone sagde, ikke kan gøre noget, du, der bruger tiden til at bede om penge! Og i Himlens navn, hvad skal du have penge til? Hvorfor penge? Hvad er det for et hemmelighedsfuldt idioti?"

"Det var ikke til noget dårligt formål. Jeg ville købe en landejendom," sagde Otto surmulende.

"Købe en landejendom!" udbrød Gotthold. "Købe en landejendom!"

"Ja, hvad så? Jeg har købt den, hvis du endelig vil vide det."

Gotthold næsten hoppede op fra stolen. "Hvordan bar du dig ad med det?"

"Hvordan?" gentog Otto overrasket.

"Ja, hvordan?" svarede doktoren. "Hvordan kom du til pengene?"

Fyrstens ansigt blev mørkt. "Det er min private sag."

"Jeg ser, du skammer dig," svarede Gotthold. "Du købte altså en landejendom, da dit land var i nød – uden tvivl for at være klar til at abdicere, og jeg går ud fra, at du stjal pengene. Der er ikke tre måder, hvorpå man får penge, men kun to: enten tjener man dem, eller man stjæler dem. Og nu kommer du så her, for at jeg skal styrke din forfængelighed! Men jeg vil først have klarhed over denne sag. Så længe jeg ikke ved, hvad der er rigtigt eller galt ved denne historie, skal jeg nok passe mig selv.

Selv om en mand er den ynkeligste fyrste, man kan tænke sig, kan han godt være en pletfri gentleman."

Fyrsten havde rejst sig, han var helt hvid i ansigtet.

"Gotthold, du siger mere, end jeg kan finde mig i. Pas på, mand!"

"Truer du mig, min ven?" spurgte doktoren barsk. "Det ville være en besynderlig slutning."

"Hvornår har du set mig bruge min magt i mine private forhold?" udbrød Otto. "Overfor hvilken som helst privatmand ville dine ord være en utilgivelig fornærmelse, men mig skyder du på, i fuld sikkerhed, og jeg har blot at komplimentere for dig for din oprigtighed. Jeg skal ikke blot tilgive dig, men også beundre dig, fordi du har talt rent ud til denne – denne frygtelige hersker, som Nathan til David. Uden ringeste hensyn rykkede du gammelt venskab op med rode, og du lader mig ikke beholde noget. Dermed er det sidste bånd bristet. Jeg tager Himlen til vidne på, at jeg har søgt at gøre det rette, og jeg har nu den belønning, at jeg står ganske ene. Du siger, jeg er ingen gentleman, og dog er det fra dig, at stiklerierne og spottegloserne er kommet. Jeg mærker meget godt, hvem der har din sympati, men skal ikke sige noget til det."

"Men er du da gal, Otto?" udbrød Gotthold og sprang op. "Fordi jeg spørger dig, hvordan du kom til visse penge, og fordi du ikke vil –"

"Hr. von Hohenstockwitz, jeg beder ikke mere om Deres bistand ved mine anliggender. Jeg har hørt alt, hvad jeg ønskede, og De har nedtrampet min forfængelighed i tilstrækkelig grad. Det kan gerne være, at jeg ikke kan regere, og at jeg heller ikke kan elske – De siger det, så jeg må tro på Deres

ærlighed, men Gud har givet mig én dyd: jeg kan endnu tilgive. Jeg tilgiver Dem, selv i denne lidenskabsfyldte stund ser jeg mine egne fejl, og hvad der kan være undskyldning for Dem, og når det er mit ønske, at jeg for fremtiden må være fritaget for samtale med Dem, skyldes det ikke vrede fra min side – ikke vrede – men der er ikke det menneske på jorden, der kan udholde at blive irettesat på den måde. De har haft den tilfredsstillelse at se Deres hersker græde og den person, De så ofte har drillet med hans lykke, reduceret til den yderste grad af forladthed og elendighed. Nej – jeg vil ikke høre noget, som Deres fyrste forlanger jeg det sidste ord, og det sidste, jeg siger, er – jeg tilgiver Dem."

Med de ord var Otto ude af biblioteket, og doktor Gotthold stod alene tilbage som et bytte for de mest modstridende følelser: sorg, anger og munterhed. Han gik frem og tilbage, løftede hænderne og lod dem atter synke, mens han spurgte sig selv, hvem af dem der var mest at dadle for dette ulykkelige brud. Så åbnede han et skab og fremtog en flaske rhinskvin og en pokal af dybt, rubinrødt, bøhmisk glas. Det første glas gav ham lidt varme og lidt trøst, og da han havde drukket det andet, begyndte han at se ned på ulemperne oppe fra et solbeskinnet bjerg. Da han havde denne falske trøst og betragtede livet gennem det gyldne fluidum, sukkede han velbehageligt og indrømmede med et smil og nogen rødme, at han havde været noget for ligefrem i sin samtale med fætteren. "Det var jo også sandt, hvad han sagde, for på min munkemaner tilbeder jeg jo også selv fyrstinden." Skønt han sad der ganske alene, rødmede han endnu mere, da han drak ud på Seraphinas velgående.

11. Forsynet von Rosen. Første akt: Hun narrer baronen

På et tilstrækkelig sent tidspunkt eller, for at være mere nøjagtig, klokken tre om eftermiddagen viste grevinde von Rosen sig for verden. Hun gik hurtigt ned ad trappen og ud igennem haven. Hun havde en sort mantille over hovedet, og det lange slæb på hendes sorte fløjlskjole slæbte i støvet, uden at hun ofrede det en tanke.

Ved den modsatte ende af den lange have lå den store residens, hvor førsteministeren besørgede sine forretninger og fornøjelser. Grevinden tilbagelagde hurtigt det lille stykke vej, der var tilstrækkelig langt for Mittwaldens lempelige krav til velanstændigheden, åbnede en lille dør med sin egen nøgle, gik op ad en trappe og trådte uanmeldt ind i Gondremarks arbejdsværelse. Det var et stort og meget højt værelse med mange bøger i høje reoler, papirer på bordet, papirer på gulvet og hist og her et maleri. Gardiner eller portierer var der knapt med, henne i den store, blå stenkamin flammede og lyste det, og dagslyset strømmede ind gennem en stor glaskuppel oppe i loftet. Midt i stuen sad den store baron Gondremark i skjorteærmer, han var næsten helt til ende med den dags forretninger, og tiden til hvile eller adspredelse var nær. Det var, som om hans ansigtsudtryk og hele væsen havde forandret sig. Gondremark var i sit hjem en fuldstændig modsætning til Gondremark i ministeriet eller ved hoffet. Nu var der en massiv jovialitet over ham, og den klædte ham, hans ansigt lyste af klog, elskværdig velvilje, og nu havde han slet ikke det listige

eller barske over sig. Han sad og nød tilværelsen i den lune stue, og det var, ligesom han solede sig foran ilden.

"Nå, endelig!" udbrød han.

Grevinden sagde ikke noget, da hun trådte ind i stuen, lod sig falde ned på en stol og lagde benene over kors. Med sine kniplinger og sit fløjl, sine sorte, elegante strømper og det snehvide skørt, sin skønne, fornemme profil og sit velskabte legeme dannede hun en ejendommelig modsætning til den store, sorte og kloge satyr henne ved kaminen.

"Hvor ofte sender du dog bud efter mig? Det er rent ud kompromitterende."

Gondremark lo.

"Hvor fanden var du henne? Du kom ikke hjem før ud på morgenstunden."

"Jeg var ude at give almisse."

Baronen lo igen højt og længe, for når han var i skjorteærmer, var han meget gemytlig. "Det er godt, jeg ikke lider af skinsyge," sagde han. "Men du kender min måde: fornøjelse og frihed går hånd i hånd. Jeg tror, hvad jeg tror, det er ikke meget, men det tror jeg. – Men nu til forretninger. Har du ikke læst mit brev?"

"Nej, jeg havde hovedpine."

"Godt, så har jeg sandelig nyheder," udbrød Gondremark. "Jeg var helt vild efter at komme til at tale med dig i aftes og nu hele formiddagen, for i går eftermiddags opnåede jeg endelig at komme til et resultat. Skibet har nået havnen, endnu et tag, og så er jeg færdig med at sejle for fyrstinde Ratafia. Ja, det er besørget. Jeg har ordren her, det hele egenhændig skrevet af Ratafia, og jeg går med den hos mig. I nat klokken tolv bliver fyrst Tankeløs taget i sin seng og som et dukkebarn puttet ind i

en vogn. I morgen tidlig har han den vidunderligste udsigt fra Felsenburgs fangetårn. Farvel med dig, Tankeløs! Krigen går sin gang, pigebarnet er i mine hænder, jeg har længe været uundværlig, nu bliver jeg ene om det hele. Jeg har slæbt rundt med alle disse forberedelser ligesom Samson med Gazas porte," fortsatte han hoverende, "nu kaster jeg byrden fra mig."

Hun sprang op, lidt mere bleg end før.

"Er det sandt?" udbrød hun.

"Ja, jeg har taget stikket hjem."

"Det tror jeg ikke, Heinrich. En ordre – og skrevet af hende selv? Nej, det tror jeg ikke på."

"Jeg sværger, det er sandt."

"Hvad bryder du – eller jeg – os om eder? Hvad vil du sværge ved? Vin, kvinder og sang? Det vil ikke være bindende." Hun gik nærmere hen til ham og lagde hånden på hans arm. "En ordre – fra hende? Nej, Heinrich, aldrig i livet! Jeg tror det ikke. Før vil jeg dø. Du har en eller anden hemmelig hensigt – jeg aner ikke, hvad det vel kan være – men der er ikke et sandt ord i det, du siger."

"Skal jeg vise dig den?"

"Det lader du nok være med."

"Uforbederlige sadducæer!" udbrød han. "Nu skal jeg omvende dig, du skal få ordren at se."

Han gik hen til den stol, over hvilken han havde kastet frakken, og fra brystlommen fremtog han et papir, som han holdt henimod hende.

"Læs det selv," sagde han.

Hun tog det grådigt, og hendes øjne lynede, da hun gennemlæste det skrevne.

"Haha!" lo baronen. "Dér falder dynastiet, det var mig, der styrtede det, og det er os to, der arver det." Det var, ligesom han voksede, mens han sagde det, og i næste øjeblik strakte han leende hånden frem.

"Giv mig så dolken," sagde han.

Hun førte lynsnart hånden, der holdt papiret, om på ryggen og så ham lige ind i ansigtet.

"Nej, nej," sagde hun. "Du og jeg har først en ting, vi skal afgøre. Mener du, jeg er blind? Hun ville aldrig give det papir til nogen mand, uden at denne netop var hendes elsker. Her står du – hendes elsker, hendes medskyldige og hendes herre – jeg tror det gerne, jeg kender din magt. Men hvad er jeg?" udbrød hun. "Jeg, som du bedrager."

"Skinsyg, Anna?" udbrød Gondremark. "Det ville jeg aldrig have troet om dig! Men jeg erklærer ved alt, hvad der er troværdigt, at jeg er ikke hendes elsker. Jeg tænker mig, jeg nok kunne være det, men jeg har endnu ikke vovet at tilstå hende min kærlighed. Det lille skind, hun er så uvirkelig, en lille mekanisk dukke, der tripper rundt og pjatter. Så vil hun, og så vil hun ikke. Der er ved gud ingen, der kan regne med hende. Hidtil har jeg fået min vilje alligevel, og jeg har så holdt elskeren i reserve. Du må få bugt med det anfald, Anna," sagde han alvorligt, "der må ikke være nogen selvantændelse. Jeg lader hende tro, at jeg tilbeder hende, og fik hun blot den mindste anelse om vort forhold, er hun så dum, så snerpet og så egoistisk, at hun meget godt kan finde på at spolere det hele."

"Det er alt sammen nydeligt sagt," svarede hun. "Hvem er du sammen med dag efter dag, og hvad skal jeg tro, dine ord eller dine handlinger?"

"Så skulle da fanden stå i dig, Anna! Er du da blind?" udbrød Gondremark. "Du kender mig. Er jeg af den slags, der bryder sig om sådan en nipsgenstand? Det er hårdt nok, at du antager mig for en troubadour, efter at vi har kendt hinanden så længe. Er der noget, jeg hader, så er det den slags kanvasbroderier. Må jeg bede om en kvinde, der er menneske ligesom jeg selv. Du er min, du blev skabt for mig, og du morer mig. Hvorfor skulle jeg spille komedie for dig, hvad ville jeg vinde ved det? Hvis jeg ikke elsker dig, hvad nytte er du så til for mig? Ingen, det er da klart som dagen."

"Elsker du mig, Heinrich?" spurgte hun smægtende.

"Jeg elsker dig næst efter mig selv, og jeg ved ikke, hvordan jeg skulle holde det ud, hvis jeg mistede dig."

"Ja, så vil jeg da tro dig," sagde hun, lagde papiret sammen og stak det i lommen. "Jeg vil tro dig, og jeg slutter mig til sammensværgelsen. Gør kun regning på mig. Du sagde, det skulle være ved midnat? Jeg ser, du har overdraget det til Gordon. Det er udmærket, han kender ikke til at gøre sig skrupler."

Gondremark så mistroisk på hende.

"Hvad vil du med papiret?" sagde han. "Kom her med det."

"Nej, jeg beholder det," svarede hun. "Det er mig, der må forberede slaget, du kan ikke klare det uden mig. Og skal jeg kunne gøre mit bedste, må jeg have papiret. Hvor træffer jeg Gordon? Er han oppe i sin lejlighed?" Hun talte med en lidt unaturlig, febrilsk selvbeherskelse.

"Anna," sagde han alvorligt, og nu viste han det mørke, sure ansigt fra slottet i stedet for det mere åbne og velvillige hjemmeansigt, "nu giver du mig det papir! – én, to, tre!"

"Vogt dig, Heinrich," sagde hun og så op på ham. "Jeg lader mig ikke kommandere."

De så begge faretruende ud, og i nogle øjeblikke var der ildevarslende tavshed. Så skyndte hun sig at få det første ord, og hendes latter lød klart og ærligt, da hun talte.

"Vær nu ikke et barn," sagde hun. "Du overrasker mig. Hvis dine forsikringer passer, kan du ikke have nogen grund til at tvivle på mig, og heller ikke har jeg nogen grund til at bedrage dig. Vanskeligheden er den at få fyrsten ud af slottet uden at vække opsigt. Hans tjenere er ham hengivne, og et råb eller skrig kan ødelægge det hele."

Han fulgte hendes tankegang.

"De må overmandes og forsvinde sammen med ham," sagde han.

"Dermed mislykkes hele din plan," udbrød hun. "Han tager ikke sine tjenere med sig, når han tager ud på jagt, det ved hvert barn. Nej, det er en dum plan, den må skyldes Ratafia. Hør nu, hvad jeg siger. Du ved, fyrsten tilbeder mig?"

"Ja, det ved jeg. Stakkels Tankeløs, jeg krydser hans vej."

"Hvad siger du nu, om jeg får ham alene ud af slottet og hen til en rolig krog i parken – for eksempel hen til den flyvende Merkur? Gordon kan så være posteret inde i krattet, og vognen venter ved templet. Der lyder intet råb, ikke nogen som helst larm, fyrsten forsvinder ganske simpelt – hvad siger du til det? Kan jeg ikke nok bruges som forbundsfælle? Er mine kønne øjne ikke nyttige? Heinrich, gå ikke hen og sæt din Anna overstyr – hun har dog nogen magt."

Han slog med hånden mod kaminen.

"Din heks," sagde han. "Du har ikke din lige i djævelskab i hele Europa. Det er pragtfuldt. Det hele vil gå, som det var smurt."

"Kys mig så og lad mig gå. Jeg må nu tale med min Tankeløs," sagde hun.

"Ja, vent nu lidt," sagde baronen. "Det haster vel ikke så stærkt. Jeg ville ønske, jeg kunne stole på dig, men du er en så lunefuld satan, at jeg tør ikke."

"Tvivler du på mig, Heinrich?"

"Tvivl er ikke ordet," sagde han. "Jeg kender dig. Ingen – allersidst du selv – ved, hvad du kunne finde på at gøre, når du først var vel ude af huset og havde fået dette papir med dig. Jeg skal sige dig, du er lige så ondskabsfuld som en abe," sluttede han og rystede overbærende på hovedet.

"Ja, men jeg sværger ved min sjæls frelse ..."

"Jeg er ikke spor af interesseret i at høre dig sværge," sagde baronen.

"Du mener, jeg ikke har nogen religion, og at jeg er blottet for ethvert begreb om ære. Jeg vil ikke diskutere det med dig, men jeg siger det nu for alvor: lad mig beholde denne ordre, og fyrsten bliver arresteret – tag den fra mig, og du ved, at jeg vælter kareten. Stol på mig eller vær bange for mig, nu kan du selv vælge." Hun rakte ham papiret.

Der foregik en indre kamp hos baronen, og han stod uden at kunne bestemme sig, mens han vejede de to farer mod hinanden. Én gang rakte han hånden frem og lod den så atter synke.

"Nå, siden du kalder det at stole på dig ..."

"Sig ikke mere," afbrød hun, "det svækker det gode indtryk af din holdning og dit minespil. Siden du nu har opført dig som

en rar dreng, skønt du ikke vidste hvorfor, skal jeg nedlade mig til at sige dig det. Jeg går op på slottet for at ordne det med Gordon, men hvordan skal jeg få Gordon til at adlyde mig? Og hvorledes kan jeg forudse det belejlige tidspunkt? Det kan være ved midnatstid eller allerede, når mørket falder på, det kommer alt sammen an på tilfældet, og skal jeg handle, må jeg være frit stillet og holde trådene i min hånd. Og nu går så din Vivian," udbrød hun. "Slå mig så til din ridder!" Hun udbredte armene og så på ham med et strålende smil.

Han kyssede hende, og da han slap hende, sagde han: "Hver har sin private lille dårskab, og jeg er glad, at min ikke er værre. Nu af sted med dig!"

12. Forsynet von Rosen. Anden akt: Hun giver fyrsten besked

Grevindens første indskydelse var at gå tilbage til sin villa for at rette på sit toilette. Hvad det så siden ville ende med, var det hendes faste beslutning at aflægge fyrstinden et besøg, og overfor en kvinde, hun holdt så lidt af, ville hun sandelig tage sig ud til sin fordel. Det tog ikke ret mange minutter. Hun havde et skarpt blik for de dele, hun var ikke af dem, der rådvilde og hjælpeløse famler rundt imellem deres ting for efter timelange anstrengelser at komme til syne som gamle modejournaler. En løsnet krølle, en velberegnet uorden i frisuren, en lille knipling, lidt farve på kinderne, en gul rose i brystet, og billedet var færdigt og fuldendt.

"Så, nu er det godt," sagde hun. "Vil De give min vogn ordre til at følge mig op til slottet. Om en halv time må den vente udenfor."

Det var ved at blive mørkt, og der blev tændt i butikkerne hen gennem den træbeplantede hovedgade i Ottos residensstad, da grevinden drog ud på sin vigtige færd. Hun var i godt humør, fornøjelse og interesse forhøjede hendes skønhed, og det vidste hun. Hun standsede foran en strålende juvelbutik, derpå så hun en yndig dragt i en modeforretning, og da hun nåede lindealleen med det høje skyggende løvtag og de mange spadserende, tog hun plads på en bænk for at nyde øjeblikkets tilfældige små glæder. Det var koldt, men det mærkede hun ikke på grund af den indre varme. I mørket, hvor hun sad, strålede og lyste hendes tanker som juvelererens guld og rubiner, og

hendes øren, der opfangede lyden af de mange fodtrin, omsatte alle disse lyde i musik.

Hvad var det, hun skulle gøre? Hun sad her med det papir, det hele afhang af. Otto, Gondremark og Ratafia, ja, selve staten lå her på hendes vægt og vejede ikke så meget til som støv, blot hun rørte ved en vægtskål med sin lillefinger, ville hun sætte det hele i stærk bevægelse, hun ligefrem følte det kildrende ved sin uhyre magt, og så lo hun højt ved at tænke på, hvor letsindigt hun kunne bruge den. Det svimlede ved almagten, cæsarernes sygdom angreb nu hendes fornuft. "Hvor verden dog er gal!" tænkte hun og lo højt af fryd.

Et lille barn med fingeren i munden standsede et par skridt fra hende og så forbavset på den leende dame. Hun kaldte barnet nærmere til sig, men det blev stående. Med den besynderlige lidenskab, som man kan iagttage hos kvinderne over alt i verden, besluttede grevinden at overvinde denne tilbageholdenhed, og lidt efter sad barnet på hendes skød. Tommelfingeren var stadig i munden og øjnene stift rettede på hendes ur.

"Hvis du nu havde en bjørn af ler og en abekat af porcelæn, hvilken ville du så helst slå itu?" spurgte grevinden.

"Ja, men jeg har ingen," sagde barnet.

"Se, her er en blank gylden, for hvilken du kan købe både den ene og den anden. Den giver jeg dig med det samme, hvis du besvarer mit spørgsmål. Nå, lerbjørnen eller porcelænsaben?"

Den lille knægt svarede ikke, men stirrede kun på mønten med store øjne. Oraklet ville ikke svare, så grevinden gav ham et let kys og trykkede pengestykket i hånden på ham, hvorpå hun gik videre med svingende, elastiske skridt.

"Hvem af de to skal jeg slå i stykker?" sagde hun grundende og lod med velbehag hånden glide hen over hårets omhyggelige uorden. "Hvem af dem?" spurgte hun himlen med klare øjne. "Elsker jeg dem begge eller ingen af dem? Lidt – lidenskabeligt – slet ikke? Begge eller ingen af dem – begge tror jeg, men jeg skal i hvert fald nok gøre kål på Ratafia."

Da hun var gået gennem jernporten, op ad kørevejen og havde nået den fliselagte terrasse, var det blevet helt mørkt. Hele slottets facade var oplyst og lygterne lyste klart over portalens store trappeparti. Ude mod vest kunne man endnu skimte den sidste erindring om solnedgangen. Nogle lavgule pletter mellem lysgrønne striber, og grevinden stod stille og så farverne svinde.

"At tænke sig, at jeg står her som den legemliggjorte skæbnegudinde," sagde hun, "og ikke aner jeg, til hvilken side jeg vil bestemme mig! Hvilken anden kvinde ville ikke i mit sted have sin bestemte sympati eller antipati og regne sig selv for direkte interesseret. Jeg takker himlen, at jeg blev født med en retfærdig tankegang!"

Ottos vinduer var stærkere oplyst end de øvrige, og hun så op imod dem med stigende ømhed.

"Hvordan føler man det at være forladt?" tænkte hun. "Den kære, dumme dreng! Hun fortjener, at han ser denne ordre."

Uden at tøve længere gik hun ind i slottet og bad om at få fyrst Otto i tale. Man svarede hende, at fyrsten havde trukket sig tilbage og ønskede at være uforstyrret. Hun opgav sit navn, og et øjeblik efter gav en lakaj hende den besked, at fyrsten bad hende meget undskylde, men han kunne ikke tale med nogen.

"Så skriver jeg," sagde hun og nedkradsede nogle linjer om, at det gjaldt liv og død. "*Hjælp mig, kære fyrste. Ingen anden kan hjælpe mig.*"

Denne gang kom lakajen endnu hurtigere tilbage og bad grevinden følge med. Det ville være Hans Højhed en glæde at tage imod Frau Gräfin von Rosen.

Otto sad ved kaminen i sit store våbenkammer og i det skiftende lys blinkede våben af alle slags ned til ham fra de høje vægge. Hans ansigt var vansiret af gråd, han så gnaven og bedrøvet ud, og han rejste sig heller ikke for at modtage sin gæst, men bad blot lakajen forsvinde. Den følelse af almindelig ømhed, der hos grevinden gjorde det af for både hjerte og samvittighed, gjorde sig heftigt gældende ved synet af denne sorg og svaghed. Hun gik straks op i sin rolle, og i det øjeblik, de var alene, trådte hun et skridt frem, og med en pragtfuld gestus udbrød hun: "Op!"

"Fru von Rosen, De har brugt stærke ord," sagde Otto sørgmodigt. "De taler om liv og død. Hvem er det, der er truet på den måde? Hvem er så trøstesløst stillet, at selv Otto af Grünewald kan hjælpe ham?"

"Hør nu først navnene på de sammensvorne: fyrstinden og baron Gondremark. Kan De så ikke gætte resten?" Da han vedblev at være tavs, udbrød hun: "Det er Dem!" og pegede på ham. "Det er Dem, de truer. Deres og min skurk har lagt hovederne sammen og dømt Dem. Men de regnede ikke med Dem eller med mig. Vi danner et *partie carrée*, kære fyrste, i kærlighed og politik. De andre spiller es ud, men det tager vi med trumf. Så, makker, skal jeg så trække mit kort?"

"Forklar Dem, frue, jeg er ikke med."

"Se da her," sagde hun og rakte ham ordren.

Han tog den, det gav et sæt i ham, da han læste indholdet, og uden at sige noget, holdt han hånden op for ansigtet. Hun ventede forgæves på, at han skulle sige noget.

"Hvad for noget! Tager det modet fra Dem!" udbrød hun. "De kan lige så gerne søge vin i en mælkespand som kærlighed i det pigebarns hjerte. Vis Dem nu som en mand og lad løvernes forbund blive efterfulgt af musenes sammensværgelse, så vi omstyrter de store og mægtige. De var modig nok i aftes, da der ikke stod noget på spil, og det hele var løjer. Her er der noget bedre at tage fat på, her er der virkelig noget, der er livet værd."

Han rejste sig ret hurtigt, og hans ansigt, der var lidt rødt, bar præg af bestemthed.

"Fru von Rosen, jeg er hverken uforstående eller utaknemmelig," sagde han, "dette er den sande fortsættelse af Deres venskab, men jeg ser, jeg må skuffe Deres forventninger. Det lader til, De venter, jeg på en eller anden måde skal gøre modstand, men hvorfor skulle jeg dog? Jeg har ikke meget at vinde, og nu da jeg har læst denne skrivelse, nu da dårens sidste korthus er falden sammen, nu ville det være en overdrivelse at nævne tab og Otto af Grünewald i samme åndedrag. Jeg har intet parti og ingen politik, ingen stolthed eller noget at være stolt af. Hvad i alverden venter De, at jeg skal kæmpe for? Og hvem skulle det være til fordel for? Eller vil De, at jeg skal bide og kradse som en væsel, der er jaget op i en krog? Nej, frue, De kan fortælle dem, der sendte Dem herhen, at jeg er rede til at tage af sted. Jeg vil i det mindste undgå at gøre skandale."

"De går Deres vej frivilligt?" udbrød hun.

"Det er måske for meget sagt, men jeg går i hvert fald med det samme. Jeg har længe ønsket en forandring i tilværelsen, og se, nu byder man mig den! Skal jeg så sige Nej? Gudskelov, jeg er da ikke i den grad blottet for humor, at jeg gør en sådan farce til en tragedie." Han kastede ordren hen ad skrivebordet. "De kan sige, jeg er parat," erklærede han fornemt.

"De er mere vred, end De vil indrømme," sagde hun.

"Vred?" udbrød han. "De må jo fejle noget! Jeg har ingen grund til at være vred. På alle mulige måder er jeg blevet belært om, hvor svag, upålidelig og uskikket jeg er. Jeg er et billede på svaghed, en kraftesløs hersker og tvivlsom gentleman. De selv, der er så overbærende, har to gange bebrejdet mig min letfærdighed. Og jeg skulle nu være vred? Jeg føler måske nok uvenligheden ved det, men jeg er tilstrækkelig rettænkende til at kunne begribe årsagerne til dette statskup."

"Hvem har sagt Dem alt dette?" udbrød hun forundret. "De mener, De ikke har opført Dem godt. Kære fyrste, var De ikke ung og smuk, ville jeg afsky Dem for Deres dyders skyld. De går så vidt i dyd, at De nærmer Dem det ordinære. Og hvad angår denne utaknemmelighed –"

"Forstå mig ret, grevinde," svarede fyrsten og blev endnu mere rød, "der kan ikke være tale om taknemmelighed og heller ikke om stolthed. Jeg ved ikke, hvorledes det går til, at De er her, men uden tvivl har De ladet Dem lede af Deres venlighed, og nu er De blevet indblandet i, hvad der kun angår min familie. De ved slet ikke, hvad min kone, Deres statsoverhoved, kan have lidt, det tilkommer hverken Dem – eller mig – at dømme om den ting. Jeg indrømmer, at jeg har fejlet, og stod det anderledes til, ville den mand være en tom pralhans, der ville

tale om kærlighed og flygte for en ringe ydmygelse. Det kan man læse i alle læsebøger, at en mand bør kunne dø, når det behager hans elskede, og så skulle man ikke kunne gå i fængsel?"

"Kærlighed? Hvad har kærlighed med Deres fængsling at gøre?" udbrød grevinden og så spørgende op mod loftet. "Himlen ved, jeg regner kærlighed så højt som nogen, det turde vel fremgå af min hele livsførelse, men jeg indrømmer ikke, at man kan kalde det kærlighed hos en mand, når hans følelser ikke gengældes i samme grad. Så er det kun måneskin. Og De glemmer tillige, at sammensværger hun sig med Gondremark mod Deres frihed, kan hun også sammensværge sig med ham mod Deres ære."

"Min ære?" gentog han. "Af en kvinde at være overrasker De mig. Hvis det ikke er lykkedes mig at vinde hendes kærlighed eller spille min rolle som ægtemand, hvad ret har jeg så? Eller hvilken ære er der tilbage under et sådant nederlag? Ikke nogen ære, jeg kan kendes ved. Jeg er blevet en fremmed. Hvis min kone ikke elsker mig mere, går jeg i fængsel, siden det er hendes vilje; hvis hun elsker en anden, kan jeg jo ikke være noget mere passende sted. Hvis fejl skulle det være, når det ikke var min? De taler ligesom alt for mange kvinder med en mands tunge. Var jeg selv faldet i fristelse (og Himlen skal vide, det kunne let være sket), da ville jeg have skælvet, men stadig dog håbet og bedt om hendes tilgivelse. Og min forseelse ville have været højforræderi mod kærligheden. Og lad mig sige Dem, frue," fortsatte han heftigere og mere irriteret, "at har en mand ved sin unyttighed, uselvstændighed og lunefuldhed overskredet grænserne for hustruens tålmodighed og

overbærenhed, så tåler jeg ikke, at nogen mand eller kvinde bedømmer hende uretfærdigt. Hun er fri, manden har ikke været nogen mand."

"Fordi hun ikke elsker Dem?" udbrød grevinden. "De ved jo, hun er ude af stand til at nære sådanne følelser?"

"Sig hellere, at det var mig, der ikke var i stand til at vække de følelser."

Fru von Rosen lo højt.

"Dåre, De er!" udbrød hun. "Jeg er jo selv forelsket i Dem!"

"Frue, De er fuld af medlidenhed," svarede fyrsten og smilede. "Men det nytter ikke at diskutere tingene. Jeg ved, hvad jeg vil. Jeg ligner måske Dem i åbenhjertighed, når jeg ved, hvad der er min fordel og benytter mig af det. Jeg er ikke uden anlæg for eventyr. Jeg befinder mig i en falsk stilling, hvilket indrømmes fra alle sider – hvorfor så modsætte sig min plan?"

"Når De har bestemt Dem, hvorfor skulle jeg så få Dem fra det?" sagde grevinden. "Jeg er fræk nok til at indrømme, at jeg vinder ved det. Gå, De tager mit hjerte med Dem eller i hvert fald mere af det, end jeg ønsker; i nat vil jeg ikke kunne sove ved at tænke på Deres elendighed. Men vær ikke bange, jeg skal ikke påvirke Dem, De er så dum og så tapper."

"Ak, frue, Deres penge!" udbrød fyrsten. "Det var galt af mig at tage imod dem, men De er vidunderlig til at overtale. Gudskelov, at jeg endnu kan give et rimeligt vederlag." Han tog nogle papirer fra kaminhylden. "Her er skøderne, frue," sagde han. "Jeg har ingen brug for dem dér, hvor jeg skal hen, og det er den eneste måde, hvorpå jeg kan gengælde Dem Deres venlighed. De lånte mig pengene uden nogen som helst sikkerhed, idet De kun fulgte Deres hjertes stemme. Nu er

rollerne lidt anderledes. Grünewaldfyrstens sol er ved at gå ned, og jeg mener, jeg kender Dem så godt, at jeg ikke betvivler, De igen vil se bort fra formerne og tage imod det bedste, han kan byde Dem. Hvis jeg kan se hen til noget behageligt i fremtiden, vil det være erindringen om, at den gamle bondemand fik lov til at leve videre i fred, og at De ikke taber ved det."

"Forstår De da ikke min modbydelige stilling?" udbrød grevinden. "Kære fyrste, det er ved Deres fald, at min tid begynder."

"Så meget mere ligner det Dem at friste mig til at gøre modstand," svarede Otto. "Men det kan ikke forandre forholdet mellem os, og jeg må for sidste gang som fyrste byde og befale Dem at tage papirerne." Med megen værdighed rakte han hende derpå dokumenterne.

"Å, jeg kan ikke lide at røre ved dem."

Der blev ikke sagt noget en lille tid, men så talte fyrsten igen.

"Ved De noget om, hvornår jeg skal arresteres?" spurgte han.

"Når det behager Deres Højhed!" udbrød hun. "Eller aldrig, hvis De i stedet for river det papir itu."

"Jeg vil helst, at det ikke varer for længe," sagde han. "Jeg vil kun skrive et brev til fyrstinden."

"Nu vel, jeg har rådet Dem til at gøre modstand. Hvis De foretrækker at finde Dem i alt, bør jeg arrangere det fornødne med Deres arrestation. Jeg tilbød at – ordne det fornødne," sagde hun, "men det var, fordi jeg ville være til nytte for Dem, kære ven. Vil De nu ikke drage fordel af det, så beder jeg Dem gå ned til den flyvende Merkur, hvor vi traf hinanden sidste nat. Det vil ikke være værre for Dem at gøre det, og det vil være meget bekvemt for os."

"Ja, vist så, frue. Når jeg er beredt på at tage imod den største ulykke, er det uvæsentligt med de nærmere enkeltheder. Nu beder jeg Dem gå og være forvisset om min taknemmelighed. Så snart jeg har skrevet et par linjer til afsked, skal jeg straks skynde mig til mødestedet. I aften er det ikke en så farlig kavaler, jeg møder," tilføjede han smilende.

Da han var borte, søgte han fuldt ud at beherske sig. Nu skulle han altså gennemgå en trist historie, hvor han ønskede at optræde så værdigt som muligt. Med hensyn til hovedsagen var der ikke den mindste vaklen hos ham, han var blevet så hjertesyg og så grufuldt ydmyget ved sin samtale med Gotthold, at han næsten tænkte sig det som en lettelse at skulle sættes i fængsel. Her gjorde han i det mindste et skridt, der ikke kunne bebrejdes ham. Det var en vej ud af vanskelighederne. Han satte sig ned for at skrive til Seraphina, og vreden blussede op i ham. I hans øjne blev fortællingen om al hans overbærenhed til noget uhyre stort, men endnu mere omfattende var den kulde, egoisme og grusomhed, der havde krævet hans overbærenhed for sluttelig at lønne den, som det nu ville ske. Pennen rystede i hånden på ham, og det forbavsede ham, at hans resignation nu helt var borte. I nogle få, hvidglødende ord sagde han farvel, kaldte sin fortvivlelse for kærlighed og sin harme for tilgivelse; så kastede han kun et kort afskedsblik på de omgivelser, der så længe havde været hans og nu ikke mere skulle være det, og derpå ilede han af sted – kærlighedens, eller stolthedens, fange.

Han gik ned ad den private trappe, han så ofte havde anvendt i langt mindre betydningsfulde timer. Portneren lukkede op, og på dørtærsklen blev han modtaget af den rene, kolde natteluft og stjernernes klare skær. Han så sig om og indåndede jordens

duft, derpå så han op mod stjernehimlen og blev helt beroliget. Hans lille, opstyltede tilværelse svandt ind til sin rette størrelse, og han så sig selv (den store martyr med det brændende hjerte!) som en lille prik under det store kolde himmelhvælv. Han følte allerede lindring for sine krænkelser, luften herude i det fri og den dybe stilhed dæmpede og formindskede al hans sindsbevægelse.

"Jeg tilgiver hende," sagde han. "Kan det være til nogen som helst nytte for hende, så tilgiver jeg hende."

Han gik hurtigt gennem haven og ud i parken til den flyvende Merkur. En mørk skikkelse kom frem imod ham.

"Undskyld, men hvis jeg har ret i at antage Dem for at være fyrsten, er De vist forberedt på at træffe mig."

"Det er måske hr. Gordon?" sagde Otto.

"Hr. oberst Gordon," svarede officeren. "Det er en ret kilden sag at få overdraget, og det vil være mig en stor lettelse, hvis alt forløber på en behagelig måde. Vognen er lige i nærheden, må jeg havde den ære at følge med Deres Højhed?"

"Hr. oberst," sagde fyrsten, "jeg er nu nået til det lykkelige øjeblik i mit liv, da jeg ikke giver, men modtager befalinger."

"En yderst filosofisk bemærkning," svarede obersten. "Min sandten, en såre træffende bemærkning. Det kunne have været selveste Plutark. Jeg er ikke i fjerneste grad knyttet til nogen her i dette fyrstendømme, for i så fald ville jeg være meget ked af de ordrer, jeg har fået. Men som forholdet nu er, og eftersom der ikke fra min side er noget unaturligt eller upassende ved det, ligesom Deres Højhed jo også optager det godt, begynder jeg at tro, vi vil få en storartet tid sammen – en storartet tid. For en fangevogter er jo kun en medfange."

"Må det være mig tilladt at spørge Dem, hr. Gordon, hvad der har bevæget Dem til at tage imod denne farlige og desværre vel utaknemmelige bestilling?"

"Å, det var ganske simpelt, fordi min gage vil i den tid være den dobbelte," svarede lykkeridderen.

"Ja så," sagde Otto. "Ja, jeg skal ikke indlade mig på at kritisere. Og dér ser jeg nu vognen."

Ganske rigtigt, på det sted, hvor to alleer krydsedes, holdt der en ekvipage med tændte lygter og firspand. Og lidt længere borte skimtedes en snes lansenerer inde under træernes skygge.

13. Forsynet von Rosen. Tredje akt: Hun oplyser Seraphina

Da grevinden forlod fyrsten, skyndte hun sig lige hen til oberst Gordon, og da hun ikke var tilfreds med at give besked om arrangementet, fulgte hun selv med obersten hen til den flyvende Merkur. Oberst Gordon bød hende armen, og passiaren mellem de to var både højrøstet og munter. Grevinden var i det bedste og mest sprudlende humør. Hun kunne knap tale for latter, hendes øjne strålede, og hendes ansigt, der ellers manglede farve, var nu fuldkomment og bedårende. Det skulle ikke have været svært for hende at få Gordon til at kaste sig på knæ for hende – det mente hun i hvert fald – men hun viste tanken fra sig.

Skjult bag syrenbuskene nød hun arrestationens smukke forløb og hørte de to mænds samtale dø bort, da deres skridt fjernede sig. Lidt efter lød der vognrullen og hestetrampen i den stille nat, og hurtigt tabte de lyde sig også. Fyrsten var borte.

Fru von Rosen så på uret. Hun mente, hun havde endnu tid til en lille ekstra nydelse. Hun skyndte sig op til slottet, da hun var bange for, at Gondremark skulle komme, og hun sendte fyrstinden sit kort og en indtrængende anmodning om at blive modtaget. Som grevinde von Rosen var hun "ukvalificeret" og ville sikkert ikke få adgang, men hun skrev, at hun kom med bud fra baronen, så hun blev øjeblikkelig indladt.

Fyrstinden sad alene ved bordet og lod, som hun spiste til middag. Hendes kinder var gråblege, plettede og øjnene tunge.

Hun havde hverken sovet eller spist, og hun havde endog forsømt at klæde sig ordentligt på. Med andre ord: hun var ikke veltilpas, hun så ikke godt ud, hendes mod var borte, og hun var forpint af samvittighedsnag. Grevinden drog en hurtig sammenligning og blev endnu mere strålende skøn.

"De kommer *de la part de Monsieur le Baron*, frue?" lød det slæbende fra fyrstinden. "Vil De ikke tage plads? Hvad har De at sige?"

"At sige?" gentog grevinden. "Å, jeg har meget at sige. Meget, som jeg hellere ville lade være at sige, og meget må jeg tie med, skønt jeg hellere ville sige det. I den henseende ligner jeg St. Paulus, og jeg ønsker altid at gøre, hvad jeg ikke bør gøre, Deres Højhed. Nå, for at være kategorisk – er det ikke sådan, det hedder? – jeg bragte Deres arrestordre til fyrsten. Han ville ikke tro sine egne øjne. 'Å,' udbrød han, 'kære fru von Rosen, det er ikke muligt – det kan ikke være muligt – jeg må høre det af Deres egen mund. Min kone er et stakkels vildledt pigebarn, hun er kun enfoldig, men ikke grusom.' '*Mon Prince*,' sagde jeg, 'hun er et pigebarn – og derfor grusom, ungdommen slår fluer ihjel.' – Det var så svært for ham at forstå det!"

"Fru von Rosen," sagde fyrstinden roligt, men med en begyndende vredesrødme i kinderne, "hvem sendte Dem herop, og i hvilket ærinde kommer De? Vil De sige mig det?"

"Jeg tror, fyrstinden forstår mig meget godt," svarede grevinden. "Jeg er ikke så filosofisk som Deres Højhed, jeg letter altid mit hjerte – det er så lille og rummer så lidt."

"Mener De, at fyrsten er blevet arresteret?" spurgte fyrstinden og rejste sig.

"Ja, mens De sad her og spiste," svarede grevinden og blev roligt siddende.

"De har udført Deres ærinde, fru grevinde, jeg skal ikke holde længere på Dem."

"Med Deres Højheds tilladelse, må jeg sige, at jeg er ikke færdig. Jeg har udstået meget i aften i Deres Højheds tjeneste. Jeg har lidt, jeg blev skabt til at lide i Deres tjeneste." Hun slog sin vifte op, mens hun talte, og mens hendes puls bankede hurtigt, bevægede hun viften langsomt og mageligt. Hun forrådte kun sin sindsbevægelse ved sit tindrende blik og den næsten uforskammede triumferen, hun så på fyrstinden med. Der var uopgjorte regninger imellem dem på mere end ét område, det følte grevinde von Rosen i hvert fald, og nu skulle hun være den, der gik af med sejren i ét og alt.

"De står ikke i min tjeneste, fru grevinde."

"Nej, men Deres Højhed ved, vi tjener begge samme person – og ved Deres Højhed det ikke, må jeg måske have fornøjelsen at sige det. Deres opførsel er så let – så let," gentog hun, og viften svingede højere opad og bølgede som en sommerfugl – "så Deres Højhed forstår det måske ikke fuldt ud." Grevinden skød viften sammen, lagde den i sit skød og indtog en lidt mindre magelig stilling. "Det gør mig virkelig ondt for en kvinde i Deres stilling. De havde alle fordelene til at begynde med – fødsel, passende ægteskabelig forbindelse, tillige ganske køn – og se nu blot, hvad det hele er blevet til! Stakkels pigebarn, at tænke sig, hvad det er blevet til. Men der er intet, der gør så megen fortræd som et flygtigt sind," bemærkede grevinden fint.

"Jeg tillader ikke længere, at De forglemmer Dem på den måde," udbrød Seraphina. "Jeg tror, De er fra forstanden."

"Ikke fra forstanden," svarede grevinden. "Jeg er klar nok til at forstå, at De ikke vover at bryde med mig i aften, og jeg er klog nok til at benytte mig af denne fordel. Da jeg forlod min stakkels fyrst … var han ved at græde øjnene ud af hovedet for en trædukkes skyld. Jeg har et blødt hjerte, jeg elsker min kønne ven. Det kan De ikke forstå, men jeg længes efter at give min fyrste den dukke, han ønsker sig, tørre hans stakkels øjne og lade ham vandre videre, lykkelig og glad. Å, De, umodne tåbe!" udbrød grevinden, idet hun rejste sig og pegede på fyrstinden med den lukkede vifte, der nu begyndte at skælve i hendes hånd. "De, trædukke!" udbrød hun, "har De i det hele taget et hjerte eller naturligt blod i Deres krop? Der er nu en mand, barn – en mand, der elsker Dem. Det er ikke noget, der sker to gange! Det er ikke almindeligt, mange skønne og kloge kvinder finder aldrig den lykke. Og De, jammerlige skolepige, De træder denne juvel under fødder! Tåbelig, som De er af lutter forfængelighed. Før De prøver på at regere kongeriger, skulle De kunne regere Dem selv i Deres hjem, for hjemmet er kvindens kongerige." Hun standsede og lo lidt, og det var besynderligt at høre hende le og at se hende. "Nu vil jeg sige Dem noget, som ikke skulle have været sagt. Von Rosen er en bedre kvinde end De, fyrstinde, siger jeg Dem, skønt De aldrig vil føle smerten ved at forstå det, og da jeg viste fyrsten den ordre, De havde udstedt, og så hans ansigt, smeltede mit hjerte og – jeg taler rent ud her – jeg bød ham hvile i mine arme!" Hun gik et skridt frem, mens hun talte, og med en vidunderlig skøn bevægelse strakte hun armene frem, og Seraphina veg tilbage. "Bliv ikke bange!" sagde grevinden, "det er ikke Dem, jeg byder den tilflugt, i hele verden er der kun én, der trænger til den, og

ham har De stødt fra Dem. Jeg siger Dem – jeg er stadig ganske åbenhjertig – jeg gav ham arrestordren og bad ham gøre modstand. De, der har forrådt Deres ægtefælle, kan forråde mig til Gondremark, min kære fyrste ville ikke forråde nogen. Forstå det nu rigtigt," udbrød hun, "det er udelukkende på grund af hans overbærenhed, at De sidder dér, han havde det i sin magt – det sørgede jeg for – at ombytte rollerne, han afslog det og gik i fængsel i Deres sted."

Fyrstinden talte, ret bedrøvet.

"Deres heftighed ryster mig og smerter mig," begyndte hun, "men jeg kan ikke vredes over det, der i det mindste gør Deres gode hjerte ære. De har taget fejl, men det var rigtigt, jeg fik det at vide. Jeg skal nedlade mig til at fortælle Dem noget. Det var med oprigtig beklagelse, jeg blev drevet til at foretage dette skridt. Jeg beundrer fyrsten i mange henseender – jeg beundrer hans elskværdighed. Det var vor store ulykke, det var måske også i nogen grad min fejl, at vi passede så dårligt for hinanden, men jeg har oprigtig agtelse for alle hans egenskaber. Som privatperson ville jeg være ganske af Deres mening, fru grevinde, og det er kun modstræbende og med sorg, at jeg har adlydt en højere pligt, og jeg lover Dem, at så snart statens sikkerhed tillader det, bliver fyrsten atter fri. Der er mange, der i min stilling ikke ville have fundet sig i Deres ord, men jeg – jeg er ikke helt det umenneske, De antager mig for," og hun så ret modfalden hen på grevinden.

"Og disse politiske vanskeligheder betyder mere for Dem end en mands kærlighed?"

"Fru von Rosen, disse vanskeligheder betyder liv eller død for mange mennesker, måske også for Dem selv," sagde fyrstinden

værdigt. "Jeg har gået i en hård skole, frue, og skønt jeg er så ung, har jeg dog allerede lært, at mine egne følelser må over alt komme i anden række."

"Du hellige uskyldighed!" udbrød den anden. "Er det muligt, De ikke ved eller aner noget om intriger, der foregår omkring Dem? Jeg må virkelig have medlidenhed med Dem. Vi er jo, når alt kommer til alt, kun kvinder – stakkels pige, stakkels pige – og den, der er født kvinde, er en født tåbe. Og skønt jeg hader alle kvinder – nå, for den fælles tåbeligheds skyld, så tilgiver jeg Dem. Deres Højhed" – hun nejede overdrevent dybt og åbnede atter viften. "Nu vil jeg krænke Dem, og jeg vil forråde en, der kaldes min elsker, og i fald det behager Dem at bruge den magt, jeg uforbeholdent giver Dem, kan De ødelægge mig. Hvilken herlig fransk komedie! Du forråder, jeg forråder, de forråder! Nu kommer mit stikord: brevet? Ja. Se det brev, seglet er ikke brudt, det er, som jeg fandt det ved min seng i morges, for jeg var ikke i humør til at læse det, og jeg får for mange af den slags epistler. Af hensyn til Dem selv, min kære fyrstinde, og det store fyrstendømme, der tynger så stærkt på Deres samvittighed, så luk det brev op og læs det!"

"Er det meningen, at det brev i nogen måde angår mig?" spurgte fyrstinden.

"De ser, at jeg har ikke åbnet det, men brevet er mit, og jeg beder Dem forsøge eksperimentet."

"Jeg kan ikke læse det, før De selv har læst det," sagde fyrstinden alvorligt. "Der kan være ting i det, jeg ikke skal se, det er jo et privat brev."

Grevinden rev det op, så det igennem og kastede det over til fyrstinden. Denne så, det var Gondremarks håndskrift, og med

stigende, smertelig overraskelse læste hun følgende linjer:

> "Kæreste Anna, kom med det samme. Ratafia har besørget det, hendes gemal bliver ekspederet i fængsel. Dermed er den vildkat fuldstændig i min magt, spillet er ude, dronningen mat. Nu skal hun nok gå støt for vognen, ellers er jeg der med pisken. Kom!
>
> *Heinrich*."

"Tag Dem sammen," sagde grevinden, der med nogen uro så Seraphinas ligblege ansigt. "Det nytter ikke, De modsætter Dem Gondremark, han spiller på flere strenge end Deres gunst, og han kan tilintetgøre Dem med et eneste ord. Ellers ville jeg ikke have forrådt ham. Men Heinrich er en mand og spiller med jer alle som med marionetter. Nu ser De endelig, hvad De har opnået ved at ofre min kære fyrste. Vil De ikke have et glas vin? Jeg har været grusom mod Dem."

"Det var ikke grusomt – men sundt," sagde Seraphina med et forsøg på at smile. "Tak, De må ikke ulejlige Dem. Jeg blev kun overvældet i første øjeblik. Vil De give mig lidt tid, jeg må tænke."

Hun støttede hovedet i begge hænder og søgte at samle sine forvirrede tanker.

"Jeg får her disse oplysninger, da jeg behøver dem," sagde hun. "Jeg ville ikke i Deres sted have sagt det på den måde, men dog siger jeg Dem tak. Jeg har taget meget fejl af baron Gondremark."

"Tal ikke om Gondremark, men tænk på fyrsten," udbrød von Rosen.

"Igen taler De som privatperson, og jeg bebrejder Dem det ikke," sagde fyrstinden. "Men mine tanker er forvirrede. Da jeg imidlertid tror, at De er en virkelig ven af min – af – da jeg tror, De er en ven af Otto, skal jeg med det samme give Dem ordren til hans frigivelse. Vil De give mig blækhuset? Tak!"

Hun skrev hurtigt og støttede begge arme mod bordet, for hun skælvede som et siv.

"Husk nu, frue," sagde hun, "at den må ikke blive brugt eller omtalt foreløbig; før jeg har talt med baronen, kunne et overilet skridt – å, jeg kan ikke tænke sagen igennem. Jeg er blevet alt for overrasket."

"Jeg lover Dem, jeg skal ikke anvende den, før De tillader det," sagde grevinden, "skønt jeg ville ønske, min kære fyrste vidste det, så hans stakkels hjerte kunne blive trøstet. Det er sandt, jeg glemmer, han har efterladt et brev. Vil De tillade mig at hente det? Det er den dør, ikke sandt?" Og hun prøvede at åbne døren.

"Slåen er skudt for," sagde Seraphina og rødmede.

"Ja så!" udbrød grevinden.

Der var nogle øjeblikkes tavshed.

"Jeg skal selv sørge for at få det, og jeg beder Dem forlade mig. Jeg takker Dem oprigtigt, men De må gå." Grevinden nejede dybt og trak sig tilbage.

14. Anledningen til revolutionen og dens udbrud

Skønt fyrstinden var tapper af naturen og tapper på grund af sin forstand, måtte hun dog støtte sig til bordet. De fire hjørner af hendes verden var styrtet sammen. Hun havde aldrig helt holdt af Gondremark eller stolet på ham, hun havde stadig tænkt sig det muligt, at han kunne være en falsk ven, men nu at opdage, at han manglede alle de offentlige dyder, hun havde rost ham for, og at han var en ganske ordinær intrigemager, der brugte hende for sine egne formåls skyld, det var dog et langt skridt, og hun følte sig svimmel. Lys og mørke skiftede lynsnart i hendes hjerne, det ene øjeblik troede hun, næste øjeblik var det hende ikke muligt. Hun søgte famlende efter brevet. Men von Rosen, der havde husket at få arrestordren igen fra fyrsten, havde heller ikke glemt at få sit brev med fra fyrstinden. Von Rosen var vant til at kæmpe, og heftig sindsbevægelse snarere forstærkede hendes åndsevner end sløvede dem.

Så erindrede Seraphina det andet brev – Ottos. Hun rejste sig og gik hurtigt ind i fyrstens våbenkammer. Den gamle kammertjener var der endnu, og igen at se et menneske, der nysgerrigt ville iagttage hendes sorg (det troede hun da), fyldte hende med en ganske barnagtig vrede.

"Gå!" befalede hun, og da den gamle mand næsten havde nået døren, tilføjede hun: "Vent! Sig til baron Gondremark, så snart han kommer, at jeg vil tale med ham her."

"Det skal jeg gøre, Deres Højhed," sagde kammertjeneren.

"Der var et brev –" begyndte hun, men standsede så.

"Deres Højhed vil finde brevet dér på bordet. Jeg havde ikke fået nogen besked, ellers ville Deres Højhed ikke have haft den ulejlighed."

"Tak, det er godt," sagde hun. "Nu ønsker jeg at være ene."

I samme øjeblik, han var ude af døren, styrtede hun sig over brevet. Hendes sind var endnu formørket, det var som månen en skyet stormnat. Snart var hendes forstand klar og snart formørket, og hun læste ordene i lysglimtene.

> "Seraphina," skrev fyrsten, "jeg vil ikke skrive ét bebrejdende ord. Jeg har set din arrestordre, og jeg går. Hvad andet kan jeg gøre? Jeg har spildt min kærlighed og har ikke mere. Jeg behøver ikke at sige, at jeg tilgiver dig, nu er vi i det mindste skilt for bestandig, ved din egen handling frier du mig fra min frivillige trældom: jeg går frivilligt i fængsel. Det er det sidste, du hører fra mig i kærlighed eller vrede. Jeg er gået ud af dit liv, du kan ånde frit, du har nu befriet dig for den ægtefælle, som lod dig forlade ham, for den fyrste, der overdrog dig sine rettigheder, og for den gifte elsker, hvis stolthed det var at forsvare dig i din fraværelse. Hvordan du har lønnet ham, siger dit eget hjerte dig tydeligere end mine ord. Der kommer en dag, da dine forfængelige drømme ruller bort som skyer, og du vil finde, du er ene. Da vil du erindre
>
> *Otto."*

Hun blev stærkt grebet ved læsningen: den dag, han dér skrev om, var kommet. Hun var ene. Hun havde været falsk, hun havde været grusom, angeren skyllede ind over hende, og så var forfængeligheden der igen! Hun en marionet! Hun hjælpeløs! Hun havde forrådt sig selv, da hun søgte at forråde sin ægtefælle! Hun havde levet i disse år af smiger, slugt den grove smiger som cirkusklovnen sluger de store piller! Hun – Seraphina! Hendes hurtige fatteevne udmalede følgerne, hun forudså det kommende fald og sin egen offentlige beskæmmelse, når fortællingen om hendes tåbelighed fløj ud over Europa. Hun tænkte på skandalen, hun så fornemt havde trodset, og som hun nu manglede mod til al tåle. At blive regnet for den mands elskerinde! Hun lukkede øjnene som for at slippe for de kvalfulde syner. Så fik hun med ét den idé at rive en skinnende blank dolk ned fra væggen. Å, hun ville undslippe! Der var en åben dør ud fra den skueplads, så de mange tusinder af hviskende og nikkende hoveder foran. Koste, hvad det ville, den modbydelige latter skulle hun vide at gøre ende på. Hun lukkede øjnene, fremåndede en bøn uden ord og trykkede våbnet mod sit bryst.

Ved stikkets overraskende smerte udstødte hun et lille skrig og vågnede op til ufortjent frelse fra døden. En lille rubinrød bloddråbe var belønningen for den fortvivlede handling, men smerten havde kaldt hende tilbage til livet, og nu tænkte hun aldeles ikke på selvmord.

I samme øjeblik hørte hun bestemte fodtrin udenfor. Det var den store baron. Ofte havde hun med glæde hørt disse trin nærme sig, og nu virkede lyden som et kampsignal. Hun skjulte

dolken i sin kjoles folder, og idet hun rettede sig, stod hun stolt og harmfuld og ventede sin fjende.

Baronen blev meldt og trådte ind. For ham havde Seraphina altid været et kedeligt pligtarbejde, ligesom skoledrengen, der har sin Virgil, havde han hverken haft tid eller lyst til at finde noget skønt derved. Men da han nu så hende dér optændt af lidenskab, kom der nye følelser over ham, en åbenlys beundring og et glimt af begær. "Skal jeg spille elskeren," tænkte han, for det var hans stadige beskæftigelse, "tror jeg nok, jeg kan lægge sjæl i min rolle." Og han bukkede med sin sædvanlige massive elegance.

"Jeg foreslår, at vi løslader fyrsten og ikke lader krigssituationen udvikle sig videre," sagde hun med en stemme, hvis fremmede klang overraskede hende selv.

"Jeg vidste, at Deres Højhed ville sige de ord! Jeg vidste, Deres hjerte ville bløde, når vi skulle foretage dette utiltalende, men højst nødvendige skridt. Men, tro mig, jeg er ikke uværdig til at være Deres Højheds allierede. Jeg ved, De har egenskaber, der er mig fremmede, og dem regner jeg for de bedste våben i vort forbunds rustkammer, den ungpigeagtige dronning, medlidenheden, kærligheden, ømheden, latteren – det smil, der kan belønne! Jeg kan kun kommandere, jeg er den med de rynkede bryn. Men Deres Højhed! De har kraft til at beherske Deres indtagende svagheder, til at træde dem ned, når fornuften kalder. Hvor ofte har jeg ikke beundret denne kraft – og sagt Dem det! Ja, sagt Dem det," tilføjede han ømt, idet han ligesom dvælede ved mindet om stunder ved den mere private beundring. "Men nu, Deres Højhed –"

"Nu er det ikke længere tiden for den slags erklæringer, hr. von Gondremark," udbrød hun. "Er De sand overfor mig? Eller er De falsk? Se i Deres eget hjerte og svar mig så. Det er Deres hjerte, jeg ønsker at kende."

"Nu kommer det," tænkte Gondremark. "Hvad for noget?" udbrød han og fo'r tilbage – forfærdet, kunne man sige, og dog med frygtsom glæde. "De selv! Deres Højhed! De byder mig læse i mit hjerte?"

"Mener De, jeg ængstes for det?" sagde hun og så på ham med stærkere farve i kinderne, med strålende øjne og med et så gådefuldt smil, at baronen bortviste sin sidste tvivl.

"Å, Seraphina!" udbrød han og dumpede ned på knæ. "Seraphina! Tillader De? De har gættet min hemmelighed? Det er sandt – med glæde overgiver jeg mit liv i Deres hænder – jeg elsker Dem, elsker Dem varmt og brændende som min lige, som min elskerinde, min våbenfælle, min tilbedte, eftertragtede, søde kvinde! O, min brud!" udbrød han og svang sig op i højere taleflugt, "min forstands og mine følelsers brud! Vis medlidenhed mod min kærlighed!"

Hun hørte på ham med forbavselse, harme og derpå foragt. Hans ord fornærmede hende, så hun følte sig syg, mens synet af ham, som han lå og rodede klodset på gulvet, fik hende til at le, som vi kan le i drømme.

"Hvor De må skamme Dem!" udbrød hun. "Hvor det er tåbeligt og modbydeligt! Hvad ville grevinden sige?"

Den store baron Gondremark, den udmærkede politiker, blev nogen tid liggende på knæ i en sindstilstand, vi gerne kan ynke. Forfængeligheden inde i hans jernbarm blødte og rasede vanvittigt. Kunne han dog blot udslette det alt sammen eller

dog det meste af det, havde han blot ikke kaldt hende brud – å, det lød som tordenbrøl i hans øren, da han nu med sorg tænkte på sin kærlighedserklæring. Vaklende kom han på benene, og just i dette første øjeblik, da fortvivlet kval får luft i ord, og tungen forråder det inderste og værste hos et menneske, tillod han sig et gensvar, som han de følgende seks uger fik tid til at angre.

"Å, grevinden? Nu forstår jeg, hvorfor Deres Højhed er så forstyrret."

Ordenes lakajagtige uforskammethed understregede han ved et højst uforskammet væsen. Seraphina kom på ny i et sindsoprør, der som en sky formørkede hendes forstand, hun hørte sig selv råbe, og da skyen trak bort, slyngede hun den blodplettede dolk fra sig og så Gondremark tumle tilbage med åben mund, mens han holdt sin hånd ind mod såret. I næste sekund sprang han i vildskab løs på hende og udstødte eder, hun aldrig havde hørt mage til, greb fat i hende, da hun fo'r tilbage, men snublede så og sank om på gulvet. Det hele skete så lynsnart, at han faldt om for hendes fødder, inden hun vel var nået til at frygte for hans voldsomme angreb.

Han rejste sig op på den ene albue, og hun stirrede på ham, hvid af rædsel.

"Anna!" råbte han. "Anna! Hjælp!"

Så svigtede stemmen ham, og han faldt bagover, tilsyneladende livløs.

Seraphina løb frem og tilbage i værelset, hun vred hænderne og råbte højt. Så lød der en banken på døren, og hun sprang hen, og stønnende som et dyr holdt hun døren fast tillukket, mens hun skød slåen for. Da dette var lykkedes hende, kom der

en vis ro over hendes tanker. Hun gik tilbage og så på sit offer, mens der blev banket stærkere på døren. Ja, han var død.

Hun havde dræbt ham. Det sidste, han gjorde, var at kalde på von Rosen. Hvem ville kalde på Seraphina? Hun havde dræbt ham. Hun, hvis ubeslutsomme hånd næppe kunne tilføje hendes egen barm et ubetydeligt stik, havde haft kræfter til at fælde denne kolos ved ét eneste dolkestød.

Under alt dette blev der stadig banket stærkere på døren, og tummelen derude lignede slet ikke slottets sædvanlige stilhed. Nu hang skandalen over hovedet på hende, og hun havde slet ikke tænkt på følgerne. Stemmerne udenfor nævnte hendes navn, og hun kunne høre, at en af stemmerne var kanslerens. Han eller en anden – en måtte være den første.

"Er hr. von Greisengesang derude?" råbte hun.

"Ja, Deres Højhed," svarede den gamle herre. "Vi har hørt råb og et fald. Er der noget i vejen?"

"Nej, intet," svarede Seraphina. "Jeg ønsker at tale med Dem. Send de andre bort." Hun stønnede mellem hver sætning, men hendes tanker var klare nok. Hun lod portieren falde helt til, før hun trak slåen tilbage. Da hun derved havde sikret sig mod nysgerrige øjne udefra, lod hun den ærbødige kansler træde ind, hvorpå hun atter stængede døren.

Greisengesang famlede kejtet frem bag portieren, så hun var ved siden af ham, da han kunne se sig om.

"Men du min Gud!" udbrød han. "Baronen!"

"Jeg har dræbt ham," sagde hun. "Dræbt ham."

"Bevares," sagde den gamle herre, "det kommer yderst overraskende. Hm! Elskendes uenighed," tilføjede han beklagende, "*redintegratio* –" og så standsede han. Et øjeblik

efter udbrød han: "Men i fornuftens hellige navn, hvad skal vi gøre, Deres Højhed? Det er en yderst alvorlig historie, moralsk set er det rent ud forfærdende. Deres Højhed, jeg tager mig den frihed et øjeblik at tale til Dem som en datter, en elsket, dog højagtet datter, og jeg må sige, at jeg kan ikke skjule for Dem, at det i moralsk henseende er en yderst kilden sag. Og så har vi jo her hans lig!"

Hun havde lagt nøje mærke til kansleren, hendes forhåbninger havde vendt sig til foragt, og derved var hendes egen styrke kommet tilbage til hende.

"Se efter, om han er død," sagde hun. Ikke ord til forklaring eller forsvar, hun skulle ikke have noget af at retfærdiggøre sig overfor en så jammerlig skabning. "Se efter, om han er død," det var det hele.

Med megen betænkelighed gik kansleren nærmere, og da han bøjede sig over baronen, så denne op på ham.

"Han lever, Deres Højhed," udbrød kansleren og vendte sig om mod Seraphina. "Han lever endnu."

"Så hjælp ham. Forbind hans sår."

"Ja, men jeg har ikke, hvad jeg skal bruge," indvendte kansleren.

"Kan De ikke tage Deres lommetørklæde?" udbrød hun og rev i det samme en garnering af sin lette musselinskjole. "Tag det," sagde hun og vendte sig for første gang lige mod Greisengesang.

Kansleren rakte imidlertid begge arme i vejret og så kvalfuldt til siden. Da baronen faldt om, havde han grebet for sig og i faldet revet det fine kjoleliv itu.

"Å, Deres Højhed! Deres toilette er i en frygtelig uorden," jamrede Greisengesang.

"Tag den garnering, manden dør måske."

Greisengesang vendte sig forvirret om mod baronen og gjorde nogle kluntede og unyttige bevægelser. "Han ånder endnu," sagde han den ene gang efter den anden. "Alt er ikke forbi, han lever endnu."

"Når det er alt, hvad De kan gøre, forsvind så og skaf nogle folk, der øjeblikkelig kan bære ham hjem."

"Ja, men Deres Højhed, hvis man ser dette sørgelige syn ude på gaden, så falder staten!" klynkede han.

"Der er en sygebåre her i slottet. Det er Deres sag at sørge for ham. Det befaler jeg Dem, og nu har De ansvaret."

"Ja vel, kære Højhed. Det forstår jeg. Men hvordan? Hvilke folk? Fyrstens tjenere – ja. De var ham personligt hengivne. Dem kan man stole på."

"Nej, ikke dem!" sagde hun. "Tag min egen tjener, Sabra."

"Sabra! Formanden for de sammensvornes klub!" svarede kansleren forfærdet. "Så han blot dette, ville han straks lade stormklokken lyde – vi ville alle blive slagtet."

Hun overvejede roligt, hvor dybt hun måtte fornedre sig.

"Tag, hvem De vil," sagde hun, "og kom her med båren."

Da hun var alene, løb hun straks hen til baronen, og helt syg om hjertet søgte hun at standse blodet. Det var grufuldt for hende at berøre denne store charlatans hud, og for hendes uforstående øjne var det et dødeligt sår. Hun tog sig dog sammen, og da hun var nok så behændig som kansleren, fik hun også blodet standset. Den, der ikke var forud indtaget mod den bevidstløse baron, ville have beundret ham, som han lå dér,

stor og velskabt. Det var en så mægtig maskine, der var standset, og hans træk, der nu var fri for ethvert drag af vrede eller hykleri, var rene og smukke. Men således så Seraphina ham ikke. Som hendes offer lå der foran hende med blottet bryst, forekom han hende hæslig, og hendes tanker søgte et øjeblik Otto.

Man begyndte at høre stemmer og hurtige fodtrin rundt om i slottet, der blev lidt forvirring i den overhvælvede hovedtrappes ellers så regulære ekko, så lød hurtig, tung trampen hen gennem galleriet, og lidt efter trådte kansleren ind, efterfulgt af fire af Ottos kammertjenere, der bar på en sygebåre. Tjenerne så på den derangerede fyrstinde og den sårede mand, tale måtte de ikke, men de tænkte så meget des mere – og værre. Gondremark blev stoppet ind i båren, gardinerne trukket for, hvorpå toget atter forsvandt, fulgt af den ligblege kansler.

Seraphina løb hen til vinduet. Da hun trykkede ansigtet op mod ruden, kunne hun se terrassen, hvorfra der udgik en allé af lygter, der forenede slottet og byen. Med ét kom den lille procession ud fra slottet, gik over paradepladsen og begyndte at gå ned ad den lysende allé. Først kom de fire portører med den svingende båre og bagefter den dybt grundende kansler. Underlige tanker opstod hos hende, da hun så dem forsvinde derude i halvmørket. Hun vedblev at se ned, men hendes sjæl så hendes knuste forhåbninger. Der var ikke én tilbage, hun kunne betro sig til, ikke én venlig hånd, ikke et menneske, hos hvem hun turde håbe blot på den simpleste loyalitet. Med Gondremarks fald var det forbi med hendes parti og hendes korte popularitet. Hun sad og krøb sammen ved vinduet med panden lænet mod den kolde rude, hendes kjole var i pjalter og

kunne næppe hænge sammen om hende, og den ene bitre tanke kom efter den anden.

Imidlertid var følgerne hurtigt ved at vise sig, og nattens bedragerske stilhed skjulte det kommende fald og den røde omvæltning. Båren havde passeret jernporten og var nu inde i byen. Hvorledes det var rygtedes, er ikke let at sige, men forvirringen oppe på slottet havde allerede givet genlyd mellem borgerskabet. Rygterne hviskedes rundt om i byen, mænd forlod deres hjem uden at vide hvorfor, og hen ad boulevarden samledes folk i grupper. Hvor belysningen var mest sparsom og lindetræernes skygge dybest, blev grupperne hurtigt større.

Og nu så man så det usædvanlige syn af en tilhyllet båre og lige bagefter den højfornemme cancellarius. Folk var tavse, mens den passerede dem, men næppe var den forbi, før menneskenes hvisken kogte over som en kedel. Grupperne flyttede på sig, den ene fulgte den anden, og til sidst var det en hel stor procession, der fulgte efter båren. Nogle enkelte, der var modigere end de andre, rettede spørgsmål til kansleren. Aldrig før havde han i den grad haft brug for den forstillelseskunst, han i så rigt mål havde øvet sig i. Men ikke desto mindre mislykkedes forstillelsen for ham, og hans frygt forrådte ham. Man trængte ind på ham, hans tale blev usammenhængende, og så lød der en stønnen fra båren. Folkets øjeblikkelige sammenstrømmen var for kansleren, som om uret faldt i slag, og dommens time nu var inde. I ti sekunder forglemte han sig helt. Det skal være bod for mange synder. Han rørte ved den ene tjeners arm. "Sig fyrstinden, at hun skal flygte. Alt er tabt," hviskede han. Og i næste øjeblik snakkede han løs til mængden for at redde livet.

Fem minutter efter styrtede tjeneren med forvildede øjne ind i våbenkammeret. "Alt er tabt!" råbte han. "Kansleren befaler Dem at flygte." På samme tid så Seraphina, at folkemasserne begyndte at fylde alleen.

"Tak, Georg," sagde hun. "Mange tak. Gå så." Og da manden endnu tøvede, tilføjede hun: "Jeg befaler Dem at gå, nu må De frelse Dem selv."

Amalia Seraphina, den sidste fyrstinde, gik ned ad den private trappe. Det var omtrent to timer efter, at den trappe var blevet brugt af Otto Johann Friederich, den sidste fyrste af Grünewald.

Tredje bog

Held i uheld

1. Fyrstinde Askepot

En voksende tummel havde kaldt dørvogteren bort. Døren stod åben ud til den mørke nat. Mens Seraphina flygtede op ad terrasserne, hørte hun mængdens trampen og råben, da den nærmede sig det dødsdømte slot. Det lød, som var det et kavaleriangreb, den klirrende lyd af lygter og ruder, der blev slået itu, var let at høre over den øvrige larm, men højest af alt lød massernes råb: "Seraphina!" Fra vagtbygningen lød der et hornsignal, én enkelt kanon blev affyret, og under tusinders hylen og råb blev slottet i Mittwalden stormet og indtaget på et øjeblik.

Jaget af sted af de grufulde lyde og stemmer ilede fyrstinden op gennem den lange have. Som en fugl smuttede hun uden om de stjernebelyste marmortrapper, så igennem parken, der på dette sted ikke var bred, og derpå nåede hun skovens barske læ. Med et spring havde hun forladt slottets hyggelige, oplyste stuer, var helt hørt op med at være regerende fyrstinde og styrtede nu ned fra civilisationens højder, da hun som en pjaltet Askepot løb ind i skoven.

Hun gik lige fremad over en lysning i skoven, ind mellem buske og birketræer, og hun havde kun stjernernes lys til vejledning. Så kom hun ind i mørket mellem nåletræernes søjlelignende stammer, hvis kroner lukkede tæt til foroven. Ikke den ringeste luftning eller det mindste åndedrag, nattens rædsel var som et levende, lydløst væsen til stede her i det mørke skovfængsel. Hun famlede sig fremad, stødte mod træstammer, og hele tiden lyttede hun anstrengt, så det næsten gjorde ondt, men hun hørte intet omkring sig.

Terrænet hævede sig stadig, og det gav hende mod. Med ét kom hun op på en klippeflade, der som en ø hævede sig over havet af trækroner. Rundt om var der andre bakketoppe, små og store med mørke skovdale imellem, og mod den vestlige himmel kunne hun se bjergenes utydelige omrids. Den højtidelige nats skønhed fik magt over hende, og hendes øjne strålede som stjernerne, hun badede sit syn i nattehimlens kulde og klarhed, som hun kunne have badet sin hånd i en forbirislende bæk, og hendes hjerte kom derved i en mere rolig bevægelse. Solen, som sejler af sted højt oppe og pløjer dagslysets blå op i gyldne furer, mens den vækker millioner af mennesker, har intet ord til det enkelte menneske, og månen er som en violin, der synger højt, men kun priser eller beklager vor private skæbne. Kun stjernerne hvisker hele tiden muntert og fornøjeligt, mens de roligt drøfter tingene venskabeligt med os, smilende lytter de til vore sorger som gamle, kloge mænd, der er ubegrænset overbærende, og ved deres dobbelte mål: små for øjet, uhyre store for tanken, fremholder de for vor sjæl den dobbelte karakter af menneskets natur og dets skæbne.

Dér sad fyrstinden og så så smukt på skønheden, mens hun holdt statsråd sammen med disse glade rådgivere. Tydelige som billeder, klare som stemmer i hendes øren kom erindringens fremstilling af aftenens begivenheder: grevinden og hendes vifte, den store baron på knæ, blodet på det bonede gulv, kansleren og de andres banken på døren, bårens transport ned ad den oplyste allé, tjenerens besked fra kansleren og den angribende pøbels råb. Det hele var nu så fjernt og fantastisk, og hun følte nattens helbredende fred og skønhed. Hun så hen mod Mittwalden, og over bakkekammen, der skjulte byen for

hende, så hun et stigende og synkende rødt skær, der fortalte om brand. Ja, det var også det bedste, langt det bedste: at hun faldt med tragisk storhed i skæret af et brændende slot. Hun havde ikke spor af medlidenhed med Gondremark eller følte noget for Grünewald – den periode i hendes liv var forbi for bestandig, kun smerten af såret forfængelighed levede endnu. Kun én tanke stod hende fuldstændig klar: at flygte, og bag den tanke lå en anden, der ikke var hende klar, og som hun afviste, men dog fulgte ganske ubevidst: at flygte til Felsenburg. Hun havde en pligt at udføre, hun måtte befri Otto – det sagde en indre stemme ganske koldt, men hendes hjerte greb tanken om denne pligt med iver, og hendes hænder begyndte at længes efter et venligt greb.

Med et sæt rejste hun sig og gik ned ad skråningen ind i tykningen. Skoven modtog hende og lukkede sig efter hende. På ny vandrede hun fremad, ingen satte mod i hende eller vejledede hende. Hist og her var der rifter i taget over hendes hoved, og en stjernes blinken tiltrak sig hendes opmærksomhed, hist og her var der et træ, der ved sine konturer skilte sig kraftigt ud fra de andre, hist og her lød der en puslen mellem kviste og blade, så blev det forbavsende mørkt, og lidt efter afløstes det af et svagt lysskær, hvilket alt sammen yderligere fremhævede nattens mørke og dybe stilhed. Så kunne der komme øjeblikke, da mørket blev ligesom endnu tættere og dog både hørte og så, mens det fulgte hvert af hendes skridt. Så stod hun stille, og tavsheden voksede og voksede, til hun næppe kunne drage ånde, så sagde hun til sig selv, at hun måtte løbe, og mens hun snublede og hvert øjeblik faldt, løb hun stadig hurtigere. Og med ét gav skoven et sæt og

gav sig til at løbe ved siden af hende. Lyden af hendes egen vilde fart gennem stilheden bredte sig og gav genlyd, så natten fyldtes med rædsel. Rædslen jog hende fremad, rakte ud efter hende fra træerne med spærrende grene, og mørket blev befolket med underlige skikkelser og ansigter. Hun søgte at undertrykke sin frygt, mens hun flygtede fra den. Hun vidste, at hun kunne handle efter sin viden, hun vidste, at hun måtte standse, og dog vedblev hun at løbe.

Hun var allerede nær ved at blive vanvittig, da hun pludselig kom ud i en snæver lysning. Nu voksede lydene omkring hende, og hun så ubestemte omrids og hvide flader. På samme tid gav jorden efter under hende, hun faldt og kom på benene igen, men et øjeblik mistede hun helt bevidstheden.

Da hun kom til sig selv igen, stod hun ude i et vandløbs iskolde hvirvel, og med den ene hånd lænede hun sig mod klippen, vandet kom strømmende forbi. Hendes hår var vådt, og hun så det hvide, skummende vand styrte ned foran sig. Hvor hvirvlen nedenfor begyndte, drev skummet af sted, og stjernebillederne glimtede i det urolige vand. Til begge sider så hun de høje, slanke nåletræer, der stod og inddrak stjerneskinnet, og da hun pludselig fik ro i sit sind, hørte hun med glæde vandets klare, stærke plasken. Dryppende våd klatrede hun op med besvær, og hun følte, at hun ville dræbe sin forstand, hvis hun atter vovede sig ind i skovens mørke. Her, hvor bækken banede en åben vej, hvor stjernerne skinnede venligt over hende, og månen lidt efter kom til syne, følte hun, at hun uden uro kunne vente på dagens komme.

Åbningen mellem nåletræerne førte hurtigt nedad og bugtede sig ind i skoven, men åbningen var bredere end

bækken behøvede den, og hist og her var der venlige strækninger med grønsvær. Hun tog mod til sig og gik henover en sådan græsklædt lysning, og da hun så tilbage og opad, så hun bækken komme ned i en række små fald og nærme sig bredden, hvor hun stod. Her gled vandet blødt ind mellem sivene og dannede en større flade, der med stille undren stirrede op mod himmelhvælvingens mange lys. Først på aftenen havde det været køligt, men ud på natten blev det lunere. Ud fra skoven kom der milde luftninger, som om den åndede dybt og fredeligt, og duggen lå tungt over græsset og de tæt tillukte tusindfryd. Det var hendes første nat under åben himmel, og nu, da hendes frygt var forbi, følte hun dybt, hvor fredfyldt og skønt der var omkring hende. Himlens stjernehær så venligt ned på den flygtende fyrstinde, og den rare bæk tænkte kun på at tale opmuntrende til hende.

Til sidst begyndte hun at lægge mærke til en vidunderlig revolution, og sammenlignet med den var slotsbranden kun som en fænghættes glimt og knald. Det ansigt, granerne så på hende med, begyndte umærkeligt at forandres, også græsset, så kort det var, og bækkens slyngende løb og dens små fald, alt fik et højtideligt skær af friskhed over sig. Den langsomme omskabelse nåede også hendes hjerte, påvirkede det og gennemtrængte det med alvorsfuld fryd. Hun så sig om, og den hele natur så på hende, fuld af mening, men med fingeren på læben, mens den røbede lidt af sin glade hemmelighed. Hun så op. Nu var der næsten ingen stjerner på himlen. De stjerner, der endnu var tilbage, lyste med et andet og svindende skær, og lidt efter lidt forsvandt de. Selve farven på himlen var højst vidunderlig, for nattens rige, dybe blå var nu smeltet bort og

blevet lysere, nu havde himlen en farve, der ikke bærer noget navn, og som man kun ser som morgenens budbringer.

"Å, det er daggry!" udbrød hun, inderligt glad.

I et nu sprang hun over bækken, tog op i kjolen og løb hen gennem de dunkle, snævre lysninger mellem træerne. Mens hun løb, hørte hun mange fugles pippen, der for hende lød skønnere end musik. I deres små, skålformede huse mellem træernes grene som i kæmpestore armes greb havde småfuglene ligget den hele nat, elsker trykket varmt ind mod elsker, og nu begyndte de klarøjede, storhjertede sangere at vågne op til den nye dag. De rørte hendes hjerte, og venligt strømmede dets varme ud imod dem. Fra deres små, højtsiddende reder oppe under skovkatedralens hvælvinger kiggede fuglene ned med hovederne på skrå og så på den pjaltede fyrstinde, der hurtigt kom hen over mostæppet dernede.

Snart havde hun nået en vis bakketop, og langt frem foran sig så hun dagen komme – stille og tyst. Først som et hvidt væld fra øst. Mørket opløste sig ligesom skælvende, og stjernerne sluktes som gadelygterne i en af menneskenes byer. Det hvide blev helt klart som sølv, sølvet ophededes til guld, der flammede op som et levende bål, og over jorden stod nu den skarlagenrøde himmel. Dagen drog sit første åndedrag, roligt og koldt, og milehvidt omkring sukkede skovene og skælvede. Og med et sæt sprang solen op over synskredsen, og hendes overraskende blik mødte dagens første pil og lukkede sig et øjeblik i frygt. Til hver side sprang skyggerne frem fra deres baghold og faldt næsegrus hen ad jorden. Nu var dagen kommet, ligefrem og pralende med sit stærke skær, og solen

steg langsomt og kongeligt formet op ad den stejle tomme østhimmel.

Seraphina lænede sig et øjeblik mod et fyrretræs stamme. Skovenes skærende, skingrende glæde spottede hende. Nattens skærmende ly og daggryets sitrende, frydefulde forandringer var forbi, og nu under dagens varme blik så hun sig uroligt om og sukkede dybt. Et stykke borte, nede i det lavere skovdrag var der en røgsøjle, der steg op og tabte sig i den blå, gyldne luft. Dér måtte der være mennesker siddende omkring arnen. Det var menneskenes fingre, der havde lagt grenene til rette, menneskenes åndepust, der havde fået ilden til at flamme op, og nu, da det brændte lystigt, spillede bålets rødlige lys på dets frembringers ansigt. Ved tanken om dette følte hun sig lille og fortabt her ude i den store natur. De unge solstrålers elektriske stød og skovenes umenneskelige skønhed begyndte at trætte og skræmme hende, og hun følte, at husenes ly, stuernes personlige præg, den omhyggeligt passede arne og alt det øvrige, der særtegner og forskønner et hjem, drog hende til sig som ved stærke reb. Røgsøjlen var nu steget op til et luftlag, der var i bevægelse, og den begyndte at flagre ud til siden som en vimpel. Som om det havde været en befaling til Seraphina, begyndte hun atter at gå fremad gennem skovens labyrint.

Hun lod dagen bagved sig oppe i højden. Det tidlige daggry og duggens henrivende friskhed dvælede endnu nede i de lavere partier. Men hist og her, hvor en kæmpemæssig fyr ragede op over skyggelandet, strålede og lyste dens top allerede i solen, og hist og her trængte solstrålerne kraftigt lysende dybt ind gennem kløfter i bakkerne. Her skyndte Seraphina sig af sted ad skovstierne. Hun havde tabt den vejledende røgsøjle af syne

og gik frem gennem det ukendte ledet af solen. Og med ét var der andre tegn, der fortalte om menneskers nærhed, fældede træstammer, afhuggede, hvide splinter og spåner, bunker af grønne grene og savet brænde. Disse ledede hende fremad, og til sidst kom hun ud på den plads, hvorfra røgen steg op. Her stod en hytte, og en bæk løb pludrende forbi: På dørtærsklen stod der en solbrændt skovhugger med grove træk og så op mod himlen.

Hun gik lige henimod ham, og han så lige for sig en smuk, klarøjet, forgræmmet kvinde, kostbart klædt og ynkeligt forreven. Diamantørenringene glitrede endnu i hendes øren, og mens hun nærmede sig, kom og forsvandt hendes ene bryst mellem de sønderrevne kniplinger. Det var et mistænkeligt tidspunkt at komme på inde fra de store skove, og manden trak sig tilbage fra fyrstinden, som var hun en elverpige eller et lignende væsen.

"Jeg fryser og er træt," sagde hun. "Lad mig hvile mig ved Deres ild."

Hun kunne tydeligt se skovhuggerens sindsbevægelse, men han sagde ikke noget.

"Jeg vil betale for det," sagde hun og angrede i samme øjeblik sine ord, da hun så noget som et glimt af rædsel i hans forvirrede blik. Men som sædvanlig voksede hendes mod ved hans passivitet. Hun skød ham til side og gik ind, og han fulgte efter hende, overtroisk ængstelig.

Indenfor var der råt og mørkt, men henne på de sten, der dannede ildstedet, brændte nogle grenstumper og kviste med lystig knitren og al den skønhed, ild kan flamme med. Synet af det beroligede hende. Hun satte sig ned på jorden lige ved ilden

og sad dér og rystede, mens hun med beundring stirrede ind i flammernes fortærende gløden. Skovhuggeren stod stadig og stirrede på sin gæst, på den ødelagte dragt, de bare arme, de medtagne kniplinger og smykkerne. Han vidste ikke, hvad han skulle sige.

"Giv mig noget at spise her ved ilden," sagde hun.

Han kom med en krukke landvin, brød, ost og en håndfuld rå løg. Brødet var hårdt og syrligt, og osten var som læder. Ja, selv løg, der sammen med trøfler og nektariner indtager ærespladsen blandt jordens frugter, er måske ikke nogen ret for en fyrstinde, når de er rå. Hun spiste imidlertid, om ikke med appetit så dog med mod, og da hun havde spist, drak hun af kanden. Hun havde aldrig før i sit liv smagt simpel føde eller drukket af samme kande som en anden, men en tapper kvinde finder sig altid langt bedre i forandrede forhold end den tapreste mand. Under hendes måltid vedblev skovhuggeren frygtsomt at iagttage hende, og man så i hans blik, at frygt og begærlighed kæmpede om overherredømmet hos ham. Hun læste klart hans tanker og forstod, at hun måtte bort.

Hun rejste sig og bød ham en gylden.

"Det passer vel?"

Nu fik han sit mæle. "Jeg må have mere," sagde han.

"Det er alt, hvad jeg har," svarede hun og gik fornemt forbi ham.

Hun skælvede alligevel i sit indre, for hun så, han rakte armen frem som for at standse hende, og hans usikre blik søgte brændeøksen. En tydelig sti førte ud fra lysningen, og hun gik hurtigt hen ad den uden at se sig tilbage. Men næppe skjulte en drejning af stien hende for brændehuggerens blik, før hun

smuttede ind mellem træerne og vedblev at løbe, til hun mente, hun var i sikkerhed.

Nu trængte det stærke solskin igennem det tætte, grønne tag på tusinde steder, fik de røde stammer til at lue, gennemborede de kølige skygger og brændte klart i græssets juveler. Disse træers harpiks var dejligere for sanserne end Orientens berømteste frembringelser, og i det muntre morgenlys brændte hvert fyrretræ sin egen røgelse. Nu og da kom der en luftning hen mellem disse rodfæstede røgelsekar, sendte duften vidt ud, flyttede skyggerne og sendte soldiamanternes blink af sted så hurtigt som svaler og i sværme så tætte som biers.

Videre gik hun – op og ned, i sol og i skygge, snart var hun oppe på skarpe klippekanter mellem birkene, hvor firben og snoge smuttede rundt, snart nede i dybe sænkninger mellem stammer, der stod i skygge. Snart vandrede hun i dalene gennem skovstiernes labyrinter, snart var hun oppe på en klippetop og kunne derfra se fjerne bjerge og store fugle, der kredsede højt oppe. Langt borte så hun en landsby, der lå og gemte sig, og hun gik udenom i en bue for at undgå den. Hun så steder, hvor små kilder stille brød frem eller sivede ud gennem det grønne mos, og hun kom til sænkninger, hvor hele familier af små, vordende floder slog sig sammen og rislede mellem stenene, dannede badedamme for fuglene eller faldt ud over klippekanten som stænger af krystal. Mens hun skyndte sig fremad gennem den lyse luft, så hun på alt dette med overraskelsens fryd, men følte sig samtidig svag og besynderlig til mode, det var alt sammen så nyt og virkede så underligt fortroligt.

Til sidst, da hun var godt træt, kom hun til en stor og lavvandet pyt. Ude i det blanke vand lå der sten, der lignede øer, og siv indrammede kysten af "indsøen". Fyrretræernes rødder strakte sig ud i vandet som forbjerge, og tavse stirrede træerne ned på deres grønne spejlbilleder. Hun gik hen til kanten af vandet og så med undren sig selv, huløjet og i laserne af sin hofdragt. Så kom der et vindpust og rystede billedet itu, lidt efter var det svirrende fluer, der forstyrrede det, og da hun lo, smilede billedet tilbage og så venligt ud. Så sad hun længe i det varme solskin og ynkede sine bare arme, der var helt forrevne og skrammede fra de mange gange, hun var faldet. Hun undrede sig også over, at hun var smudsig, og hun kunne ikke fatte, at hun havde gået så langt og set sådan ud.

Med et suk gjorde hun så toilette ved dette skovspejl, vaskede sig, så alle pletter og alt støv forsvandt, tog sine smykker af og pakkede dem ind i sit lommetørklæde, og til sidst tog hun håret ned. Hun rystede det ned omkring sig, og vandet gengav hende således tilsløret. Hun mindedes, Otto havde sagt, at hendes hår duftede som violer, og hun prøvede nu at lugte til det. Så rystede hun på hovedet og lo bedrøvet.

Hendes latter blev efterfulgt af et barnligt ekko. Hun så op – og se! To børn stod og så på hende, en lille dreng og en endnu mindre pige. Seraphina holdt ikke af børn, og nu blev hun helt forskrækket.

"Hvem er I?" udbrød hun hæst.

De to små væsener trykkede sig ind til hinanden, da de veg tilbage, og Seraphina bebrejdede sig, at hun havde ængstet skabninger, der var så underlige og små. I deres ansigter så hun deres frygt afspejlet, og hun rejste sig i den bedste hensigt.

"Kom," sagde hun. "I skal ikke være bange." Og hun gik et skridt henimod dem. Ak nej! I samme øjeblik vendte de hende ryggen og fo'r af sted.

Hun følte det som et stik i hjertet. Her var hun, toogtyve år, snart treogtyve – og ikke én holdt af hende, ingen uden Otto, og ville han mon tilgive hende? Begyndte hun at græde her ude i skoven, ville det enten betyde døden eller vanvid for hende. Hurtigt trampede hun tankerne ud som brændende papir, satte håret op, og syg af sorg fortsatte hun sin vandring.

Klokken var lidt over ti, da hun den formiddag nåede en landevej. Hun gik opad mellem de statelige skove, der på hver side gik lige ud til vejen, og denne selv var en flod af solskin. Da hun så følte sig dødtræt og tillige mindre ængstelig, da vejen fortalte hende om mennesker og civilisation, lagde hun sig i skyggen af et træ lige ved vejen. Da hun strakte sig ud i det bløde græs, kom søvnen over hende. Først forfærdede den hende, da hun troede, det var besvimelse, men da hun lod være at gøre modstand, tog søvnen hende venligt i favn. En lille stund blev hun taget bort fra alt sit besvær og alle sine bekymringer, og hun drømte, hun atter var barn. Og imens lå hendes legeme dér ved vejkanten i pjaltet stads, og fra alle sider kom fuglene flyvende og tilkaldte hinanden, hvorefter de i deres eget sprog drøftede dette besynderlige syn.

Solen fortsatte sin vej, skyggerne begyndte at glide bort fra den sovende fyrstinde og var ved helt at forlade hende, da fuglene blev foruroligede ved en vogns rullen. Vejen gik meget stejlt opad på dette sted, så vognen nærmede sig meget langsomt. Der gik ti minutter, før en herre viste sig, og han kom værdigt spadserende henad græskanten langs vejen. Fra

tid til anden standsede han, tog sin lommebog frem og noterede noget med blyant, og havde nogen beluret ham, ville de have hørt ham mumle, som var han en digter, der prøvede på at lave vers. Lyden af vognen var endnu ganske svag, det var klart, at den rejsende var kommet langt forud for sit køretøj.

Han var kommet helt hen til den sovende fyrstinde, før hans blik faldt på hende. Men det gav et sæt i ham, da han fik øje på hende. Han stak bogen i lommen og nærmede sig. Der var en milepæl lige ved det sted, hvor hun lå, og han satte sig på den og studerede hende i ro og mag, mens hun lå på siden og hvilede hovedet på den ene bare arm, og den anden lå slapt udstrakt. Der var næsten ikke tegn til liv hos det unge legeme, som det lå henslængt i græsset. Hendes åndedrag var ikke til at mærke, og alt fortalte, hvor dødtræt den sovende kvinde var. Den rejsende smilede barsk. Som om han så på en statue, gennemgik han kritisk hendes skønhed, det overraskede ham at se hende således, og den rørende selvforglemmelse hos den sovende klædte hende vidunderligt.

"Jeg havde min sandten ikke tænkt mig, pigebarnet kunne være så smukt. Og så at tænke sig, at jeg har forpligtet mig til ikke at skrive et ord om Grünewald!"

Han stak sin stok frem og rørte ved hende. Hun vågnede, satte sig op og så forvildet på ham.

"Jeg håber, Deres Højhed har sovet godt," sagde han og nikkede til hende.

Hun kunne ikke sige noget.

"Vær blot rolig," sagde han og gav hende virkelig et godt eksempel ved sin egen måde at være på. "Min vogn er lige i

nærheden, og jeg håber, jeg skal have den særlige oplevelse at bortføre en regerende fyrstinde."

"Sir John," sagde hun endelig.

"Ja, og jeg står til Deres Højheds tjeneste."

Hun sprang op.

"Å, kommer De fra Mittwalden?"

"Ja, jeg forlod byen i morges, og jeg kan ikke tænke mig nogen, der er mindre sandsynlighed for at se vende tilbage end netop Deres Højhed."

"Baronen –" begyndte hun og standsede så.

"Meningen var skam god nok, og Deres Højhed har vist sig som en ren Judith, men det vil rimeligvis alligevel være Dem en lettelse, at han har det så nogenlunde. Jeg forhørte mig om hans befindende, inden jeg tog af sted i morges. Han havde det ret godt, sagde de, men havde store smerter – ja, store smerter. Man kunne høre hans stønnen inde fra soveværelset."

"Og fyrsten?" spurgte hun. "Ved man noget om ham?"

"Det siges, at ham kan Deres Højhed bedst give besked om," svarede sir John med samme rolige velvilje.

"Sir John," sagde hun ivrigt. "De var så elskværdig at omtale Deres vogn. Jeg beder Dem, jeg bønfalder Dem om at køre mig til Felsenburg. Jeg har en yderst vigtig ting at besørge dér."

"Jeg kan ikke nægte Deres Højhed noget," sagde den gamle herre, nu helt alvorligt. "Hvad jeg kan gøre, skal det være mig en glæde at gøre. Så snart min ekvipage indhenter mig, er den til Deres disposition og befordrer Dem, hvorhen De vil. Men jeg bemærker, at Deres Højhed ikke spørger mig om slottet," tilføjede han med det halvt ironiske tonefald, han først havde brugt.

"Det er mig ligegyldigt," sagde hun. "Jeg tror nok, jeg så det brænde."

"Forbavsende!" sagde sir John. "De tror, De så det brænde. Kan tabet af et halvt hundrede toiletter være Dem ligegyldigt? Jeg beundrer Deres Højheds sindsstyrke. Og staten? Da jeg tog af sted, holdt regeringen – den nye regering – statsråd, og De kender mindst to af dens medlemmer, Sabra, der har den fordel at være blevet uddannet i Deres Højheds tjeneste – som lakaj – ikke sandt? – og vor gamle ven, kansleren – i en noget underordnet stilling. Ved den slags omvæltninger bliver de sidste de første, og de første de sidste."

"Sir John," sagde hun ganske ukunstlet og ligefremt, "jeg er vis på, De mener det godt, men de begivenheder har ikke den ringeste interesse for mig."

Den engelske herre vidste slet ikke, hvad han skulle sige til det, så han hilste vognens tilsynekomst med glæde og foreslog, at de gik den i møde. Det gjorde de, og han hjalp hende høfligt ind, satte sig op ved siden af hende, og fra forskellige rum (for vognen var yderst praktisk indrettet) fremtog han frugt, lækkert hvidt brød og en flaske udmærket vin. Han sørgede som en fader for, at hun spiste, og han roste hende, så han fik hende til at spise mere. Det var, som om gæstfrihedens love bevirkede, at der ikke var den ringeste spot i noget af, hvad han sagde eller gjorde, og hans venlighed var så ægte, at Seraphina følte sig yderst taknemmelig.

"Sir John, i Deres hjerte afskyr De mig. Hvorfor er De da så god imod mig?"

"Kære fyrstinde," svarede han uden at imødegå hendes beskyldning, "jeg har den ære at være en god ven af Deres

ægtefælle og tillige en af dem, der beundrer ham."

"De!" udbrød hun. "Man har fortalt mig, De skrev ubarmhjertigt om os begge."

"Ja, det var netop ad den besynderlige vej, vi gjorde hinandens bekendtskab," sagde sir John. "Jeg havde skrevet ubarmhjertigt (siden det skal kaldes således) om Dem, fyrstinde. Deres mand gav mig friheden, udstedte et pas til mig, sørgede for en vogn til mig, og som en kæk dreng udfordrede han mig derpå til tvekamp. Da jeg kendte hans ægteskabelige misére, fandt jeg hans loyalitet i høj grad indtagende. 'Vær ikke bange,' sagde han, 'falder jeg, er der ingen, der vil savne mig.' Jeg forklarede ham, det var umuligt for mig at kæmpe med ham. 'Ikke hvis jeg angriber Dem,' siger han. Ret pudsigt, jeg ville ønske, jeg kunne have sat det ind i min bog. Jeg var imidlertid besejret, jeg kunne ikke andet end synes udmærket om ham, og jeg rev min skandalehistorie itu på stedet. Det er en af de små elskværdigheder, De kan takke Deres ægtefælle for."

Seraphina sad en tid uden at sige noget. Hun kunne tåle at blive galt bedømt af dem, hun ringeagtede, og hun havde ikke Ottos stræben efter at blive påskønnet. Hun gik altid lige ud ad sin egen vej og med hovedet stolt løftet. Men efter det, sir John havde sagt, og da han var hendes ægtefælles ven, var det noget andet overfor ham. Hun var rede til at bøje sig.

"Hvad mener De om mig?" spurgte hun med ét.

"Det har jeg allerede sagt. Jeg mener, De trænger til endnu et glas af min gode vin."

"Det ligner Dem ikke at svare således," sagde hun. "De plejer ikke at være bange. De siger, De beundrer min mand. I hans

navn beder jeg Dem tale uforbeholdent."

"Jeg beundrer Deres Højheds mod," sagde sir John. "Udover det, De har gættet Dem til og sagt, er der jo ingen sympati mellem os."

"De talte om skandale," fortsatte Seraphina. "Var skandalen stor?"

"Den var betydelig."

"De troede på det, der blev sagt?"

"Og det kan Deres Højhed spørge om?"

"Tak for det svar!" udbrød Seraphina. "Og nu forsikrer jeg Dem på min ære og ved alt, der er mig helligt, at til trods for alt, hvad der så end er blevet sagt, har jeg dog været så tro en ægtefælle som nogen."

"Vi ville rimeligvis ikke blive enige, hvis vi ville definere det nærmere," bemærkede sir John.

"Jeg har opført mig modbydeligt mod ham – det ved jeg, og det er ikke det, jeg tænker på. Men beundrer De min mand, vil jeg, at De skal forstå mig. Jeg kan se ham i øjnene uden at rødme."

"Ja, det kan De måske nok," sagde sir John. "Jeg har heller ikke taget mig den dristighed at tænke det modsatte."

"De vil ikke tro mig! De mener, jeg har været fyrsten utro, at baronen var min elsker."

"Deres Højhed," svarede sir John, "da jeg rev mit manuskript itu, lovede jeg Deres gode mand, at jeg ikke mere ville give mig af med Deres anliggender, for sidste gang forsikrer jeg Dem, at jeg ønsker ikke at dømme Dem."

"Men De vil ikke frikende mig! Å, det vil han – han kender mig bedre."

Sir John trak på smilebåndet.

"De smiler ad mig i min nød?"

"Nej, ad Deres kvindelige koldblodighed," sagde sir John. "En mand ville næppe have vovet at sige det, De dér sagde – hvilket jo var helt naturligt og utvivlsomt ganske rigtigt. Men da Deres Højhed nu gør mig den ære at rådspørge mig alvorligt, læg så mærke til, at jeg har ingen medlidenhed med det, De kalder Deres nød. De har været fuldstændig egenkærlig, og nu høster De følgerne. Havde De blot én gang tænkt på Deres ægtefælle i stedet for udelukkende at tænke på Dem selv, havde De ikke nu været en ensom flygtning, der med blod på sine hænder sidder og hører en sur gammel englænder sige sandheder, der er mere bitre end den værste bagtalelse."

"Jeg takker Dem," sagde hun bævende. "Det er meget sandt. Vil De være så god at standse vognen."

"Nej, barn, ikke før De er herre over Dem selv."

Der blev en lang pause, og ekvipagen rullede videre forbi skovstrækninger og klippesider.

"Så!" sagde hun. "Vil De nu ikke nok anse mig for behersket. Jeg beder Dem som gentleman lade mig stå ud."

"Jeg synes, det vil være uklogt af Dem," svarede han. "Bliv ved at benytte min vogn."

"Sir John, om så døden ventede mig her ved vejen, steg jeg alligevel ud! Jeg bebrejder Dem ikke noget, jeg takker Dem. Nu ved jeg, hvorledes andre ser på mig, men før jeg vil sidde ved siden af en mand, der har de tanker om mig, vil jeg hellere – å!" udbrød hun og tav.

Sir John standsede vognen, steg ud og bød hende hånden, men hun afslog hans hjælp.

Vejen var nået ud af de dale, gennem hvilke den havde snoet sig, og løb nu som en gesims langs kanten af den stejle klippemur, der løber langs Grünewalds nordside. Stedet, hvor de steg ud, dannede et fremspringende hjørne, en stejl klippevæg med nogle forblæste fyrretræer hang ud over vejen, og dybt nede strakte de blålige sletter sig helt ud mod nord, hvor de smeltede sammen med himlen. Så man fremad, førte vejen gennem en række dristige sving op mod et tårn, der kronede toppen af den klippe, som lukkede for videre udsigt den vej.

Sir John pegede op mod tårnet. "Dér ser De Deres mål – Felsenburg. Nu ønsker jeg Dem lykke på rejsen og beklager, at jeg ikke kan være til mere nytte."

Han satte sig op igen, gav kusken besked, og vognen rullede bort.

Seraphina stod ved vejkanten og så frem for sig uden at se noget. Hun skænkede ikke mere sir John en tanke: hun hadede ham, det var tilstrækkeligt. For hvad Seraphina hadede, afskyede eller foragtede, svandt altid ind til noget ganske ubetydeligt og ringe og blev for fremtiden konsekvent ignoreret. Og nu havde hun sandelig vigtige ting at tænke på. Hun havde indtil nu ikke kunnet tilgive Otto, hvad han havde sagt til hende, men nu stod det for hende i et helt nyt lys. Han var kommet til hende endnu oprørt efter den forhånelse, der lige var blevet tilføjet ham, og han var endnu forpustet efter at have været hendes forkæmper. Hvor det dog forandrede karakteren af hans ord, at hun nu vidste! Ja, han måtte have elsket hende! Det var en tapper følelse – ikke noget tegn på viljesvaghed! Og var hun ude af stand til at elske? Det lod det til,

og hun holdt sine tårer tilbage. Hun længtes efter at tale med Otto, at forklare det hele og på sine knæ bede ham tilgive hendes overtrædelser og – hvis alt andet nu var uopnåeligt – i det mindste at gengive ham den frihed, hun havde berøvet ham.

Hurtigt ilede hun hen ad vejen, og mens den snoede sig ud og ind mellem bjergets fremspring og kløfter, så hun hvert øjeblik forude det høje tårn, som bjergluften gav purpurskær.

2. En kristensjæls nydelser

Da Otto steg ind i sit rullende fængsel, så han, at der sad et menneske på forsædet, men da vedkommende holdt hovedet dybt sænket, og de klare vognlygter kun lyste udad og fremad, kunne fyrsten kun se, at det var en mand. Obersten fulgte efter sin fange og trak døren til, og derpå slog de fire heste straks ind i jævnt trav.

Efter nogle øjeblikkes tavshed tog obersten ordet.

"Mine herrer, skal vi sidde og tie stille, kunne vi lige så godt være blevet hjemme. Jeg befinder mig jo i en misundelsesværdig stilling, men jeg er et menneske med smag, jeg elsker bøger og solid, belærende samtale. Desværre er jeg fordømt til militærlivet til mine dages ende. Mine herrer, nu har jeg en chance, og nu må De ikke ødelægge den for mig. Jeg har her blomsten af det hele hof, fraregnet skønne kvinder. Jeg er sammen med en stor forfatter, nemlig doktoren –"

"Gotthold!" udbrød Otto.

"Ja, det lader jo til, vi må følges ad," sagde doktoren bittert. "Det havde Deres Højhed nok ikke tænkt."

"Hvad mener du?" udbrød Otto. "Tror du, jeg har ladet dig arrestere?"

"Ja, det synes jeg ligger lige for."

"Oberst Gordon," sagde fyrsten, "vil De gøre mig den tjeneste at oplyse hr. von Hohenstockwitz om sammenhængen."

"Mine herrer, De er begge arresterede i følge én og samme ordre, udstedt af den fungerende regent, fyrstinde Seraphina, paraferet af førsteministeren, friherre von Gondremark, og

dateret i forgårs, altså den tolvte. Jeg afslører fængslets hemmeligheder for Dem."

"Otto, jeg beder dig tilgive mig min mistanke," sagde Gotthold.

"Jeg er ikke helt sikker på, jeg kan tilgive, Gotthold," sagde fyrsten.

"Deres Højhed er sikkert alt for ædel til, at De vil betænke Dem ret længe," sagde obersten. "Men tillad mig en ting: hjemme taler vi om religionens nådemidler, og dem foreslår jeg, at jeg byder Dem."

Med disse ord tændte obersten en klar lygte, som han anbragte ved den ene side af vinduet, og frem fra forsædet halede han en god kurv med langhalsede flasker.

"*Tu spem reducis* – hvordan lyder det, doktor?" spurgte han muntert. "På en måde er jeg Deres vært, og jeg er vis på, De begge er alt for klare over min vanskelige stilling til, at De vil afslå min begæring. Mine herrer, jeg drikker på fyrstens velgående!"

"Oberst, vi bliver elskværdigt behandlet. Jeg drikker på Deres velgående."

Derpå drak de alle under almindelig munterhed, og i det samme svingede vognen ud på hovedvejen, så farten blev stærkere.

Inde i vognen var alting lyst, vinen havde bragt farve i Gottholds kinder, træernes ubestemte former og stykker af den stjernestrøede himmel gled skiftevis forbi vinduerne. Det ene af vinduerne var åbent, og skovluften kom ind med nattens friskhed og kulde, mens hjulenes rullen og hestehovenes klapren lød muntert gennem stilheden. Den ene skål blev

udbragt efter den anden, med høflige buk og nik blev glas tømt efter glas, og så kom den velgørende døsighed over dem, under hvilken man kun nu og da hørte lyden af en kort, fortrolig latter.

"Otto," sagde Gotthold efter en længere tavshed, "jeg beder dig ikke om at tilgive mig. Var forholdet det omvendte mellem os, kunne jeg ikke tilgive dig."

"Å, det er jo alt sammen kun talemåder, vi bruger," sagde Otto. "Jeg tilgiver dig virkelig, men dine ord og din mistanke sårer, og ikke blot dine ord og din mistanke. I betragtning af den ordre, De udfører, oberst Gordon, ville det være unyttigt at skjule min familietragedie for Dem. Det er alt sammen gået så vidt, at det nu er hvermands eje. Mine herrer, kan jeg tilgive min hustru? Det kan jeg selvfølgelig, og jeg gør det også, men hvorledes? Det kunne aldrig falde mig ind at nedlade mig til nogen som helst slags hævn, men lige så klart er det, at jeg kun kunne tænke på hende som en, der havde forandret sig, så hun ikke var til at genkende."

"Må jeg sige noget?" indskød obersten. "De tillader mig at håbe, at det er kristne mennesker, jeg taler til. Jeg går ud fra, vi alle har bevidstheden om, at vi er elendige syndere."

"Den bevidsthed har jeg ikke," sagde Gotthold. "Efter at have nydt denne gode væske benægter jeg rigtigheden af Deres påstand."

"Hvordan det, hr. doktor? De har aldrig gjort noget galt? Og det er dog kun et øjeblik siden, jeg hørte Dem bede om tilgivelse, og det var ikke Vorherre, De bad tilgive Dem, men en almindelig med-orm," udbrød obersten.

"Jeg indrømmer, De har overtaget, hr. oberst. De er en mester i argumentation."

"Sandelig, det glæder De mig med at sige," sagde obersten. "Jeg blev også grundigt oplært i Aberdeen. Og hvad angår den her behandlede tilgivelse, så kommer den slags af usikre synspunkter og (hvad der om muligt er endnu værre) et regelmæssigt liv. En sund overbevisning og en dårlig moral er roden til visdom. De, mine herrer, er alt for gode til at være af den tilgivende slags."

"Det er en noget anstrengt paradoks."

"Undskyld, hr. oberst," sagde fyrsten. "Jeg tror ikke, De vil fornærme nogen, men Deres ord bider som spot. Mener De, at vi nu er på et tidspunkt, da jeg kan lide at høre mig selv blive kaldt god, nu da jeg må undgælde (og jeg er ligesom De villig til at indrømme, at det er retfærdigt) for min slette opførsel?"

"Nej, nu må jeg bede Dem undskylde!" udbrød obersten. "De er aldrig blevet bortvist fra kollegiet, De er aldrig blevet kasseret, som jeg blev kasseret for at have forsømt militære pligter. Jeg skal sige det rent ud, Deres Højhed, jeg drak uden at kende til måde, det hænder mig ikke nu. Men en mand, der som jeg for alvor har set sine egne mangler og er nået til at regne sig for en snurretop, der ruller gennem livet, får efterhånden et helt andet syn på tilgivelse. Jeg skal tale om ikke at tilgive andre, når jeg har nået at tilgive mig selv, men absolut ikke før, og det kan være, det vil vare temmelig længe. Min fader, pastor Gordon, var en god mand, men forbandet streng overfor andre. Jeg er, hvad man kalder til den anden side, og deri ligger forskellen. Den, der ikke kan tilgive noget som helst, er endnu en ren grønskolling her i verden."

"Og dog har jeg hørt Dem omtale som duellant, hr. oberst," sagde Gotthold.

"Ja, men det er noget helt andet. Det hører ind under, hvad professionen foreskriver som god tone. Og jeg tør nok sige, at der er ikke ukristelige følelser med i spillet."

Et øjeblik efter faldt obersten i dyb søvn, og hans to ledsagere så smilende på hinanden.

"En snurrig fisk," sagde Gotthold.

"Og en ejendommelig vogter," sagde fyrsten. "Men det var dog sandt nok, hvad han sagde."

"Ja, når man ser rigtigt på det, er det os selv, vi ikke kan tilgive, når vi ikke vil tilgive en ven," sagde doktoren grundende. "Der er altid noget af vor egen skyld bag hver eneste trætte."

"Er der da ikke forseelser, det er en nedværdigelse at tilgive?" spurgte Otto. "Er der ikke grænser for, hvad man må byde sig selv?"

"Otto, er der noget menneske, der respekterer sig selv?" sagde Gotthold. "Denne sølle lykkeridder synes måske, vi er helt respektable herrer, men hvad finder vi selv, vi er? Gipsportaler, der fører ind til en pøl af jammerlige svagheder?"

"Ja, jeg?" sagde Otto, "men du, Gotthold – du med din uendelige flid og din klare tankegang – du, der tjener menneskeheden og holder dig borte fra fornøjelser og fristelser! Du ved ikke, hvor jeg misunder dig."

"Otto, jeg kan sige dig det med ét ord, og det er bittert at sige det: Jeg pimper i al hemmelighed. Ja, jeg drikker for meget. Den vane har gjort det af med den flid, du priser, og den har ødelagt mit humør. Hvor meget af den varme, jeg talte til dig forleden med, skyldtes mine moralske principper og hvor meget febertilstanden efter den foregående aftens drik? Som min stakkels drikkefælle her sagde (og jeg overlegent benægtede), vi

er alle elendige syndere, anbragt her i verden en kort stund. Vi ved, hvad der er godt, og vælger, hvad der er ondt, så vi står nøgne og skamfulde overfor Vorherre."

"Ja så?" sagde Otto. "Hvad er vi da? Er de allerbedste –"

"Der er intet bedst ved mennesket," sagde Gotthold. "Jeg er ikke bedre og muligvis ikke værre end du eller den stakkels oberst. Jeg var en humbugsfyr, og nu ved du det."

"Og dog holder jeg ikke mindre af dig for det," sagde Otto blidt. "Vore forseelser forandrer os ikke. Fyld dit glas, Gotthold. Lad os drikke på, hvad der er godt, trods al den dårligdom, lad os drikke på vort gamle venskab, og når vi har gjort det, tilgiver vi dine alt for gode grunde til at føle dig krænket. Så drikker du med mig på hendes velgående, som jeg i den grad har misbrugt, og som i den grad har misbrugt mig. Hun, som jeg frygter, jeg har efterladt i den største fare. Hvad har det at sige, hvor slette vi er, hvis andre stadig kan holde af os, og vi stadig kan holde af andre?"

"Ja, det er meget rigtigt," svarede doktoren. "Det er det sande svar til den, der er pessimist, og det stående mirakel blandt mennesker. Du holder altså stadig af mig? Og du kan altså tilgive din hustru? Så kan vi jo behandle samvittigheden som en uopdragen, bjæffende hvalp og sige "Læg sig!" til den."

De tav begge, og doktoren trommede med fingrene på det tomme glas.

Vognen svingede ud fra en kløft og kom ud på kanten af den åbne balkon, som vejen dannede her langs grænsen af Grünewald. Der var en vid udsigt ud over Gerolstein. Dybt nede var der et hvidt vandfald, der lyste op mod stjernerne, og ude over slettelandet rugede den store tavse nat. På den anden side

af vognen gled lygteskæret hen over nøgne, lodrette klippevægge og småbitte nåletræer, der et kort øjeblik blinkede og glitrede med alle deres nåle for derpå igen at tabe sig i mørket. Den hårde vej gav genlyd under hestenes hove og vognens hjul, og da vejen gik ud og ind, kunne Otto nu og da se eskorten, der red tæt sammen. Med ét så man Felsenburgs mørke omrids tegne sig helt tydeligt mod stjernehimlen et stykke til vejrs forude.

"Se, Gotthold, dér er målet for vor rejse," sagde fyrsten.

Gotthold vågnede op som af en hypnotisk søvn. "Jeg tænkte på, hvorfor du ikke gjorde modstand, hvis der var nogen fare. Det blev mig fortalt, at du lod dig føre herop af egen fri vilje; men burde du ikke være blevet tilbage for at hjælpe hende?"

Farven veg bort fra fyrstens kinder.

3. Forsynet von Rosen. Sidste akt, i hvilken hun galoperer bort

Da den travlt beskæftigede grevinde forlod Seraphina, var det ikke for meget at sige, at hun begyndte at blive frygtelig angst. Hun standsede ude i korridoren, og mens hun tænkte på Gondremark, overvejede hun, hvad hun havde udrettet. Øjeblikkelig blev der brug for viften, men hendes uro lod sig ikke bortvifte uden videre. "Pigebarnet har tabt besindelsen," tænkte hun og indrømmede så sørgmodigt: "Jeg gik for vidt." Hun bestemte sig øjeblikkelig til at forsvinde en tid. Nu var fru von Rosens *Mons Sacer* en vis landlig villa ude i skoven. I et fikst, poetisk anfald havde hun givet den navnet *Tannenzauber*, men alle andre kaldte den ellers ganske simpelt Kleinbrunn.

Dér hen kørte hun straks i rasende fart. Ved enden af alleen op til slottet passerede hun Gondremark, men lod, som hun ikke så ham, og da Kleinbrunn lå godt femten kilometer borte og nede i bunden af en snæver dal, tilbragte hun natten uden at erfare noget om begivenhederne i Mittwalden, og de mellemliggende højdedrag gjorde det umuligt at se skæret af branden. Grevinden sov ikke godt, hun var virkelig højst urolig med hensyn til resultaterne af den herlige aften, og hun så sig selv nødsaget til et helt langvarigt ophold herude og en omstændelig forsvarskorrespondance, før hun ville kunne vove sig tilbage til Gondremark. For at få tiden til at gå undersøgte hun de dokumenter, hun havde fået af Otto, og her fandt hun også anledning til at føle sig skuffet. I disse vanskelige dage havde hun ingen interesse for jordejendom, og hun var desuden

vis på, at Otto havde betalt mere for gården, end den var værd. Og endelig brændte hun efter at gøre noget med ordren til fyrstens frigivelse.

Hun overvejede alt, og næste dag så man en elegant og smuk dame i ridedragt og med flagrende hat holde hesten an ved Felsenburgs port. Muligvis var hun ikke selv helt klar over, hvad hun ville, men hendes sædvanlige eksperimenterende væsen havde ført hende derop. Guvernør Gordon, der blev tilkaldt, bød på det mest kavalermæssige den almægtige grevinde velkommen, skønt han den morgen så forbavsende gammel ud.

"God dag, guvernør," sagde hun. "Jeg har en overraskelse til Dem," og hun nikkede betydningsfuldt.

"Frue, lad mig beholde mine fanger, og vil De selv slutte Dem til kredsen, sandelig, om De da ikke gør mig mere end lykkelig."

"De ville vist forkæle mig, hvad?" spurgte hun.

"Jeg ville gøre mit bedste, det ved Gud, jeg ville," svarede guvernøren, da han bød hende armen.

Hun tog op i kjolen, tog hans arm og trykkede ham ind til sig.

"Jeg kommer for at tale med fyrsten," sagde hun. "Jo, De vantro menneske, det er om forretninger. Det er et bud fra den dumme Gondremark, der lader mig halse af sted som en gemen kurer. Synes De ikke også, jeg ser sådan ud, hr. Gordon?" Og hun så ham lige ind i øjnene.

"De ser ud som en engel," svarede guvernøren med stærkt bifaldende galanteri.

Grevinden lo. "En engel til hest!"

"De kom, De så, og De sejrede," deklamerede Gordon, henrykt over sit eget vid og sin gode smag. "Vi drak Deres skål i

vognen i en udmærket god vin. Vi drak for den skønneste kvinde med de skønneste øjne i Grünewald. Jeg har kun én gang før set øjne som Deres, det var hjemme i mit eget land, da jeg var en ung nar ved kollegiet. Hun hed Thomasina Haig, og jeg giver Dem mit ord på, at hun lignede Dem som den ene dråbe vand den anden."

"De havde det altså muntert i vognen?" spurgte grevinden og skjulte en let gaben.

"Ja, det havde vi skam. Vi talte meget fornøjeligt sammen, men vi fik måske nok et glas mere, end den kønne fyrste er vant til," sagde guvernøren. "Jeg synes, at nu til morgen er han lidt mat, men vi skal nok få ham i humør igen før sengetid. Her er hans dør."

"Det er godt, men lad mig nu først få vejret," hviskede hun. "Vent lidt og vær så parat til at lukke op."

Som var hun inspireret, stod hun og lod sin smukke stemme gengive "*Lascia ch'io pianga* [Note 1)]", og da hun havde nået det rette sted og lyrisk tolket sin sukken efter frihed, gav hun et tegn, døren blev slået op på vid gab, og hun viste sig for fyrsten med strålende blik og lidt farve i kinderne efter sangen. Det var en såre dramatisk måde at træde ind på, og for den triste fange var det, som om solen med ét brød frem.

"De her, frue?" udbrød han og ilede frem imod hende.

Hun så betydningsfuldt på Gordon, og næppe var døren lukket, før hun faldt Otto om halsen.

"At se Dem her!" jamrede hun og klyngede sig ind til ham.

Fyrsten holdt sig ret stiv i denne misundelsesværdige situation, og grevinden kom hurtigt til sig selv efter sit udbrud.

"Stakkels barn! Stakkels barn!" sagde hun. "Sæt Dem her ved siden af mig og fortæl mig det hele. Det skærer mig i hjertet at se Dem. Hvordan går tiden for Dem?" Fyrsten satte sig ved siden af hende, og hans gamle, utvungne elskværdighed var atter vendt tilbage.

"Tiden vil nu kun gå alt for hurtigt, til De igen tager bort. Men jeg må spørge Dem om nyt. Jeg har så bittert bebrejdet mig min sløvhed i aftes. De rådede mig klogt, det havde været min pligt at gøre modstand. De rådede mig klogt og ædelt, jeg har siden undret mig over det. De har et ædelt hjerte."

"Skån mig, Otto," sagde hun. "Jeg tænker på, om det egentlig var rigtigt, som jeg bar mig ad. Jeg har også pligter, stakkels barn, og når jeg ser Dem, smelter de alle – og mine gode beslutninger flygter."

"Og mine kommer altid for sent," svarede han med et suk. "Hvad ville jeg ikke give for at have gjort modstand i aftes? Hvad ville jeg ikke give for at være fri?"

"Ja, hvad ville De give?" spurgte hun og slog den røde vifte ud, så man kun så hendes kloge, klare øjne, der så på ham som ud over en fæstningsmur.

"Jeg? Hvad mener De? Frue, De har noget at meddele mig!" udbrød han.

"Nåh!" sagde grevinden og trak tvivlende på det.

Han sprang op.

"De må ikke spøge med mine forhåbninger," bad han. "Kæreste fru von Rosen, sig mig, hvad det er? De kan ikke være grusom, det ville være mod Deres natur. Give? Jeg kan ikke give noget, jeg har intet. Jeg kan kun bønfalde Dem."

"Gør ikke det, det vil ikke være rigtigt," sagde hun. "De kender min svaghed, Otto. Skån mig, vær højmodig."

"Frue, det er Dem, der skal være højmodig og vise medlidenhed." Han tog hendes hånd og trykkede den, han overøste hende med kærtegn og bønner. Grevinden udstod den mest nydelsesrige skinbelejring og overgav sig til slut. Hun sprang op, rev sin kjole op, og inde fra barmens varme fremtog hun ordren, som hun kastede henad gulvet.

"Dér!" udbrød hun. "Jeg tvang hende til at skrive den. Brug den, og jeg er ødelagt!" Hun vendte hovedet bort som for at skjule sin sindsbevægelse.

Otto fo'r til, greb papiret og læste det højt.

"Å, Gud velsigne hende!" sagde han. "Gud velsigne hende!" Og han kyssede skrivelsen.

Von Rosen var en overordentlig godmodig kvinde, men nu kunne hun ikke længere klare rollen.

"Utaknemmelige!" udbrød hun. "Jeg tvang hende til at give mig den, jeg sveg den tillid, man viste mig, og så er det hende, De takker!"

"Kan De bebrejde mig det? Jeg elsker hende jo."

"Det ser jeg. Men hvad er jeg så for Dem?"

"De, fru von Rosen, De er min kæreste og min mest højmodige ven!" sagde han. "De ville være en fuldkommen ven, hvis De ikke var så bedårende. De har stor humoristisk sans, og De kan ikke være uvidende om Deres tiltrækning. Derfor morer De Dem også nu og da med at benytte Dem af min svaghed, og til tider er det mig en fornøjelse at være med i komedien. Men ikke i dag, i dag vil De være den sande, alvorlige, mandige ven, og De vil give mig lov til at glemme, at De er henrivende og jeg

svag. Kære grevinde, lad mig stole uforbeholdent på Dem i dag."

Han rakte hende smilende hånden, og hun tog den.

"Jeg tilstår, De har forhekset mig, og jeg må yde Dem min højeste kompliment for det. Det var vanskeligt at sige det, De udtrykte så godt. De er lige så behændig, kære fyrste, som jeg er – henrivende." Og hun sagde det, så man så, hun nu var ganske oprigtig overfor ham.

"De holder Dem knap til overenskomsten, når De ser så skøn og betagende ud," sagde fyrsten.

"Det var min sidste pil," svarede hun. "Nu er jeg afvæbnet og står med tomme patroner. *O, mon Prince!* Og nu siger jeg Dem, at hvis det behager Dem at forlade dette fængsel, kan De gøre det, og dermed er jeg ødelagt. Vælg selv!"

"Fru von Rosen, jeg vælger at gå bort herfra. Min pligt tilsiger mig det, den pligt, fyrst Tankeløs lige indtil nu har forsømt. Men vær ikke bange for, at De skal blive den, der taber. Jeg foreslår i stedet for, at De tager mig med Dem til baron Gondremark som en bjørn i lænker. Jeg har opgivet enhver betænkelighed: for at frelse min hustru vil jeg indgå på alt, hvad han forlanger eller finder på. Han skal blive fyldt, ja, om han så var så stor som Leviathan og lige så grådig som graven, skal jeg tilfredsstille ham. Og De, den gode fe i vor pantomime, skal have æren for det hele."

"Ja, udmærket!" udbrød hun. "Nu er De jo en ren troldmand. Lad os tage af sted med det samme. Nej, vent et øjeblik. Kære fyrste, jeg beder om lov til at give Dem de papirer tilbage. Det var Dem, der syntes om gården – jeg har ikke set den, og det var Dem, der ville være god imod folkene på gården. Og desuden,"

tilføjede hun med en morsom forandring af tonefaldet, "desuden vil jeg hellere have rede penge."

De lo begge to.

"Så er jeg atter landmand," sagde Otto, idet han tog imod papirerne, "men gældbunden, så det kan forslå."

Grevinden ringede, og guvernøren kom ind.

"Hr. oberst, nu bortfører jeg Hans Højhed," sagde hun. "Vor samtale har ført til fuldkommen enighed, og statskuppet er til ende. Her er fyrstindens ordre."

Guvernør Gordon tog sine sølvbriller på og læste skrivelsen.

"Ja, det er jo rigtigt nok. Men den anden ordre var paraferet," sagde han.

"Ja, af Heinrich!" sagde fru von Rosen. "Men jeg er her for at repræsentere ham."

"Deres Højhed, jeg må lykønske Dem til det, der for mig er et tab. De er blevet udkåret af skønheden, og jeg står tilbage og græder. Jeg har jo doktoren endnu: *probus, doctus, lepidus, jucundus*, den lærde mand."

"Står der ikke noget om den stakkels Gotthold?" sagde fyrsten.

"Guvernørens trøst? Kunne De nænne at lade ham være ene?" spurgte grevinden.

"Tør jeg håbe, at Deres Højhed under denne lille midlertidige episode her har haft den opfattelse, at jeg viste passende respekt og – må jeg have lov at sige det? – takt? Det var med hensigt, jeg anslog en munter tone, det forekom mig, at fornøjelig samtale og et godt glas vin var netop passende."

Otto gav obersten hånden.

"Kære hr. Gordon, alene Deres selskab var tilstrækkeligt. Jeg takker Dem ikke blot for Deres lyse og glade sind, men også for visse filosofiske ord, jeg trængte til. Jeg håber, det ikke er sidste gang, jeg er sammen med Dem, og som en erindring om vort mærkelige samvær beder jeg Dem i mellemtiden se på disse vers, som jeg var ved at lave lige nu. Jeg er så lidt digter og blev så dårligt inspireret af fængslets gitter, at de i det mindste kan anses for en kuriositet."

Det lyste op i oberstens ansigt, da han tog papiret, og sølvbrillerne kom på ny i virksomhed.

"Aha!" sagde han, "alexandriner, det tragiske versemål. Det vil jeg gemme som en relikvie, Deres Højhed, De kunne ikke have givet mig noget mere passende. "*Dieux de l'immense plaine et des vastes forêts*". Meget godt, sandelig meget godt! "*Et du geôlier lui-même apprendre des leçons*". Sandelig, yderst smukt!"

"Nå, guvernør," sagde grevinden, "hans digterværker kan De læse, når vi nu er borte. Luk så Deres modstræbende fængselsdør op."

"Tilgiv, men for en mand med mine litterære tilbøjeligheder er disse vers og denne henvisning – yderst rørende, kan jeg forsikre Dem. Må jeg tilbyde Dem en eskorte?"

"Nej, nej," svarede grevinden. "Vi tager bort inkognito, som vi kom. Vi rider sammen, fyrsten får min tjeners hest. Hurtigt og hemmeligt, det er, hvad det kommer an på, hr. oberst." Og hun gik utålmodigt hen mod døren.

Fyrsten ville imidlertid først sige farvel til dr. Gotthold, og guvernøren, der fulgte efter ham med brillerne i den ene hånd og papiret i den anden, måtte nødvendigvis lade alle dem, han kom forbi, nyde godt af de dyrebare vers, eftersom han tydede

manuskriptet. Til sidst standsede han, og med et udtryk som hos den, der har opdaget en hemmelighed, erklærede han:

"Jeg forsikrer, at det minder mig om Robert Burns!"

Alt får jo imidlertid ende, og til sidst gik Otto ned ad vejen ved siden af fru von Rosen, mens tjeneren fulgte efter med begge hestene. Alt omkring dem var solskin, frisk blæst, flyvende fugle og vid udsigt, tæt skovbevoksning, himmelstræbende klippesider, kilders og bækkes brusen og fald lige ved dem, og langt borte, dybt neden for dem, den grønne slette, der i det fjerne gik over til at lyse som et hav af safir.

Først gik de uden at sige noget, for Ottos sind var fuldt af fryd over friheden og naturen, og på samme tid tænkte han dog på sit møde med Gondremark. Da man var nået forbi det første, barske klippespring, og man ikke mere så Felsenburg, standsede grevinden.

"Nu vil jeg lade stakkels Karl gå, og De og jeg vil bruge sporerne. Jeg elsker et vildt ridt sammen med en god rytter."

Mens de talte, så de en vogn komme frem nede ved vejens næste sving. Den kom tungt, langsomt og knirkende, og lidt foran den gik en rejsende helt gravitetisk med lommebog i hånden.

"Det er sir John!" udbrød Otto og tilråbte ham en hilsen.

Sir John stak bogen i lommen, stirrede gennem monoklen og vinkede så med spadserestokken, hvorpå både han, fyrsten og grevinden forstærkede deres skridt. De mødtes, hvor vejen svingede helt ind i kløften og en spinkel bæk styrtede ned på en klippeblok og sendte en støvregn af stænk ud mod vejkanten og buskene. Sir John hilste formfuldendt på fyrsten, men grevinden fik en forundret, lidt spottende hilsen.

"Er det muligt, frue, at De ikke ved, hvad der er sket?" spurgte han.

"Hvad er der sket?"

"Begivenheder af første rang," svarede sir John. "Der blev revolution i staten, og denne er nu republik, slottet blev brændt ned til grunden. Fyrstinden flygtede, Gondremark blev såret –"

"Blev Heinrich såret?" skreg hun.

"Ja, og han lider meget," sagde sir John. "Hans jamren –"

Fra damens mund lød der så kraftig en ed, at det til enhver anden tid ville have givet et sæt i dem, der hørte hende. Hun løb hen til hesten, kom nogenlunde op på ryggen af dyret, og inden hun var kommet helt til sæde, fløj hun ned ad vejen i flyvende galop. Efter et øjebliks forbavselse jog rideknægten efter hende. Hendes voldsomme fart forskrækkede køretøjets heste, så de nær var gået ud over kanten af den smalle vej. Hun fløj videre, klippevæggene kastede lyden tilbage af hestens hurtige hovslag, og rideknægten anstrengte sig forgæves for at vinde med. Da hun satte forbi det fjerde klippefremspring, kom en kvinde vandrende møjsommeligt opad, og kun ved hurtigt at kaste sig mod klippevæggen undgik hun den visse død. Men grevinden hverken så eller tænkte på sligt. Hun blev ved, ud og ind mellem klipperne, hesten havde hun givet løse tøjler, og langt bagude blev rideknægten ved at følge efter hende.

"Hun er en yderst impulsiv dame," sagde sir John. "Hvem skulle have tænkt sig, at hun brød sig om ham?" Men inden han vel havde fået talt ud, var han nær ved at kvæles i fyrstens favntag.

"Min kone? Fyrstinden? Hvordan er det med hende?"

"Hun kommer nede på vejen," stønnede sir John. "Det er kun tyve minutter siden, jeg forlod hende."

I næste sekund stod den halvkvalte forfatter ganske ene på vejen, mens fyrsten til fods ilede ned ad vejen efter grevinden.

4. Hans og Grete i skoven

Mens fyrstens løb vedblev at være hurtigt, holdt hans følelser, der til at begynde med ilede langt hurtigere, snart op med den stærke fart og blev nu bagefter. Det var ikke således, at han holdt op med at føle medlidenhed med Seraphina eller at længes efter at se hende, men han kom til at mindes hendes ubøjelige kulde imod ham og faldt så tilbage til sin sædvanlige mangel på selvtillid. Havde sir John fået tid til at fortælle ham alt, havde han blot vidst, at hun skyndte sig til Felsenburg, ville han have mødt hende med varme. Som det nu forholdt sig, begyndte han igen at se sig selv som den, der trængte sig på og måske drog fordel af hendes uheld. På ny mærkede han sin sårede forfængelighed, og hans vrede fik atter karakteren af fjendtlig højmodighed. Ja, han ville selvfølgelig tilgive hende fuldt ud, han ville hjælpe, frelse og trøste den hustru, der ikke elskede ham, men alt sammen uden at hans eget hjerte talte med, og han ville respektere Seraphinas utilfredshed som et barns uskyldighed. Da han derfor ved at dreje omkring et klippefremspring fik øje på fyrstinden, var det hans første tanke at forsikre hende om sin oprigtige agtelse. Han holdt op med at løbe og standsede helt. Hun løb derimod henimod ham med et lille udråb, og da hun så så, at han stod stille, standsede hun også, fuld af anger, og lidt efter nærmede hun sig langsomt, ængstelig og skyldbetynget.

"Otto, jeg har ødelagt alt!" sagde hun.

"Seraphina!" udbrød han med en hulken, men rørte sig ikke, dels på grund af den beslutning, han var nået til, og dels af forundring over hendes træthed og forpjuskede udseende.

Havde hun ikke sagt noget, ville de hurtigt have omfavnet hinanden, men hun havde også forberedt sig på dette møde, så hun måtte ødelægge det gyldne øjeblik med sine erklæringer.

"Jeg har ødelagt alt," gentog hun. "Men du må høre mig med venlighed, Otto, ikke godkende, men indrømme mine fejl. Jeg har høstet en grusom lære, jeg har haft en så frygtelig tid til eftertanke, og jeg ser nu helt anderledes på verden. Jeg har været så blind, så blind, jeg har ikke ænset, hvad der virkelig var sandt og godt, og jeg har levet på indbildninger. Men da jeg blev revet ud af drømmen, da jeg havde forrådt dig og troede, jeg havde dræbt –" hun standsede et øjeblik – "da jeg troede, jeg havde dræbt Gondremark," sagde hun dybt rødmende, "da gik det mig, som du havde sagt, da følte jeg mig helt alene."

Navnet Gondremark virkede som en spore på fyrstens højmod.

"Var det nogen andens fejl end netop min?" udbrød han. "Det var min pligt at stå ved din side, enten du så elskede mig eller ikke. Men jeg fandt det lettere at holde mig borte fra dig end at sætte mig imod dig, og jeg fik aldrig fat på, at det bedste ved kærlighed er at kæmpe for den. Og dog elskede jeg dig. Og nu, da dette vort legetøjsrige er styrtet sammen, først og fremmest på grund af mine fejl og dernæst på grund af din uerfarenhed, nu da vi er ene sammen, elendige som Job og kun to mennesker, mand og kvinde – nu bønfalder jeg dig om at tilgive svagheder og søge hvile i kærligheden. Misforstå mig ikke!" udbrød han, da han så, hun ville sige noget. "Min kærlighed er af en anden art end før, den er lutret for alle ægteskabelige fordringer, den hverken beder om, håber eller ønsker nogen slags gengæld. Du kan for bestandig glemme den rolle, hvori du

fandt mig så frastødende, og uden forlegenhed eller betænkelighed tage imod en broders hengivenhed."

"Du er alt for ædelmodig, Otto. Jeg ved, jeg har forspildt din kærlighed. Jeg kan ikke tage imod dette offer, du må langt hellere forlade mig. Gå bort og overlad mig til min skæbne."

"Nej, nej! Vi må først slippe ud af den hvepserede, jeg har ført dig ind i. Det byder min ære mig. Jeg sagde nok, vi var som den stakkels Job, men ikke langt herfra har jeg dog et hus, der er mit eget, og som jeg skal føre dig til. Fyrst Otto er ude af sagaen, nu må vi se, hvad der er blevet tilbage til jægeren Otto. Seraphina, vis, at du tilgiver mig, og lad os med så godt mod som muligt forsøge på at undslippe. Du sagde før i tiden, at jeg var helt fornøjelig, blot ikke som ægtemand og fyrste. Nu er jeg ingen af delene, så nu kan det være, du vil synes om mit selskab. Kom derfor med, det ville være synd at blive fanget. Kan du gå endnu? Slår kræfterne til? Kom så!" sagde han og førte an.

Lidt længere nede førte vejen over en temmelig bred bæk, og langs dennes bred førte en fodsti ned i den grønne dal. Stien var afvekslende ujævn og stenet, så overgroet af ranker og tjørn, og endelig kunne der komme en strækning, hvor man gik hen over det fineste græs. Skråningen var som en svamp, hvor vandet piblede frem over alt, og bækken vedblev at vokse i kraft og omfang. For hvert klippetrin, den sprang ud over, faldt vandet tungere, og nu så man, hvad strømmen havde formået at gøre ved den stædige klippe. Den havde skåret stenvæggene igennem og sprøjtede som en delfin ud fra revner og åbninger, den havde undermineret og bortrevet de store træer, der stod i vejen, og hist og her gav den plads for små vilde haver med primulaer, skærmet af pilebuske. Forbi alt dette førte stien vore

to flygtninge nedad. Otto gik forrest, men standsede for at give en håndsrækning, når vejen var vanskelig, og fyrstinden fulgte ham. Fra tid til anden, når han vendte sig om for at hjælpe hende, lyste det op i hendes ansigt, og det var halvt i fortvivlelse, at hendes blik ligesom tryglede og bønfaldt ham, for ikke at sige: bejlede til ham. Han så det godt, men turde ikke forstå det. "Hun elsker mig ikke," fortalte han sig selv med ædel værdighed. "Det er kun anger eller taknemmelighed, og jeg var ingen gentleman eller mand i det hele taget, hvis jeg ville benytte mig af disse medynkvækkende indrømmelser."

Et stykke længere nede i dalen var strømmen spærret af en råt opført dæmning, og omtrent en tredjedel af vandmængden flød ind i en bred trærende. Det klare vand, luftens kølige fætter, gled muntert ind i den tarvelige rende, hvis sider og bund vandet smykkede med græs. Stien gik lige forbi renden og måtte her bane sig vej mellem vilde roser. Med ét viste der sig lige foran en vandmølles brune tag, og ved siden af taget så man det øverste af det store møllehjul, der sprøjtede funklende diamanter ud over alt det grønne, mens luften dirrede under en brummende savs arbejde.

Mølleren, der hørte fodtrin, kom frem i døren, og det gav et sæt både i ham og i Otto.

"God morgen, møller," sagde fyrsten. "Det lader til, at De havde ret og jeg uret. Nu skal De få nyheder at høre, nu må De til Mittwalden. Min trone er faldet – faldet var stort! – og Deres føniksvenner har herredømmet."

Møllerens røde ansigt viste umådelig forbavselse.

"Men så Deres Højhed?" spurgte han.

"Højheden er på flugt," svarede Otto.

"Forlader De Grünewald?" udbrød mølleren. "De, Deres faders søn, det kan aldrig gå an."

"Kære ven, vil De arrestere os?" spurgte Otto smilende.

"Arrestere Dem? Jeg?" udbrød manden. "Hvad tænker Deres Højhed om mig? Jeg kan forsikre Dem for, at der er ikke én i Grünewald, der ville lægge hånd på Dem."

"Jo, mange, mange," sagde fyrsten. "Men De var uforfærdet overfor mig, da jeg havde magten, og netop derfor venter jeg hjælp fra Dem i nøden."

Mølleren blev helt mørkerød i ansigtet.

"Det kan De have ret i," sagde han. "Men må jeg ikke først bede Dem og damen træde ind i mit hus?"

"Det har vi ikke tid til," svarede fyrsten, "men vil De give os et bæger vin her udenfor, så gør De os både en tjeneste og en glæde."

Mølleren skyndte sig ind og kom tilbage med en kande og tre store krystalglas.

"Deres Højhed må ikke tro, jeg er vanedranker," sagde han, da han skænkede vinen op for dem. "Da jeg sidst var så uheldig at træffe Dem, var jeg lidt overkørt, det indrømmer jeg. Men De vil have svært ved at finde en mand, der til daglig brug er mere mådeholdende end jeg, og det glas, jeg nu drikker på Deres – og damens – velgående, er en usædvanlig nydelse for mig."

Vinen blev drukket under udveksling af gensidig høflighed, og Otto og Seraphina begav sig atter på vej ned gennem dalen, der nu blev mere åben.

"Jeg skyldte den mand oprejsning," sagde fyrsten, "for da jeg første gang traf ham, havde jeg uret og tilføjede ham en alvorlig krænkelse. Jeg dømmer måske nok efter mig selv, men jeg

begynder at tro, at man bliver ikke bedre, fordi man bliver ydmyget."

"Men det er der nogen, der må lære," svarede hun.

"Ja, ja," sagde han forlegent. "Men lad os nu tænke på vor sikkerhed. Mølleren kan jo være meget rar, men ham vil jeg ikke forlade mig på. Hvis vi følger dette vandløb, kommer vi til mit hus, men det bliver en meget bugtet og meget lang vej. Lige ud mod dalen her er der en kløft, gennem hvilken vi kan skyde genvej; der findes vel ikke en mere ensom egn her i verden, om det så er skovens vildt, holder det sig borte derfra – men er du ikke for træt til at prøve den vej?"

"Vælg du blot vejen, Otto. Jeg følger dig."

De kom først gennem et bælte af underskov og nåede så ind på en græsbevokset, åben strækning mellem træerne, der stod tæt til alle sider. Otto standsede og så sig henrykt om. Så vendte han sit blik mod Seraphina, som stod dér indrammet af skovens herlighed og så på sin mand med et uudgrundeligt blik. Der kom en følelse af svaghed over ham, både legemlig og åndelig, det var, som om han kunne sove med det samme. Hans kraft veg bort, og hans blik hang ved hende.

"Lad os hvile," sagde han og fik hende til at sætte sig. Hun sad dér med nedslagne øjne og førte sin smalle hånd frem og tilbage gennem græsset. Hun lignede en ung pige, der venter kærlighedens komme. Lyden af blæsten mellem skovens træer steg og sank, kom nær hen imod dem som i et viltert stormløb og døde så bort i fjern og sagte hvisken. Nærmere ved dem var der en fugl, der inde fra sit tætte bladskjul opsendte afbrudte, klagende toner. Det var alt sammen som et tøvende forspil til samtalen mellem dem. For Otto var det, som om hele naturen

ventede på hans ord, og dog holdt hans stolthed ham tilbage. Jo længere han så på den smalle hvide hånd, der rykkede i græsset, jo voldsommere blev kampen mellem stoltheden og dens mere venlige modstander.

"Seraphina," sagde han endelig. "Det er kun rimeligt, du får at vide, at jeg aldrig …" Han ville sige: "tvivlede på dig," men var det sandt? Og var det sandt, var det så højmodigt at sige det? Han tav.

"Sig mig det," bad hun.

"Jeg mener kun, at jeg forstår det alt sammen, og jeg gør dig ingen bebrejdelser. Jeg forstår, hvorledes den tapre kvinde må se ned på den svage mand. Jeg tror, du havde uret i visse ting, men jeg har prøvet på at forstå dig, og det gør jeg nu. Jeg behøver ikke at glemme eller tilgive, Seraphina, for jeg har forstået dig."

"Jeg ved, hvad jeg har gjort," sagde hun. "Jeg er ikke så svag, at jeg bliver narret ved venlig tale. Jeg ved, hvad jeg har været – jeg ser mig selv nu. Jeg er ikke værd, at du vredes på mig, og meget mindre, at du tilgiver mig! I al denne elendighed ser jeg kun dig og mig. Jeg ser dig, som du altid har været, og mig selv, som jeg var."

"Lad os så bytte rollerne om," sagde Otto. "Vi kan ikke tilgive os selv, når vi ikke vil tilgive andre – det var der en ven, der fortalte mig i aftes. Så efter den betragtning ser du, hvor højmodigt jeg har tilgivet mig selv, Seraphina. Er der måske ikke noget at tilgive mig? Tilgiv derfor dig selv – og mig."

Hun sagde ikke noget, men rakte ham hurtigt hånden. Han tog den, og da hendes blide fingre fandt hvile mellem hans,

strømmede kærligheden ømt og omformende frem og tilbage mellem dem.

"Seraphina!" udbrød han. "Glem fortiden! Lad mig tjene dig og hjælpe dig. Det er mig nok at tjene dig og være nær ved dig, lad mig være nær ved dig, send mig ikke bort." Han sagde det hurtigt, ordene snublede over hinanden. "Det er ikke kærlighed," vedblev han. "Jeg beder ikke om kærlighed, min kærlighed er nok ..."

"Otto!" sagde hun, som om hun var forpint.

Han så op på hende. Hendes ansigt strålede af ømhed, i hvert af hendes træk, men frem for alt i hendes øjne, så han selve kærlighedens lys.

"Seraphina?" udbrød han højt og gentog så helt tonløst: "Seraphina?"

"Se dig om her i denne dal," udbrød hun. "Bladene kommer frem på de unge træer, og blomsterne springer ud. Her er det, vi mødes for første gang, det er langt bedre at glemme og at fødes på ny. Hvilket dyb for synder: Guds barmhjertighed, menneskets forglemmelse!"

"Ja, lad det være sådan, Seraphina," sagde han. "Lad alt det forbigangne være en drøm, og lad mig begynde igen som en fremmed. I en lang, lang drøm drømte jeg, at jeg tilbad en kvinde, der var uvenlig og smuk, min overmand i alt, men kold som is. Og jeg drømte videre: at hun blev en anden, smeltede, glødede og vendte sig mod mig. Og jeg – der var ganske uden anden fortjeneste end min kærlighed – lå ganske stille og turde ikke røre mig af frygt for at vågne."

"Lig stille," sagde hun, dybt og inderligt.

Således talte de ude i forårsskoven, og på samme tid proklamerede man republikken på rådhuset i Mittwalden.

Bibliografisk efterskrift

– som afslutning på historien.

Den læser, der er godt inde i den moderne verdenshistorie, behøver ingen nærmere oplysning om, hvad der blev republikken Grünewalds skæbne. Den bedste skildring heraf findes i hr. Greisengesangs erindringer (7 bd., Leipzig u. å.) gennem det tilfældige bekendtskab med licentiat Roederer. Hr. Roederer tiltager sig ganske vist lovlig meget af "forfatterens frihed" og gør en stor skikkelse af sin helt – lader ham ligefrem være hovedperson, en regulær skybetvinger, i sin skildring. Men når man erindrer sig dette ved læsningen, er hans bog udmærket og ret fuldstændig i sin fremstilling.

Læseren er naturligvis bekendt med sir Johns livlige og spændende bøger (2 bd., Longman, Hurst, Rees, Orme and Brown). Sir John, der så at sige kun spiller redekam i denne historiske romans orkester af personer, blæser i sin egen bog på den helt store basun. Hans egen figur tegner han med store linjer, og Landors anerkendelse af hans værk er en konfirmation af publikums almindelige beundring. Der er imidlertid et punkt, der kræver en nærmere forklaring: Kapitlet om Grünewald blev revet itu med forfatterens egne hænder i slotshaven i Mittwalden; hvoraf kommer det så, at det optræder i sin fulde længde her? Jo, den udmærkede litterat var en systematisk herre – en Juvenal i anden potens, som han engang lidt hånligt blev benævnt – og da han rev de pågældende sider itu, var det, som han siden har forklaret, snarere et forsøg på på dramatisk vis at illustrere sin oprigtighed, end for virkelig at

tilintetgøre sit værk. Faktisk var han på den tid i besiddelse af to blækplettede ruller og en ren kopi *in duplo*. Men som læseren nok ved, var han ærlig nok til at udelade kapitlet fra sin berømte *Memoirs on the various Courts of Europe*. Historien har således været min til at videregive til offentligheden.

En bibliografisk undersøgelse vil også hjælpe os til få et par yderligere glimt af vore personers skæbne. Jeg har foran mig et beskedent bind (Udgivet på forfatterens forlag, uden trykkeår og –sted) med titlen "*Poésies par Frédéric et Amélie*". Mit eksemplar – som mr. Bain har skaffet til mig fra Haymarket – er i luksusbind, dets første ejer har indskrevet sig på forbladet: fyrst Otto selv med egen hånd. Den beskedne epigraf – "*Le rime n'est pas riche*" – kan med stor sandsynlighed tilskrives samme hånd. Det er meget rigtigt, og jeg har fundet indholdet umådelig kedsommeligt. De stykker, hvori jeg mener at spore prinsessens hånd er i særklasse grå og udpenslede. Men den lille bog nød en rimelig stor udbredelse hos det publikum, den var skrevet til, og jeg har endda fundet antydninger af, at der har været endnu et bind af samme slags, som ikke mere kan opdrives. Så her kan vi nok tage afsked med Otto og Seraphina – nej, hvad er det dog, jeg siger? med Frédéric og Amélie – mens de fredsommeligt nærmer sig alderdommen ved hoffet hos hustruens fader, skribler franske rim og læser korrektur på hinandens små værker.

Følger jeg bøgerne videre, finder jeg, at mr. Swinburne har tilegnet et inciterende lyrisk epos og nogle livlige sonetter til Gondremarks ihukommelse; hans navn optræder også mindst to gange i Victor Hugos trompetskrald af patriotiske udladninger; og jeg kom for nylig, skønt jeg egentlig tænkte, at

min opgave her var slut, på sporet af den faldne politiker og hans grevinde. Det var i den uhyre interessante "*Diary of J. Hogg Cotterill, Esq.*" Da mr. Cotterill engang – det var den 27. maj – befinder sig i Neapel, bliver han præsenteret for en "baron og baronesse Gondremark – det var en mand, der vist engang havde gjort nogen opsigt – hun var stadig smuk – og begge var åndrige. Hun komplimenterede min franske udtale – havde aldrig troet, jeg kunne være engelsk – havde kendt min onkel, sir John, engang i Tyskland – genkendte hos mig som en slags familietræk, lidt af hans *grand air* og udstuderede courtoisie – indbød mig til en visit hos sig." Og atter (30. maj): "Besøgte baronne de Gondremark – en stor fornøjelse – hun var en overordentlig forfinet og intelligent kvinde af den gamle skole, som – ak! – nu er en uddød race – havde læst min "*Remarks on Sicily*" – den mindede hende om min onkel, men med en mere graciøs stil – jeg befrygtede, at hun vist mente, der var mindre liv – hun benægtede det – en blidere fremstilling måske, mere litterær gratie, men det samme faste greb om omstændigheder og samme magtfulde tanke – i det store og hele blot anmeldernes ord. Men det glædede mig meget. Jeg nærer stor agtelse for denne patriciske kvinde." Bekendtskabet varede i nogen tid; og da mr. Cotterill forlod Neapel i lord Protocols følge ombord på (som han med mange detaljer oplyser læseren om) på admiral Yardarms flagskib, undlader han ikke at bemærke, at det kun er med største fortrydelse, at han er nødt til at forlade "denne overordentlig *spirituelle* og sympatetiske dame, som allerede er begyndt at anse mig for en slags yngre broder."

R. L. S.

Om "Fyrst Otto"

Forfatter: Robert Louis Stevenson (1850-1894).
Org.udgave: *Prince Otto, A Romance.* føljeton i *Longman's Magazine* april til oktober 1885, bogudgave Chatto & Windus, London 1885.
Denne udgave efter: R. L. Stevenson: *Fyrst Otto.* Autoriseret Oversættelse for Norge og Danmark af Peter Holm (1873-1950). Martins Forlag, København og Kristiania 1921. "*Til Nelly van de Grift*" og "*Bibliografisk efterskrift*" er ikke medtaget i Martins udgave, men oversat til denne udgave af Kim N. Jensen.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Joseph C. Stieler (1781-1858): *Portræt af Othon som ung mand* (1832). *("Othon", eller Otto Friedrich Ludwig von Wittelsbach, som han egentlig hed, var en bayersk prins, der i 1832 blev den første konge af Grækenland, og har bortset fra navnet ingenting med Stevensons Otto at gøre.)*

ISBN 978-87-7628-466-4
2. udgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-719-2 (Ølstykke 2021).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: ***Lascia ch'io pianga*:** "Lad mig græde ..." – en arie for sopran af George Frideric Händel. *Red.anm.*